

**YEREL KÜLTÜRÜN İLETİŞİM SANATI OLARAK
TİYATRO VE ESKİŞEHİR ÖLÇEĞİNDE BİR
«OYUN» DENEMESİ**
—Köprübaşı 1990—

Prof. Dr. İnal Cem AŞKUN

Toplum olgusu özünde kültür olgusundan ayrı düşünülemez. Başka deyişle kültür toplumun «toprağıdır». Toprağın yapısı, özellikleri, büyüklüğü nasıl üzerinde yürütülecek tarımsal eylemleri belirleyici bir etkense; kültür de üstündeki toplumsal yaşamı çok boyutlu olarak etkiler ve ona yön verir.

Kültürün başlıca özelliklerinden bazıları aşağıdaki biçimde belirtilebilmektedir (1):

İnsan Kültür Taşır

Toplumsal yaşam içinde o yaşamı paylaşan insanlar tarafından, ortaklaşa bir biçimde yaratılan ve ortaklaşa paylaşılan bilgi, değer ve bir anlamda da beceriler sistemi olarak karşımıza çıkan kültür olgusu; varoluşunu ve devamlılığını toplumsal yaşama borçludur. Kültür olgusu, onu paylaşan insanlar tarafından yaratılır ve taşınır.

---

(1) Ayrıntılı bilgi için bkz: A. HALUK YÜKSEL, Atatürkçü Düşünce Sisteminde Kültürel İletişimin Modele Dayalı Boyutları, Anadolu Üniversitesi, AÖF, Eskişehir 1987, s. 44-49.

Kültür Öğrenilir ve Aktarılır

İnsanın bir toplum üyesi olarak varlık kazanması, ancak bir kültürü özümsemesiyle söz konusu olur. Bu yapıyla kültür, bireyin doğuştan getirdiği bir öge değil, sonradan öğrenerek kazandığı davranış biçimlerinin bütünüdür.

Toplumların sürekliliğinin sağlanması ve toplumlarda varolan normların genel-geçer bir yapı kazanarak kuşaklardan kuşaklara aktarılmasını sağlamak amacıyla, toplumda kültürün aktarılması belli bir kurumsal yapı kazanmıştır.

Kültür Tarihsel-Devingen ve Süreklidir

Aslında bütün hayvanlar öğrenme yeteneğine sahiptirler ve birşeyler öğrenebilirler. Ancak kazandığı alışkanlıkları, davranış kalıplarını ve öğrendiği yeni bilgileri, tümüyle yavrusuna öğretebilen tek varlık insandır. İnsanın bu alandaki üstünlüğü ve hatta teklifi insanların dil kullanımınıdır. Eğer kültür bir kuşaktan diğerine geçiyorsa, başka deyişle süreklilyse, onun her kültürde ortak nedenleri ve sonuçları vardır. İnsan toplulukları birikmiş bilgi, davranış biçimi, beceri ve deneyimlerini kuşaktan kuşağa aktardığı için belli bir tarihe sahip devingen yapılanmalardır. Sonuçta, kültür, geçmişin mirası olarak tarihsel; geleceğe bugünden bırakılacak bir miras olarak da devingen ve süreklidir.

KÜLTÜRDE GENELLİK VE YERELLİK

Kültür kavramında bölümlendirmeler çeşitli biçimlerde yapılabilmektedir. Söz konusu çeşitler içinde **genel**, **alt**, **karşıt** bölümlendirmeleri görüldüğü gibi (2); ulusal, dinsel, tarihsel, coğrafya, vb. temelli bölümlendirmelere de gidilmektedir (3).

Alt kültür kavramıyla da bağlantılı olarak, genel kültüre şu açıklamalar getirilebilmektedir (4):

Herhangi bir ülkenin ve toplumun hâkim inançları, değerleri, hareket tarzları ve yaptırımlarının türleri temelde o ülkenin genel kültürünü oluşturan parçalardır. Bu anlamda toplumun genel özel-

(2) A.g.k. s. 50-53.

(3) ŞERAFETTİN TURAN- Türk Kültür Tarihi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1980, s.28.

(4) YÜKSEL- s. 51-52.

likleri hakkında bilgi edinmek istendiğinde, genel kültürün incelenmesi gerekir.

Toplumların genel kültürüne bakıldığında, bu yapıyı paylaşan, bir başka deyişle, değerleri, alışkanlıkları, gelenekleri ve inanışları paylaşan toplumun bütün üyeleri akla gelir. Oysa toplumda insanların birbirleriyle paylaştıkları birtakım değerler de söz konusudur. Bu yeni paylaşmanın, birtakım ortak paydaları vardır. Bu paydalara örnek olarak etnik yapı, yerleşim yöreleri, yaş grupları verilebilir. Bu ortak paydaların oluşturduğu kültüre **alt kültür** denir. Alt kültürler, genel kültür içinde yer alırlar ve buna bağlı olarak genel kültürün ayırıcı özelliklerini de taşırlar. Ancak genel kültür, alt kültürlerin bir toplamı olarak düşünülemez. Genel kültür toplumun tümüne aittir ve toplumdaki her bireyin toplumsal yaşamının tüm alanını düzenler. Oysa alt kültür sadece belli bir grubun, kısıtlı bir çerçevedeki yaşamını, yaşamının sadece belli alanlarını düzenler (5).

Taşra Kültürü

Kültürde genellik ve yerellik boyutları içinde önem taşıyan bir kavram da «taşra kültürü» olmaktadır. Bu konuda oldukça ayrıntılı biçimde geliştirilmiş olan bir görüşte, «kültür taşrası» adı altında taşra kültürünün belli başlı aşağıdaki özellikleri üzerinde yorunda bulunmaktadır (6):

- Avrupa'nın büyücek bir bölümü, Asya'nın bir kısmı, Amerika'nın yarısı biryana, koskoca bir kültür taşrası yeryüzü... Kültürce evrensel boyutlu bir taşra kuşatıyor yeryüzünü. Eskiden taşra adı verilmeyen kentler bile bu evrensel kültür-taşrasının kasabası bugün.
- Kültür yönünden tüketici durumdadır her kültür-taşrası. Taşrada en ağır basan özelliktir kültür tüketiciliği. Taşra, kültürü kullanır, yaratmaz. Kültür harcayıcısıdır taşra, yapımıcısı değil. Kültür gerekmesini başka yerlerden getirttiği değerlerle sağlayan dünya kesimleridir kültür-taşraları. Hepsisi de dışardan aldıklarıyla kültür geçimini sağlar. Hiç bilim olmaz mı kültür-taşrasında, olmasına olur ama kültür başkentlerinden, kültür

(5) A.g.k, s. 52-53.

(6) Ayrıntılı Bilgi için bkz.: NERMİ UYGUR, Yaşama Felsefesi, 3. Baskı, Ara Yayıncılık, Ankara, 1989, s. 184-196.

ülkelerinden, gelişmiş kültür toplumlarından devşirilmiş bilimdir bu.

- Hiç kimse «taşrada tiyatro yok!..» diyemez. Tiyatro yönünden pek çok taşra sönük durumdaysa da, taşra tiyatroları büyük kent tiyatrolarından, ilk bakışta daha az görkemli sayılmaz. Yapıysa yapı, oyuncuysa oyuncu, seyirciyse seyirci, paraysa para, oynusa oyun, herşey tamam. Ancak yapıtların seçilmesinden sahneye konmasına dek, yorumlanmasından tutulmasına dek pekçok şey büyük kültür ortamlarının gidişine göre ayarlar kendini.
- Taşra açısından kültür; insanı, toplumu dinlendirip oyalayan, dinç tutup, eğlendiren; gönlü, kafayı, bedeni rahat ettiren bir yaşama ögesidir.
- Kültür işlerinde düpedüz bir tüketici olmak, güdümlü bir pazar olmak ağırlına gider bazı taşralıların. Yaratıcılıktan, yaratma özgürlüğünden yoksun bir kültür; uygulama ve yineleme sınırları içinde dönenip kalan bir kültür, giderek yavan, anlamsız, yabancı düşer bazı bilinçli taşralılara.
- Kültür taşrasının, insanlar, ülkeler, bölgeler için kaçınılmaz bir yazgı olduğuna inanmak yanlış bir tutum, değer açısından. Eninde sonunda görelî bir kavram taşra. Bugün taşra olan toplum, dün taşra değildi; bugünün bazı taşraları yarının büyük kültür ortamları olma yolunda. Taşrayı doğal bir nitelik diye yorumlamak yanlış. Değişen, değiştirilebilen bir durumdur taşralılık.
- Yaşamaya ilişkin pekçok kesimde olduğu gibi kültür kesiminde de, yalnızca varolanla yetinmek yakışmaz insana. Taşralı doğmak, taşralı ölmek için haklı bir gerekçe değildir. Böylesi bir gerekçeye haklı diye sığınmaya kalkışmak, en azından tembel bir mantığın kurbanı olmaktır. İçinde yaşadığı kültür-taşrasının sürüp gitmesini isteyen; kendi yaratıcılığı, kendi girişkenliği, kendi özlemleri doğrultusunda yaşamaktan vazgeçmiş demektir. Böyle bir tutumu umursamayan insana, insan-olma olanaklarının büyük bir bölümüne sırt çevirmiştir. Oysa hiçkimse, insan olarak insanın böyle bir şeye hakkı olduğunu tutarlıkla savunamaz.
- Boyutu, türü, özelliği ne olursa olsun, bir kültür-taşrasından kurtulmak için yapılması gereken şey, ne taşrada oturup bü-

yük kültür ortamlarından devşirilenlerle yaşamanın yollarını aramak, ne de taşrayı bırakıp, bu ortamlara göçmektir... Taşrayı bırakıp büyük kentlere göçmekse, taşrayı kurtarmaz, taşralıyı kurtarır olsa olsa.

- Taşrada taşrayı aşmak için yürünebilecek belki de en heyecan verici yol, taşrada kalıp kültürce taşralılığın ötesine geçmeyi amaçlayan yoldur. Yerel öznel süredurumlara karşı bıkmadan direne direne, irili ufaklı engelleri ürkmeden yine yine, görünür görünmez tuzaklardan atlama sığınağına yürümeyi denemek gerekir bu yolda.
- Taşrayla birlikte kültürce taşranın ötesine geçmek için, taşrada taşranın «dışına» çıkmak, taşralarda «dış» diye adlandırılan «ötelerle», «uzakla», «yabancı olanla» ilişki kurmak gerekir. Tüm evreni kuşatan sorular ve sorularla kendini içten bağlı duymayan, böyle bir bağı olağan saymayan, taşralılıktan kurtulamaz hiçbir zaman. Dünyaya gerçekten açılan bir taşranınsa, bunu **yapıcı yaratıcı** bir tutumla, yani «dışa» ilişkin yorumlamalar, eleştirmeler ve değerlendirmelerle kotarması kaçınılmaz bir etkenliktir.
- Dar bir açıdan güdülen tarihsel-göreneksel, bölgesel-ülkesel kaygıların, yasaklamaların, dar-yavan etkileyişlerine kapılmak, kültür-taşrasını büyük bir kültür ortamına dönüştürmek için girişilen pekçok emeği boşa çıkarabilir. Tam tersine, tarihsel, geleneksel, ülküsel kültür değerlerinin zengin, canlı ve verimli bir biçimde gelişmesini sağlamak için, bu değerleri dış'la, taşra-ötesiyle sürekli olarak alışveriş içinde tutmak gerekir. Ancak böyle bir kültür açıklığının yapıcı esinler, yaratıcı katkılar getirebileceği unutulmamalıdır. Durmadan ufku genişleten taşralar taşra olmaktan kurtulabilir.
- Yaşadığı kültür ortamıyla birlikte kendini gerçekten yenilemek isteyen her taşralının, kendisine düşeni başkasından beklemiyorsa, çok boyutlu bir zorluğu sözümlerine istemiyorsa, yapıcı, yıkıcı, güzel ağır, sorumlu tehlikeli çabalı esintili, tam da insana yararlı pekçok işi var.

Kültür kavramı çerçevesinde **genel**, **alt** ve **taşra** kültürü bölümlendirmeleri, kültürde **yerellikten** ne anlaşılması gerektiği konusunda, durumu oldukça açıklığa kavuşturabilmektedir.

Bir bütünün parçası olarak **yerellik** ile bir merkez ya da kültür odağına bağlı **yerellik**, kendine özgü bazı anlam farklılıklarını da ortaya koymaktadır.

Eğer ulusal kültür bir bütün olarak alınırsa; kuşkusuz yerel kültürü onun bir alt kültürü biçiminde görmek son derece doğaldır. Bunu, bir halı ya da kilim deseninin bir parçasına benzetmek yanlış olmaz. Burada asıl kültürel iletişim olgusu; **yerelliğin** bir kültür merkezi ya da odağı karşısında, yukarıda özetlemeye çalıştığımız «taşra» kimliğiyle ortaya çıkmasıyla önem kazanmaktadır.

Alt kültür olarak yerellikte iletişim olgusu, ulusal kültürle bütünleşirken; «taşra» anlayışında sözkonusu iletişim bir yönüyle tüketmeye, öykünmeye; diğer yönüyle de çatışmaya, başkaldırmaya, merkeze karşı bağımsız bir kültür kimliğiyle boy göstermeye yol açabilmektedir. Eğer bunda başarı sağlanabilirse, o vakit yerel kültür, meydana çıkardığı «değerler» ile, karşısında «rekabet» koşulları içinde bulunduğu kültür merkezlerinin onalara bağlı yörüngesinden kendisini kurtarıp; sırasında «öncü» rolünü de üstlenerek; bağımsız bir kültürel iletişim yörüngesi çizebilecektir.

Böylesi bağımsız bir kültürel iletişim yörüngesinde, «yerelliğin» kullanacağı güç kaynaklarından birisi de TİYATRO olmaktadır.

İLETİŞİM SANATI OLARAK TİYATRO

Bir sanat dalı olarak tiyatronun niteliği üzerinde çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Toplumlardaki değişmeler karşısında, doğal olarak tiyatro anlayışında da değişik yorumlara gidilmektedir. Bu konuda yapılmış bazı açıklama ve tanımlara öncelikle burada yer vermeyi uygun görmekteyiz. Örneğin bir düşündürümüz tiyatro için şu açıklamayı getirmektedir (7):

«XIX. yüzyıl içinde tiyatro anlayışının en çok toplandığı iki bilgi ucu vardır. Şunlar:

1— Tiyatronun şimdiye kadar olduğu gibi, bir edebiyat sanatı olarak anlaşılması yerine sentetik bir sanat olarak anlaşılması. Bu anlayışa göre tiyatro; edebiyat, inşaat, müzik, dans, resim, mimar-

(7) İSMAYİL HAKKI BALTACIOĞLU, «Tiyatro Nedir, Ne değildir» Tiyatro Özel Sayısı, TÜRK DİLİ Dergisi, C. XV, S. 178, Temmuz 1966, s. 719.

lık, dekor, ışık sanatlarının katışmasından meydana gelen sentetik bir sanattır.

2— Tiyatro resim, müzik, dans gibi özgür bir sanattır. Onun için tiyatro yasalarını artık edebiyatta değil sahnede aramalıdır. Batı tiyatro önderlerinin anlayışı olarak şöyle açıklayabilirim:

3— Tiyatro yasalarını ne edebiyatta ne sahnede aramalıdır, kendinde aramalıdır.»

Bu düşünürümüz sonunda «Tiyatro Nedir?» sorusuna şöyle bir tanım ya da açıklama getirmektedir (8):

«Tiyatro oyun denilen edebiyatsal (yazınsal) öntasar yönünden tekniğeleştirilen bir hayat parçasının süreye çevrilmesidir. Kısaca söyleyelim: Tiyatro tekniğeleşmiş bir aksiyon süresidir.»

Tiyatro ile ilgili başka bir görüşte şu ilginç değinilerde bulunmaktadır (9):

«Tiyatro gerçekten bütün anlamıyla içinde yaşadığımız an'ın sanatıdır. Çünkü tiyatro, varlığın kaynaşan, bir an yaşayarak yiten yönünü yeniden yaratır, yineler... Tiyatro sanatçısı, insanı uzayı ile birlikte alır. Bunun için tiyatro gösterisi sahnede yaşamak için seçilmiş kişilerle, salonda yaşayan toplum gösterisinin karşılaştırılmasıdır.»

Öte yandan **iletışim** kavramı için şu kısa belirlemeler yapılmıştır (10):

- İnsanlar arasında duygu ve fikirlerin akışdır.
- Bir kimsenin düşüncelerini ve duygularını diğerlerine açık seçik olarak belirtmesi sürecidir.
- Bireyler arasında anlamları ortak kılma sürecidir.
- Bir kaynağın bir iletiyi oluk üzerinden bir alıcıya iletmesi sürecidir.
- Seçilmiş bir haberin, bir haber kaynağından belli bir mesafeye iletilmesi sürecidir.

(8) A.g.k, s. 725.

(9) JEAN - LOUIS BARRAULT. «Tiyatro Gerekli, Bağımsız, Arı Bir Sanattır», Çeviren: Ömer Atıla, Türk Dili Tiyatro Özel Sayısı, a.g.k, s. 813.

(10) YÜKSEL, s. 73.

Bu açıklamalar ışığında tiyatronun bir iletişim sanatı olarak irde-lenmesinde, karşımıza herşeyden önce toplumla tiyatronun bir «yaşam» paylaşımları çıkmaktadır. Başka deyişle tiyatro olgusunda, yaşam ustası «seyircilerle», onları sahnede öyküden çıkararak «tiyatrocular» arasında bir iletişimin kurumlaşması, belki de «hesaplaşması» ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan tiyatro eserlerinin oynanışında en anlamlı gösteri; eserin bitiminde seyircilerin sanatçıları alkışlamasına karşılık, onların da seyircileri alkışladıkları oyunlar olmaktadır. Evren, Tanrının sahnesi ve onun yazıp, oynadığı bir oyunsaydı; dünya da insanın sahnesi ve onun hergün yazıp, oynadığı milyonlarca yaşam oyununun simgesidir. Tiyatronun iletişim sanatı olma boyutu, herhalde «bizi bize göstermede» taşıdığı üstün konumdan çıkmaktadır.

Aslında iletişim bütün sanat dallarının temelinde yer alan bir kavramdır. Bu açıdan iletişim ve sanat kavramlarının yanyana getirilmesi yadırganabilir. Ancak ne var ki, her iki kavramın da çok yönlü olması, karmaşık süreklilik ve yapıları kapsamaları, en azından bir vurgulamamanın ortaya çıkaracağı üstünlüklerden yararlanmak amacıyla da olsa; burada iletişim sanatı olarak tiyatronun üzerinde dikkatlerin toplanmasını zorunlu kılmıştır. Kaldı ki, kültür ve toplum kavramları ve iletişim bağlamında, tiyatro iletişim sanatı olma özelliğini öteki sanatlardan çok daha çabuk ve kesin çizgilerle gün ışığına çıkaran bir sanat kurumudur. Ayrıca tiyatro iletişim sanatı olma üstünlüğünü, özellikle toplumla doğrudan bağlantısı bulunma yönünde kanıtlamakla yüzyıllardır pekiştirmiştir. Bu pekiştirme nedeniyledir ki, tiyatro toplumların kültüründe yerini hiçbir şeye bırakmadan, bireyler karşısında söz konusu kültürün özgün iletişim sanatı olmadaki üstün orununu (mevkiini) her zaman korumuştur.

KÜLTÜREL İLETİŞİM VE TİYATRO

Toplumsal bir iletişim sanatı olarak tiyatronun odaklandığı alan «toplumun kültürüdür». Bu kültür alanını ister birey, ister yöre, bölge, ulus, uluslararası ya da evrensel olarak sınırlandıralım, sonunda tiyatronun tüm bu alanların birinde veya karışımlarında oyun yazarı, oyunu, sahneye koyanı, oyuncularını, dekoru, teknik olanakları, seyircileri ve diğer koşullarıyla bir «kültürel iletişim ortamını (tezinin)» ortaya koyduğunu görürüz. Toplum içinde herkes, bu sav (tez) karşısında kendisini bir yerlere koyar. Ya bu sava bütü-

nüyle karşı çıkar, ya bütünüyle benimser, ya da oransal bir tutumla bazı yerlerini tutarken; bazı yönlerden de karşı çıkar. Başka deyişle tiyatro toplumu eleştirel bir kültürel iletişim içine alırken; toplum da tiyatroyu aynı dizgeli (sistematik) yapıyla karşısına alır.

Bu durum karşısında çalışmamızın başında kültürün özellikleri olarak yaptığımız açıklamalar, aynı zamanda bir kültürel iletişim kurumu olan tiyatroyu da bağlar, şöyleki:

—Tiyatro kültür taşıır

—Tiyatroda kültür öğrenilir ve kuşaktan kuşağa aktarılır

—Tiyatroda kültür tarihsel, devingen ve süreklidir. Tiyatro bunu kendine özgü bir «dil» ile yapar.

Öte yandan tiyatrodaki **genellik** ve **yerellik** boyutları vardır. Tiyatro iletişim sanatı olarak, bir yandan genel insan kültürünün sınırlarını aşarken; diğer yandan da yerel kültürün kapılarını aralar. Böyle bir açıdan bakıldığında tiyatro «genellik» sınırlarında **ulusal**, **uluslararası**, **evrensel** türleriyle karşımıza çıkarken; «yerellik» boyutunda çoğu kez **bölge**, **kent** (**şehir**), **kurum** tiyatroları olarak perdelelerini topluma açmaktadır.

Taşra Tiyatroculuğu

Çalışmamızda «taşra kültürü» kavramı üzerinde öne sürülen görüş temel alındığında; bunun boyutlarının tiyatroya da uzandığı ve ortaya bir TAŞRA TİYATRO'su kavramı çıkardığını doğal olarak görmekteyiz. Nedir taşra tiyatrosu? Taşra tiyatroculuğu anlayışı ile nereye kadar gidilebilir, neler yapılabilir? sorularına yanıt ararken; taşra kültürüne koşut (paralel) bir taşra tiyatrosu açıklamasının yapılması olanaklı görülmektedir, şöyleki:

—Taşra tiyatrosu, tüketici bir tiyatrodur. Evrensel ya da ulusal ölçekli tiyatro oyunlarını taşra halkına gösterme tutkusunu taşır.

—Taşra tiyatrosunun gözü büyük kent tiyatrolarındadır. Oradaki oyunları getirip, kendi sahnesinde oynatmak, ya da onların kötü de olsa kopyalarını kendi koşulları çerçevesinde oynamak ile görevlerini yerine getirmiş sayar.

—Taşra açısından tiyatro, insanları dinlendirip, oyalayan, eğlendiren bir yaşama ögesidir.

- Taşrada, tiyatronun birtakım büyük kent tiyatrolarının pazar ve gösteri alanına dönüşmesi; taşranın bazı bilinçli aydınlarının ağrına gitmekte, onların zaman zaman kendi tiyatrolarını kurma çabalarına götürebilmektedir.
- Oysa taşra, kendisini birçok alanda olabileceği gibi tiyatro alanında da geleneksel tüketici yazgısından kurtarıp, kendine özgü bir tiyatro kültürü oluşturarak; bu temelden çıkışlar yapabilir.
- Taşra tiyatroculuğunun görevi, ne büyük kent tiyatrolarına pazar açmak, ne de onların zaman zaman gösterilerin sanatın taşrada kurumlaştığının kanıtı biçiminde göstermek olmaya bilir.
- Taşrada da gerek evrensel, ya da ulusal nitelikte tiyatro kültürü gerek kendi özgün kültürel güçlerini eyleme geçirecek olacak yerel tiyatro kültürüyle iletişime geçilerek; büyük kent tiyatroculuğu karşısında kendine özgü kimliğiyle oluşmuş bir taşra tiyatroculuğu olayı gerçekleştirilebilir.
- Sanatta, sporda, basında, toplumun birçok kurumlarında görüldüğü gibi; taşra tiyatroculuğunda da yetişen tiyatro adamlarının büyük kentlere gitmeleri veya bu merkezlerce «kaçırılması» taşra için bir övünç kaynağı olma durumundan çıkarılıp; bu değerlerin taşrada kalıp tiyatro alanındaki başarılarının kendi yörelerinde kurumlaştırarak; böylesi güçlü bir «yerel tiyatro kültürü» içinde kendi sanatçı kimliklerini geliştirip, ün yapmaları sağlanabilir.

TİYATRODA ESKİŞEHİR ÖLÇEĞİ

VE «Köprübaşı - 1990»

DENEMESİ

Bilindiği gibi **ölçek**, sözlüklerimizde «ölçmeye yarayan kap», «bir harita ya da resimde görülen uzunluklarla, bunların imlediği gerçek uzunluklar arasındaki oran» biçiminde açıklanmıştır. Bu sözcüğü kültür alanında kullanmaya çalıştığımızda; bazı gerçeklerin görülmesinde, en az diğer alanlardaki yararlarını burada da sağlayacağı anlaşılmaktadır.

Kültür ister; «toplum, insanoglu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin karmaşık bir fonksiyonudur» (11); ister

(11) BOZKURT GÜVENÇ, İnsan ve Kültür, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1974, s. 103.

«bir toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüdür» (12) biçiminde tanımlansın bireyden topluma; yöreden evrene kadar tüm yaşam çevremizi kapsayan bir GÜÇ'tür (enerjidir). Bu güç bireyin duygu, düşünce ve davranışları bileşiminde bir KİŞİLİĞİ ortaya koyarken; aynı bileşimi toplum düzleminde gerçekleştirdiğinde bir UYGARLIK yaratmaktadır. Diğer tüm güç kavramlarında olduğu gibi, kültür de beraberinde bir ölçme, biçme eğilimini de getirmektedir. Başka deyişle başka alanlar gibi, kültürün de ÖLÇEĞE gereksinimi vardır. Nedir bu ölçek? Kültür hangi ölçekle ölçülecektir? Kültür için sırasında gerek birey gerek toplumsal çevreler için kullandığımız «az», «çok», «ileri», «geri», «yüksek», «düşük» gibi nitelermeler ne dereceye kadar bir ölçü olabilmekte; bunlara uygun hangi ölçekler bulunabilmektedir? Bu konularda kuşkusuz elimizde somut araçlar, oranlamalar yok. Örneğin bir kimsenin kişiliğini tartışırken, onu yaratan kültürün gücünü ölçmede, herkes kendi kanı ve izlenimleriyle bir değerlendirme yapmakta; çoğu kez de bu değerlendirmeler kişinin «insanlık değerlerine» ne kadar sahip olduğu veya olmadığı temelinde yürütülmektedir. Eğer birey bilim, sanat veya diğer mesleklerde bir kültüre sahipse, o vakitte kendisinin gücü, bu gücün kişiliğine yansıyan özellik ve ürünleriyle ölçülebilmektedir. Sözelimi bir tiyatro sanatçısının kültürel gücü; kişiliğinde yansıyan duygu, düşünce ve davranış ürünleriyle ölçülebilmekte; ancak bu da kuşkusuz kişilere göre büyük değişiklikler gösterebilmektedir. Ne var ki, burada açık bir durum varsa, söz konusu kültür gücünün ölçülmesinde «kişiliğin» ölçek olarak alınmasıdır.

Bireyde kültürün güç ölçüğü olan kişilik ve onun kimliği; belli kültür alanları ile çevrelerinde de tıpkısı özelliği taşımaktadır. Yıllardır tiyatro çalışmalarının yapıldığı, dolayısıyla bir «tiyatro kültürünün» oluştuğu yörede de ölçek, o yörenin toplumsal kişiliği ve kimliği olmaktadır.

Eskişehir'de tiyatro çalışmaları 1930'lara kadar gitmekte, başka deyişle kentin tiyatro kültüründe altmış yılı aşkın bir birikim bulunmaktadır. Bu süre içinde Eskişehir'de çeşitli tiyatro toplulukları kurulmuş, devlet ve özel tiyatrolar değişik aralıklarla çok sayıda tiyatro gösterileri yapmışlardır. 1960'larda önce Eskişehir İ.T.İ.

(12) TURAN, s. 13.

Akademisi, sonra Türk Devrim Ocağı tiyatroya ağırlık vermiş; ESKİŞEHİR ODA TİYATROSU Türk Devrim Ocağının çatısı altında toplanan gençlerle gerçekleştirilmiş, bu tiyatro bir süre sonra ESKİŞEHİR BELEDİYE TİYATROSU'na dönüşmüş, ancak sürekli kurumlaşma düzeyine gelemeden yaşamı bitmiştir. Ancak kentte tiyatro yine gelişmeye devam etmiş, bu kez Eskişehir İ.T.İ. Akademisine bağlı KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR VE ÇEVRE EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ (AKÇE) tarafından bir merkez ve kulüp ile tiyatro etkinlikleri yoğun biçimde sürdürülmüştür. Sonunda Eskişehir'de oluşan bu tiyatro kültürü, gücünü ANADOLU ÜNİVERSİTESİ'ne kurdurduğu konservatuvarda yüksek tiyatro öğretim ve eğitimi gerçekleştirmekle bir kez daha kanıtlamıştır. Söz konusu güç etkisini her geçen gün daha da artırdığı için sonunda olay gelip, KÖPRÜBAŞI-1990 oyununun yazılmasına dayanmıştır.

KÖPRÜBAŞI-1990, en az 35 yıllık bir Eskişehir yaşamı içinden gelen bir oyun denemesidir. Anadolu'nun Cumhuriyet sonrası tiyatroya yaşamında, çağdaş bir sanatın ve ona bağlı kültürün «taşralılık» özelliklerinden kurtularak, kendi özgür varoluşunu gerçekleştirmesi savaşımının bir sonucudur. Başka deyişle Anadolu'nun Eskişehir'de uç veren bir KÜLTÜR TİYATROSU olgusudur. Kısacası Eskişehir'in otuz-otuzbeş yıllık yaşam kültürünün bir özeti tiyatroya yansıtılmasıdır. Bu oyunla ilk kez bir Anadolu kentinin halkı, kendi yaşamından bazı kesitleri, diğer bir anlatımla, otuzbeş yıldır kendi şehrinin cadde, sokak ve evlerinin dekorunda oynadığı «yaşam oynundan» bazı kesitleri yine kendi sahnesinde izleyecektir. Beğenecektir, beğenmeyecektir, gülecektir, kızacaktır, düşünecektir, sevinecektir, bu onun oyunudur. Böyle bir oyunla Eskişehir'in altmış yılı aşkın sürede, Türk Tiyatro kültüründe «ölçek» olabilecek bir düzeyde bulunduğu açıkça görülecektir. Başka deyişle KÖPRÜBAŞI-1990, Eskişehir'in «taşra tiyatroculuğunun» dar kalıplarını daha çok önceleri kırdığını Türk Tiyatro kamuoyuna kanıtlamaktadır. Böyle bir çıkışla kuşkusuz Anadolu'nun; taşra tiyatroculuğunun kapalı sınırlarını aşıp; nasıl bağımsız bir tiyatro kültürüyle ulusal ve evrensel tiyatro çizgisinde buluşacağını da apaçık göstermektedir. Eskişehir bu çizgiye sadece altmış yılı aşan tiyatro kültür birikimiyle değil; Türkiye'de spor, endüstri, eğitim, basın alanlarında «taşralı kültürü» aşan başarılarıyla gelmiştir. Bu başarılarından sadece; kuruculuğunu yapıp, geliştirdiği Anadolu Üniversitesi'nin, ülke sınırlarını aşıp, yüzbinlere ulaştırdığı AÇIKÖĞRETİM ve Türk bilim yaşamına kazandırdığı İLETİŞİM BİLİM-

LERİ bile; tek başına, söz konusu gerçeğin görülmesinde yeterli bir kanıt olabilmektedir.

KÖPRÜBAŞI-1990'nın halkın tiyatro kültürüne ağırlığını koymada ortaya çıkardığı yaşam gerçeği; yıllar önce bir tiyatro bilim adamımızca şöyle değerlendirilmiştir (13):

«Halkın gücünden şimdilik yoksun olan tiyatromuzun devrimci eyleme ve gelişimine katkısı nasıl olabilir? Bizim anladığımız devrimci tiyatro, ancak yeni bir öz-biçimle ortaya çıkabilir. Doğal olarak bu gelişim toplum yapımızdan kopuk olarak düşünülemez. Onun için de, yeni bir öz-biçimin tamamlanması Türk toplumunun gelişimi ile orantılı olacaktır. Yeni ve halka yönelik tiyatroyu hazırlayacak devrimci eylem, tiyatroyu halka götürmekle değil, tiyatroyu halktan gelecek tiyatro, halka yukardan bakan, **halkın seviyesini yükseltmek için** tiyatro yapanların anlayışından çok değişik bir özü içerir. Şunu da unutmayalım: bir tiyatronun **seviyesi** halkın gerçek katkısı ile orantılıdır. Bir tiyatro kendi halkından ne kadar çok şey alabilirse, kendi özünü ve bu özün getireceği biçimi o kadar sağlam bir seviyede tutabilir. Bunun için, tiyatro eyleminin her şeyden önce birkaç kentin tekelinden kurtarılıp yurt çapında bir alışveriş durumuna sokulması zorunludur. Böyle bir genişleme, bugüne değin süregelen **montaj tezgâhlarını** ortadan kaldırıp gerçek Türk tiyatrosunun ilkelerini saptayacaktır.»

Bu görüşte de, çok yerinde bir saptamayla ortaya konulduğu gibi; Eskişehir Türk Tiyatro kültüründe, «devrimci» çıkışlara örnek olabilecek bir «ölçek» durumunda bulunmaktadır. Tiyatro alanında Anadolu'da Eskişehir'in kültür olanaklarına sahip, giderek onu da aşan birçok kent vardır. Bu kentler de devlet tiyatrosu sürekli çalışmaktadır. Ancak bütün sorun söz konusu kültür çevrelerinin evrensel sanat tiyatroculuğu yanında, yukarıda özet olarak verdiğimiz devrimci nitelikteki «kültür tiyatroculuğuna» geçip, en azından tiyatro alanında taşra kültürünün kendilerini sıkıca yaşam çemberini kırmalarıdır. KÖPRÜBAŞI-1990 bunun alçak gönüllü bir örneği olarak yazılmıştır. Beklentimiz geçmişle, şimdisiyle, köyünden, kasabasından kentlerine kadar zengin bir yaşam kültürü olan Türkiye'nin, gerek kentlerinin, gerek taşrasının tiyatro kültüründe özgün, oyunları KÜLTÜR TİYATROSUNUN koşullarına uy-

(13) ÖZDEMİR NUTKU, «Sanatta Ulusallık ve Tiyatromuz» (Köken sayı= 4, Haziran 1974), Yaşayan Tiyatro, Çağdaş Yayınları, İstanbul, s. 55, 1976.

gun olarak kendi yapılarından çıkarıp, ulusal ve evrensel tiyatro kültürüne katarak; **sanat tiyatroculuğunu** da bu kanaldan beslemeleridir.

SONUÇ : **ESKİŞEHİR KENT TİYATROSU**

Türkiye'de devlet ve özel tiyatrolar yanında bir de belediyelerin girişimleriyle gerçekleşen **ŞEHİR TİYATROLARI** olgusu görülmüştür. İstanbul bu konuda, sürekli şehir tiyatrosu yaşatmış en büyük kentimizdir. Ancak bir kentin «şehir tiyatrosunun» bulunması, bunu çalışmamızda önc sürdürdüğümüz kültür tiyatroculuğu kapsamında gerçekleştirdiği anlamına gelmemektedir. Eğer bir kentin tiyatrosu, «sanat tiyatrosunun» uzantısı içinde çalışıyorsa, o vakit çevresinde yaşayan kültüre yabancı kalabilmekte; belki tek tek bazı kimselerin kişisel sanat kültürlerine kanal açmasına karşın; içinde yaşadığı toplumsal çevrenin kültürüne, tiyatroyu bir kültürel iletişim sanatı olarak yaklaştıramıyor demektir.

Çalışmamızın başından beri vurgulamak istediğimiz bir gerçek varsa o da, devrimi nitelikteki kültür tiyatroculuğunun öncülüğünde Türkiye'de **KENT TİYATROLARININ** kurulabileceğidir. Böyle bir kent tiyatroculuğunu belediyelerin üstlenmesi onların doğal kültürel sorumluluk alanına girmektedir. Ancak belediyelerin güçsüzlüğü yanında devlet tiyatrolarının, ülkeye tiyatro kültürünü yayma ve bu kültürden yeni Türk Tiyatrosunun kişiliğini ortaya çıkarma politikasını izlemeleri, söz konusu boşluğu doldurabilir.

KÖPRÜBAŞI-1990 ile Eskişehir'in kendi gerçek kültür tiyatrosunun kurulmasına bir adım atılmıştır. Kuşkusuz bunu başka adımlar izleyecektir. Bunun anlamı Eskişehir'in kendi **KENT TİYATROSU**'nu kurup, sürekli olarak bunu yaşatacak bir güce ulaşmasıdır. Böyle bir güce başta Belediye olmak üzere, yer olarak kalıcı bir olanak da sağlamırsa o vakit Eskişehir, kendi yaşamıyla sık sık «hesaplaşabileceği» kültür tiyatrosuna sadece «repertuar» olarak değil, **yer** olarak da kavuşmuş olacaktır. Tiyatro kültürünü yapısı içine almış olan Anadolu Üniversitesinin sürekli destekleyeceği **ESKİŞEHİR KENT TİYATROSU**'nun gerçekleşmesi, Türk Tiyatro kültürüne kuşkusuz evrensel tiyatroya çıkacak kapıları da aralayacaktır. **KÖPRÜBAŞI-1990** bunun kısa sürede «sahneye çıkmasını» sağlarsa bundan duyacağımız mutluluk sonsuz olacaktır.

KÖPRÜBAŞI

1990

— OYUN —
Üç Perde

Yazan : İNAL CEM AŞKUN

SUNUŞ

Anadolunun tarihinde yaşamı, kurumları, genelde kültürüyle özgün bir konuma erişmiş olan Eskişehir; tiyatro alanında da yarım yüzyılı aşkın bir deneyim ve birikimi edinmiş bulunmaktadır. Eskişehir'in tiyatro yaşamını tarihsel açıdan üç aşamada görmek mümkündür. Bunlardan birincisi, Eskişehir dışındaki tiyatro kültürünü kente getirme, halka tiyatro kültürünün iletişimini sağlamaktır. İkincisi Eskişehir'de tiyatro toplulukları kurarak, dışardan gelen tiyatro kültürü yanında, içeride de bu kültürü oluşturmaya çalışmak. Üçüncüsü ise Eskişehir'in kendi yaşamını tiyatro kültürüne aktarmak.

Birinci aşamayla ilgili olarak, Eskişehir'e yıllarca gerek devlet, gerek özel tiyatro alanında çeşitli topluluklar gelerek, kent'in sahnesi olan salonlarında gösteriler sergilemişlerdir. Bu aşamadaki tiyatro etkinlikleri şimdiki durumunda da zaman zaman sürmektedir.

İkinci aşamadaki tiyatro etkinliklerinin başlangıcı altmışlı yılların başında AKADEMİ (Eskişehir İTİA) TİYATROSU girişiminde görülmektedir. Bu girişim sonra Türk Devrim Ocağının, Akademikli gençlerce kurulan ODA TİYATROSU'nda sürmüştür. Türk Devrim Ocağının oluşturduğu tiyatro kültürü sonra ESKİŞEHİR BELEDİYE TİYATROSU'na devredilmiş ne var ki, kent için büyük bir talihsizlik olarak, bu tiyatro'nun da ömrü birkaç yıl geçememiştir. Ancak yetmişli yıllarda Eskişehir İTİA'ya bağlı AKÇE (Akademi Kültürel Çalışmalar ve Çevre Eğitimi Enstitüsü) tiyatro konusu bir kulüp ve bir de araştırma merkezi olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Bu çalışmalar sonunda başta birçok tiyatro oyununun sergilenmesi, ayrıca güçlü bir Çocuk Tiyatrosunun kurulması yanında, Türkiye'de ilk Tiyatro Kongresinin toplanması da gerçekleştirilmiştir. AKÇE'de oluşan söz konusu tiyatro kültürüyle bir yandan çevre halkı desteklenirken, diğer yandan İletişim Bilimleri Fakültesinde bazı derslerle tiyatro öğretim ve eğitiminin temelleri de atılmıştır. Böyle bir birikimin sonucudur ki, şimdiki Anadolu Üniversitesinde açılan Konservatuvarda bir tiyatro bölümü de kurulmuştur.

Yeni başlayan üçüncü aşama ise, Eskişehir yaşamının ve kültürünün tiyatroya aktarılmasını öngörmektedir. Akademiden sonra Anadolu Üniversitesinde de varlığını Kültürel Çalışmalar ve Çevre Eğitimi Merkezi adıyla sürdüren AKÇE, söz konusu aşamanın ilk ürünü olan DELİ DUMRUL'un ESKİŞEHİR GÜNLÜĞÜ'nü Zeki GÜLER'in yazıp, oynadığı tek kişilik oyunla Tiyatro Kulübünün etkinliği olarak sahneye koymuştur.

KÖPRÜBAŞI-1990, Eskişehir'de başlayan üçüncü aşama **Kültür Tiyatroculuğu** gelişmesinin ikinci ürünüdür.

Oyunun adına «1990» yılının katılması, gelecek yıllarda da değişen kültürel koşullara uygun biçimde yeniden kaleme alınıp, düzenlenerek oyunlaştırılması amaçlanmaktadır. Bununla Eskişehir'in kültürel yaşamının gelecek yıllarda da izlenmesi öngörülmüştür. Oyunun sonuna eklenen **sormaca**, böyle bir amaç gerçekleştirilmesinde yardımcı olacağı düşünülmesiyle hazırlanmıştır.

Aslında **KÖPRÜBAŞI 1990** ile peşinden gelecek 1991, 1992, 1993 .....'ün gerçek yazar ve oyuncularını doğrudan doğruya Eskişehir yaşamına katılan, yıllarını bu kente verenlerdir. Yüzyılların birikimiyle oluşmuş buengin yaşam kültüründen **ÜÇ DAMLA'YI** bir kültür tiyatrosu ürünü olarak **KÖPRÜBAŞI-1990** ile yaşam sahnesinden tiyatro sahnesine çıkarabilmişsek bundan büyük mutluluk ve kıvanç duyacağız.

Eskişehir yaşam sahnesinin gelmiş, geçmiş ve gelecek tüm «oyuncularına» en içten sevgi ve saygılarımla...

I.C.A.

1. PERDE

SAHNE: Bir Otobüs durağı-Durakta bir bank, bankta orta yaşlı birisi, arkası yola dönük, sızmış, horultuyla uyumakta, başucunda boş içki şişesi durmaktadır. -Durakta ayrıca bir üniversite öğrencisi kız kitaplarıyla; büzülmüş ayakta durmakta, zaman zaman endişeli bankta yatan adama bakmaktadır. -Bankın diğer ucunda yine üniversite öğrencisi, bulucunlu, montlu bir erkek öğrenci, kulaklarında «walkman» takılı olarak, hareketli bir parçayı, kendi kendine ayak ve kollarıyla tempo tutarak dinlemektedir, kıza ilgisizdir. -Durağın önü siyah naylon torbalarla çamuru andırmakta, üzerinde basamak gibi kullanılan taş veya tahta parçaları sabne önüne kadar aralıklı dizili durmaktadır. Durağın önü çok çamur olduğu için otobüsler ileride durmakta, otobüse koşanlar taş veya tahta parçalarına basarak, sahneyi önden terkedip, seyircilerin arasına karışmaktadır. Başka deyişle seyircilerin oturduğu salon, otobüsü temsil etmektedir. -Perde açılmadan salona Eskişehir'in ünlü türkülerinin yayını yapılacak ve böyle bir müzik sonra fona çekilerek yine salona Eskişehir ile ilgili bir şiir okunacak, şiirin bitiminde perde açılacaktır.

KONUMLAR:

1— Perde açıldıktan bir süre sonra, durağa ellerinde naylon torbaya doldurulmuş ekmeğe taşıyan, elbiseleri çamurlu orta yaşlı bir karı-koca gelirler. Bir süre duraktakileri ve horultuyla bankta uyuyan adama baktıktan sonra, erkek «walkman» dinleyen gence yüksek sesle;

- Oğlum, 12 numara geçti mi?
- (Genç hiç yanıt vermeden, kulağında walkman takılı olarak, ritmik hareketlerini sürdürür)
- (Erkek tekrar, bu kez daha yüksek sesle sorusunu gence yineler)
- (Genç yine aldırmaz)
- (Erkek) Allah! Allah! deli midir, kaçık mıdır? Hanım bu çocuk ne yapıyor Allahasen?
- (Kadın) Ne bileyim bey. Bunlar zamane gençleri. Yaptıklarına akıl sır ermiyor. Dur ben şu kızcağıza sorayım.
- (Bankın öteki ucundaki kıza doğru giden kadın) Kızım 12 numara geçti mi acaba?
- (Kız) Bilemeyeceğim, teyzeciğim. Ben de yeni geldim. Belki daha geçmemiştir.
- (Kadın) sen hangisini bekliyorsun?
- (Kız) 9 numarayı.

AÇIKLAMA: Kadınla kız konuşurken; adam garip garip bir gence, bir de bankta horultuyla yatan adama bakıp, kuşkulu bir yüz ifadesiyle baş sallar.

-
- 2— Durağa vize sınavından yeni çıkmış iki erkek üniversite öğrencisi gelirler. Birinin elinde bir ekonomi dersi teksiri vardır. Bir yandan yürürken; bir yandan da teksiri açmış, meraklı gözlerle sınavda çıkan soruların cevaplarının doğruluğunu yüksek sesle incelemektedir.
  - Tuh! be!.. Beşinci sorunun (a) şıkkı doğru cevap olacaktı. Engin senin yüzünden yanlış şıkkı işaretledim.
  - Tolga! saçmalama!.. Neden benim üzerime atıyorsun oğlum!. Ben mi sana dedim yanlış şıkkı işaretle diye!.. Sen bana sordun, ben de (c) şıkkı dedim.
  - Senin bu yaptığına kafileşlik denir. Sen sabahleyin demedin mi, ekonomiyi yuttum diye. Ben de seni gerçekten biliyorsun sandım. Ben senin kadar çalıştığımı iddia etmedim. Demek palavra sıkılmışsın. Desene ben de bilmiyorum diye. Biz de ona göre başımızın çaresine bakalım. En azından senin yanına değil kopyacı Cevat'ın yanına otururdum.
  - Oturaydın oğlum! Sana oturma diyen mi oldu! Hem o bir soru. Diğer soruların cevaplarının çoğu doğru. Onlar için hiç sesin çıkmıyor.
  - Nerde doğru be! Bak burada adam enflasyonu ne biçim tarif etmiş! Biz başka tarifi işaretledik.

- Allah! Allah!.. Kaç tane enflasyon tarifi olacaktı ki. Hocaya göre de enflasyon tarifi değişirmiymiş! İlk defa senden duyuyorum.
- Değişir güzelim değişir!.. Hocaya göre de değişir, hacıya göre de değişir. Boşuna dememişler hacıdan, hocadan karanlık geceden korkacaksın diye!.. Bak! adam oturmuş bizim için kafa patlatıp teksir basmış. Bu rada yazdıkları diğer kitaplardakinin aynı olsaydı, o vakit bu teksiri basarmıydı? Sen üniversiteyi ilkokulla filan karıştırıyorsun galiba. Orada herşeyin bir tanımı vardır. Üniversitede bir bir daha iki bile etmiyor. Biliyorsun bilgisayarda bir bir daha yine bir ediyor. Sen daha ilkokulu bitirmeden üniversiteye gelmişsin.
- Ulan!.. Bana nutuk atıp durma. Kurban olsunlar ilkokula. Geçen gün hafta sonu İstanbul'daydım. Oradaki bir seminerde hocalardan birisi, Türkiye'de Üniversitenin ilkokulun gerisinde kaldığını söylemiş. Öyle yüzüme dalga geçer gibi bakma. İlkokulda küme çalışmaları var. Sınıfta tartışma yaptırıyorlar. Öğrenciler çeşitli sosyal kollara ayrılıyor. Çevrede inceleme gezileri yapıyor. Sınıf başkanını öğrenciler seçiyor. Bunların hangisi üniversitelerde var? Söyle!..
- Enginciğim!.. Sen yakında siyasete mi atılacaksın hayatım!.. Birden pek alevlendin!.. Üniversite kimseye buyurun gelin demiyor. Madem ilkokuldan geriymiş de, her sene yüzbinlerce öğrenci niye üniversiteye gireceğim diye kendini parahyor? Sen de iki yıl önce aynı sancıları çekmedin mi? Ah Tolgacığım bir üniversiteyi kazansak, başka şey istemem demiyor muydun? Kazandın, İstanbul'dan kalktın tıpış tıpış Eskişehir'e de geldin. İnsan hayatta ne yaptığını, neyin peşinde olduğunu bilmeli. Şimdi mi aklın başına geldi!.. Günaydın. Üsküdar'da çoktan sabah oldu. Sen hâlâ Beşiktaş'ta yıldızları saymaya çalışıyorsun. Uyan evlâdım, uyan!..
- Aklına ve öğütlerine teşekkür ederim «babacığım»!.. Ömrümüz zaten öğüt dinlemekle geçti. Oğlum dersine çalış!.. Oğlum kendine dikkat. Aman evlâdım kötülere kapılma!.. İyi güzel de bunları nasıl yapacağız!.. Cevap, öğütlerin tekrarı. Bizim peder bir yandan paketi yarılar, bir yandan aman oğlum bu sigara denen zıkkına sakın alışma. Niye? Çünkü kendinin iradesi zayıfmış, dayanamıyormuş. İradesi zayıf baba, bu haliyle nasıl iradesi güçlü çocuk yetiştirir? Kel ilâcı olsa, kendi başına sürermiş. Bizim ki o hesap. Şimdi sen de kalkmışsın, bana peder gibi öğüt veriyorsun.
- İyi be!.. Sanki kusur işledik. Sana fena birşey mi dedik, uyan!.. Uyan!.. dedik. Bak şu bankta yatan herife, orahı değil. Çekmiş kafayı, banamısın demiyor. Babasının yeri gibi yatıyor. (Eliyle yatan adamı gösterir). O kafayı tütsülemiş, sen de beleş buldun benim kafayı ütüliyorsun. Memlekete bir de ana baba mı ithal edeceğiz, fiyatları istikrarı korusun diye. Senin anababan ne ise, bizimki de o. Onların anababaları da aynıydı. Herkes gördüğünü yapıyor «evlâdım.» Hiç üzülme, sen de çocuğuna ayısını yapacaksın. Bugünler geçer gider, hatırlamazsın bile. Sonra hatırlatanlar da, biz az mı çektik, bizden sonrakiler de çeksin diyeceksin ve bunu «hayat tecrübesi» diye etrafına bir güzel yutturacaksın.

- Hiç de değil. O yatan adam, işte aynen sen ve senin gibilerinin oluşturduğu «Kamuoyu» denilen nane. Bizim kamuoyu da şu adam gibi büyük horultuyla uyuyor. Asıl uyuyan işte onun gibi sizlersiniz. Öğütçü sırasında, boşverici, neme lâzımcı, yeri geldiğinde söylemeyen, iş işden geçtikten sonra kendi kendine söylenen, dedikoducu bir kamuoyu.
- Koçtun benim!. Kitap gibi konuşuyorsun vallahi!. Helâl olsun sana!. Allah seni vatana, millete bağışlasın. İleride kesin büyük adam olacaksın. Sen şimdi onu bunu boşver de, şu sınav sorularına bakalım. Önce teksirde enflasyonun tarifini bulalım.

3— (Engin ve Tolga bu konuşmaları yaparken; duraktaki kız zaman zaman onlara bakmakta; kulağında walkman olan genç, aynı durumunu korumakta; orta yaşlı karı koca yüz ifadelerini konuşmalara göre değiştirerek, iki genci merakla dinlemektedirler. Bu sırada durağa bir milli piyangocu gelir).

- Bak Enginciğim, teksirde hoca enflasyonu nasıl tarif etmiş!
- (Milli Piyangocu) Abiler bırakın enflasyonun tarifine ne hacet, siz bu memlekette yaşamıyor musunuz? Alın birer bilet. Bir de vurdu mu, alimallah ne enflasyon kalır ne de tarifil!. Köşeyi döndünüz mü, sizin için enflasyon iki seksen şu çamura yatar? Değil mi bey abi? (Orta yaşlı adam ile karısına döner)
- (Tolga) Kardeşim sen biletmi yoksa kafa mı satıyorsun? Madem elindeki kağıt parçalarına milyar vuracaksa, sen kendin onlardan alsan da kendin köşeni kendin dönsen daha iyi değil mi? Sen de bizimle köşeyi döneceksin galiba. Yanlış kapı çaldın. Öğrenci adamda para ne gezer. Paramız olsa öğrenci olmazdık, değil mi Enginciğim.
- Kızmayın abiler birşey demedik. Canınızı sıkıksa özür dileriz. Esnaflık işte, ekmeğe parası için uğraşyoruz. (Orta yaşlı adam ve karısına dönerek) Beyamca, yenge sizler birer bilet almaz mıydınız? (İki genç teksire bakarlar)
- Evlâdım, bize mi çıkacak? Bugüne kadar aldık da ne oldu? Çıksa çıksa amorti çıkar. O zaten iş değil. Hanım ne dersin?
- Doğru bey, doğru!.. Ekmeğe parayı zor buluyoruz, nerde kaldı piyango. Şu şehrin çamuruyla bize zaten piyango vurmuş. Seninki kusur kalsın.
- Yengeciğim öyle deme. Bu şans işi. Şimdiye kadar vurmaz da, bakarsın bu sefer vururur.
- (Orta yaşlı bey) Evlâdım, iyi hoş da; diyelim ki, yüksek ikramiye bize vurdu, vurmaz ya, hadi vurdu diyelim, milyarı biz bu yaştan sonra ne yapacağız? Nerede, nasıl yiyeceğiz? Eskişehir’de yesen yesen kaç para yersin? İyi kötü bir evimiz var. Araba desen, ne ben ne hanım bu yaştan sonra araba filan süremeyiz. Hem sonra arabası olanlar ne yapıyorlar ki. Arabalar evlerinin önünde duruyor. Hava iyi olursa ya fidanlığa ya da Regulatöre çay içmeye gidiyorlar. Onu biz otobüsle de yapıyoruz.

- O kadar da değil bey. Biraz paramız olsa, daha büyük ferah eve çıkardık. Bir kadın için her zaman ev mühimdir.
- Yaa!. Bak beyamca, yengemiz senin kadar hayattan vazgeçmemiş. Para çıksın, yemesi kolay. Gel kısmetini kaçırma, al bir bilet.
- Hanım, ne dersin, alalım mı bir bilet?
- Vallahi sen bilirsin.

-
- 4— (Milli Piyangocuyla yaşlıların yanına ağzında sakız, alımtı, hafif davranışları olan bir kadın gelir. O sırada diğerleri durumlarını korumakta, yalnız Tolga ve Engin biraz abartılı hareketlerle teksir ellerinde yüksek olmayan bir sesle sınav sorularının cevaplarını tartışmaktadırlar).
- (Durağa gelen kadın, orta yaşlı hanıma yönelerek). Teyzeciğim 12 numara geçti mi?
  - Hayır kızım biz de onu bekliyoruz. ama bir türlü gelmiyor.
  - Tüh, acele de gitmem lâzım dı, ne yapsam ki?
  - (Milli Piyangocu) Ablacığım bir bilet al, bak nasıl hızlı gidiyorsun.
  - A!aa!.. Delinin zoruna bak .Ben neyin peşindeyim. O neyin. Sırası mı şimdi bilet almanın!.
  - Ne olacak abla!. Bilet almanın da zamanı mekânı mı olurmuş. Al sen bileti ömür boyu kurtul şu otobüsten de çamurdan da.
  - Beni annem Kadir gecesi doğurmamış kardeşim. Nerde o şans bizde.
  - Abla sen al bileti, gerisini ben hallederim.
  - Senin galiba aklından zorun var. Ben bileti alınca sen neyi halledecekmışsin!.
  - Canım hemen kızma. Lâfın gelişi işde öyle söyleyiverdik.
  - Sen öyle her aklına geleni herkese söyler misin? Biraz terbiyeni takınsan iyi olur.
  - Terbiyemize ne olmuş abla!. Senin de maşallahın var.
  - Neymiş «maşallahım». Ne demek istiyorsun yani.
  - Yani demek istiyorum ki, şu ekmekler beni çarpsın, senin adın İFFET değil!..
  - Aaa!. Adamın zoruna bak. Tabi değil. Yani İFFET olmak zorunda mıydı?
  - (Milli Piyangocu sinirli bir sesle) Tabi zorundaydı. Bizim en büyük mahkeme karar aldı, dedi ki adında İFFET olmayan kadınlar, biraz o biçimdir. Bunlara takılsanız da fazla ceza lâzım gelmez. Değil mi beyamca, ben belki pek anlatamadım, sen söyle şu «terbiyeli hanımefendiye» (üzereine basarak söyler)

- (Bu konuşmalar olurken, Tolga ve Engin, teksirden başlarını kaldırıp, merakla olanları izlerler).
  - Sen neler söylüyorsun terbiyesiz adam.
  - (Orta yaşlı bey) Hanımefendi lütfen sinirlenmeyin, bir yanlış anlama var. Bu adamcağız biraz işleri karıştırdı. Siz sanırım o kararın dışındasınız. Bu hikaye uzundur. Pek durakta anlatılacak şey değil. Onun için uzatmayalım. (Kadının hayretle bakışları karşısında, Milli Piyangocuya dönerek)
  - Kardeşim sen bana bir bilet ver ve başın belâya girmeden buradan hemen git. (Bir bileti rasgele alıp, parasını verir).
  - (Milli Piyangocu) Sağol beyamca, hemen gidiyorum. (Başını sağa sola sallayıp uzaklaşırken, kendi kendine)
  - Şu çamur neyse ne de, Allah böylesi çamurlardan korusun.
  - (Kadın sinirli olarak) İşte böyleleri insanı katil eder. Şurada bir otobüse binelim dedik; ne hallere düştük değil mi teyzeciğim.?
  - (Orta yaşlı kadın) Neyse kızım sen uyma. Olur böyle şeyler canını sıkma.
  - (Kadın) Allah hepsinin belâlarını versin. Asabım bozuldu. Bu otobüsün de geleceği yok. Bari, şuradan Köprübaşına kadar yürüyeyim daha iyi. Hem biraz açılırım. Kusura bakmayın beyamca siz de boşu boşuna canınızı sıktınız, şu saygısız adam yüzünden.
  - (Orta yaşlı bey) Olur kızım olur. Hoşgör. Bugüne kadar biz neler gördük neler. Daha gençsiniz. Güle güle gönlünü ferah tut, aldırma!.
  - (Kadın sinirli, sinirli uzaklaşırken; orta yaşlı hanım beyine) İyi ki müdabele ettin bey, yoksa burada çok tatsız şeyler olacaktı. (Bütün bunlar olurken; duraktaki kız durumu endişeyle, Engin ve Tolga kıs kıs gülererek izlemekteyler).
  - (Orta yaşlı bey elindeki bilete bakarak) Bakarsın hanım, her işde bir hayır vardır, bilete birşey vuruverir.
  - İnşallah.
-
- 5— (Salondan seyircilerin arasından, bir banka koruma görevlisi, üniformasıyla sahneye çıkar ve paçalarını belinden yukarı çekerek, sahnede taş yerine geçen beyaz kısımlara dikkatle basa basa durağa gelir).
- (Koruma görevlisi söylenerek) Yahu!. Ne çamur be!. (Orta yaşlı beyin yanına gelerek) Abi bak senin paçalar da batmış!..
  - Batmayıp da ne yapsın kardeşim. Bu çamura paça mı dayanır!.
  - Vallahi şimdi evde bizim köroğlu yine uzun havasını çekecek. Kadın haklı. Her akşam bu resmi elbiseyi temizleyip, kurutup ütüleyip sabaha veriyor. Akşama yine mecburen çamurlayıp getiriyoruz. Kadıncağız o kadar işinin arasında bir de bizim elbisenin çamuruyla boğuşuyor. Kadınlık da zor abi be, ha!. Ne dersin!.

- (Orta yaşlı hanım atılır) Tabi zor, kolay mı!. Başımızda saç, ağzımızda diş kalmadı. Çocuklara bak, kocana bak. Bize kimsenin baktığı yok. Karın tokluğuna ömrümüzü tükettik. Çocukları büyüttük, sağa sola dağıldılar. Arasına işleri düşünceler ararlar. Ya para isterler ya da sıkışınca torunları bize bırakırlar, özlemiştir diyerek. Hepsi çok akıllıdılar maşallah. Bizi sevgünüzün kölesi yaptılar. Sonunda ütöldüğümüzü anladık ama iş işden geçti.
- (Orta yaşlı bey) Hanım şimdi ne gereği var bu lâfların!. Yeri mi, sırası mı. Evde konuşuruz. Bunlar durakta konuşulacak şeyler değil. Yapma Allahaşkıma!.
- Bey artık sırası zamanı mı kaldı. Bak şu adamın karısına. Çilesi yetmez gibi, bir de kocasının üstüne üstlük elbise çamuru. İşi yoksa temizlesin dursun. (Koruma görevlisine dönerek) Biraz sen de karına yardım et. Hiç olmazsa elbiseni sen temizle.
- Elbisemi ben temizleyeceksem niye evlendim yenge! Kocaya hizmet kadının görevi. Zaten akşama kadar ona buna hizmetten canımız çıkıyor. Kolay mı emir kulu olmak. Bir de eve git, hanımın emrine gir. Bize kimse hizmet etmesin mi yani. Sonra ben bizim köroğluna alırken babasına tonla başlık parası ödedik. O vakit o kadar söylediler, «kaçır şu kızı» diye, bir türlü beceremedik. Eğer kıvrırseydik, o parayı kızın babasına yedirceğimize, kalkar bir iş kurar, kendi işimizin efendisi olur, şunun bunun kapısında getir, götür işinde harcanıp gitmezdik. Neyse yenge boşver bu işleri, sen de dolusun, biz de. Konuş, konuş bitiremeyeceğiz. (Gözüni ekmek torbasına dikerek) Abi bu kadar ekmeği niye aldın. Kusura bakma merak ettim.
- Bilirsin Eskişehir'de oldum olası, fırıncılarla Belediye didişir dururlar. Fırıncılar ekmeğe zam isterler, belediye vermez. Başlarlar milletin ekmeği ile oynamaya. Bu mahallede kız kardeşim var. Sık sık gelip gideriz. Fırıncıyla ahbap olduk. İyi de ekmek yapıyor. Ashında bu kadar ekmek almayacaktım. Fakat yine Belediye ile takışmışlar. Yarın grev yapıp, ekmek çıkarmayacaklarmış galiba. Bize de İstanbul'dan kızıyla torunlar gelecek. Ekmeksiz kalmayalım diye fazla aldım.
- Aman deme abi!. Nerde bu fırın? Ben de bir koşu gidip alayım. Bizim gecekondulu mahallesinde bu saatten sonra ekmek filan bulunmaz. Zaten karnımızı ekmekle doyuruyoruz. Biz de malûm nüfus da fazla. Bir koşu gidip alayım.
- Hemen şu ilerdeki sokağa gir. Orada kime sorarsan gösterir.
- Sağol abi. Yalnız bir şey var, dur onu da şunlardan isteyim. (Diyerek, kendilerini alaycı ve gülümseyerek izleyen Engin ve Tolga'ya yönelir).
- Bana bakın siz de aşağıya Köprübaşına mı gideceksiniz?
- (Engin ve Tolga birlikte) Evet, ne vardı?
- Ben şimdi ekmek almaya gidiyorum. Otobüs gelirse durdurun, şoför ben gelene kadar bekleyiversin.

- Hayrola üstat, sen galiba Belediye otobüsü ile makam arabasını birbirine karıştırdın. Şöförün işi yok da seni mi bekleyecek? Yetişirsen binersin.
- Ne var sanki söyleseniz!. Bir keresinde babam, koca treni yazının ortasında durdurttu. Biz abdest bozalım diye.
- Senin babanda müthiş adammış doğrusu, nasıl oldu bu iş?
- Nasıl olacak, tren memurlarının çoğu da köylük yerdendi. Onlar da köyden alışmışlar tarlaya abdest bozmaya. Bize durun, bizim yerimiz var, biraz sonra orada tren duracak, siz de inersiniz dediler. Koca tren biz ihtiyacımızı giderene kadar bekledi.
- (Tolga) Engin sen memlekette olan işlere bak. Bu adamın dediği doğru galiba. Belki senin de başına gelmiştir. Bu bizim trenler bazan çok manasız yerlerde dururlar. Tren memurları koşuşturur. Kimseye de birşey söylemezler. Sonra epey bir süre sonra, tren tıngır tıngır sessiz sedasız gitmeye başlar. Buna bir türlü aklım ermezdi.
- (Engin) Otur otur oğlum. Burası bizim memleket. Neler oluyor, neler!.. Buna gelene kadar akşam olur. Tamam üstat sen ekmeğini al gel. Biz değil otobüsü, senin yüksek hatunna bütün trafiği keseriz.
- Haa!. Şöyle, biraz vatandaşa yardım etmeyi öğrenin. Merak etmeyin ben şimdi gelirim. (Koşar adımlarla duraktan uzaklaşır).
- (Tolga) Engin!.
- Ne var yinel.
- Bu durak bayağı benim hoşuma gitmeye başladı. Baksana şu kısa sürede nelere tanık olduk. Bak İstanbul'da olsan böyle bir gırgır durak görmezdin.
- Şu İstanbul'u ağzına alma lütfen. İstanbul kim, Eskişehir kim. Bir semti bile olamaz.
- Yok yahu!. Madem öyle ne işin var Eskişehir'de. Git İstanbul'una. Se neye yatay geçiş iste, toz ol.
- Tolga! saçmalama!. Görüyorsun şehrin halini. Yazın toz, toprak. Kışın çamur, kirliliği. Biz gençler için ne gidecek bir lokali, ne oturacak parkı var. Porsuk desen, su rengini kaybedeli yıllar olmuş. Hergün bir çeşit boya renginde akıyor. Evlerde de musluklardan su yerine bazan başka şeyler akıyor. Bu şehirde herşeyin asgarisi var. Sözcülimi caddeniz yok, sokağınız var. Mağazanız yok, dükkânınız var. Lokantanız yok, aşçınız ve de bol kebapçınız var. Pastahaneniz yok, kahvehaneniz var. Mimari yok; kalfa elinden çıkmış, yağma yağma düz duvar örülmüş sözüm ona beton yapıyı apartmanlarımız var. Daha sıralayım istersen, ne dersin?
- Sırala sırala.. Zaten kafası bozulan Eskişehir'e takar. Senin İstanbul'un pek matah yer sanki. Çamur orada da var. Hava kirliliği desen bizi aramaz. Sular akmaz. Haliç bizim Porsuğu çoktan sollamış geçmiştir. Koku-

sundan bütün İstanbul yararlanır. Sokaklarımız insandan, caddeleriniz arabadan geçilmez. Bütün Anadolu size çalışır. Gazeteleriniz aslında İstanbul'un mahalli gazetesi olduğu halde, bütün Türkiye'ye İstanbul'un haberlerini satarlar. Aslında hiç satılmaması gerekirken bu halk yine onları alır. Onlar yine az satıyoruz diye yakınır. Radyolar, televizyonlar size çalışır. Buralarda dağlar devrilir kimse oralı olmaz. Taksimde adamın şapkası uça, herkes bilir. Bazan senin hatırına geliyorum. Başım dönüyor, biliyorsun ikinci gün Eskişehir'e zor kapağı atıyorum. O şehirde insanlar nasıl yaşıyor, şaşıyorum doğrusu. İstersen ben de anlatmaya devam edeyim, sen ne dersin?

- Bak Tolgacığım boşuna tartışmayalım. Sen de kendi cephenden haklı olabilirsin. Ben iki yıldır şu kentteyim. Burası köy mü, şehir mi anlayamadım. Köy değil çünkü doğası yok. Şehir değil, çünkü kente yakışır yakışır yaşamı yok. Arada sıkışmış kalmış. Herkes bu şehirde aynı hayatı yaşıyor. Kapıcı da, Profesör'de tek tip yaşıyor. Akşam yediden, sekizden sonra, Eskişehir'de hayat kalmıyor. Sokaklar, caddeler bomboş. Hiçbir canlılık yok. Şehir sanki yarı açık bir cezaevi görünümünde. Millet akşam üzeri köprübaşından İstasyon caddesine doğru bir gidip, geri dönüyor. Ceza evlerinin avlularında mahkumların bir aşağı, bir yukarı volta atmaları gibi. Kimsenin bu kısır döngüyü kırma gücü yok. Akşam bütün şehir kültürü, sınıfı, mesleği ne olursa olsun, televizyonun karşısına geçip, pinekliyor. Böyle kent yaşamı mı olur Allah aşkına. İstanbul, herşeye rağmen yine İstanbul'dur.
- Ne yapalım oğlum!.. Bu Eskişehir'in suçu mu? Anadolunun bütün sanayileşen kentlerinin durumu böyle. Bizim pederler anlatıyorlar, Eskişehir 20-25 yıl öncesinde hiç de böyle değilmiş. Köylerden sorumsuzca başlatılan göçler, Türkiye'de kent hayatı diye bir şey bırakmamış. Senin yanlışın İstanbul'la Eskişehir'i karşılaştırman. İstanbul yüzlerce yılın kenti. Gerçi şimdi orası da eski İstanbul değil ama, doğal olarak kent yaşamını sürdürdüğü birtakım yerleri var. Okadar da olsun artık. Eğer Türkiye gelişecekse bunun ölçüsü herhalde İstanbul değil, Eskişehir ve benzeri Anadolu kentleri olacaktır. Bak bugün herşeye rağmen bu kentte okuyup adam olacaksın. Bu bile Eskişehir'e yeter de artar bile. Kuracağın hayatın damgasında Eskişehir'in adı olacak yavrucuğum, ya buna ne dersin?
- Aman iyi, Şehriniz başıyla gözüyle sizin olsun. Ben gün sayıyorum. Okul bitsin bak bir gün fazla kalıyor muyum!.. Güle güle oturun kentinizde.
- O hiç belli olmaz. Bak sana bir dost aklı vereyim. Kaçacaksan şimdi bir yolunu bul kaç. Bizim pederler de geldiklerinde önce sana benzeyen sıkıntılar yaşamışlar. Sonra otuz yılı aşkın buradalar. Şimdi aslında imkânları olduğu halde hiçbir yere kıpırdayamıyorlar. Buranın o beğenmediğin sokaklarına, Porsuğuna, çamuruna alıştırın mı gittin yavrum gümbürtüye. Korkarım sen beni buradan yolcu edersin.
- Ne yapalım oğlum, kaderde varsa çekeriz.
- Enginciğim sen onu bırak da karşıdan gelene bak. (Koruma görevlisi iki naylon torbaya ekmekleri doldurmuş durumda nefes nefese durağa gelmektedir).

6— (Koruma görevlisi soluk soluğa durağa gelir).

— Otobüs geçmedi değil mi?

— (Tolga) Yahu hiç sensiz geçirir miyiz? Söz verdik ya. Bekleteceğiz diye.

— Siz de pek öyle göz yok amma neyse, yine de sağolun.

— (Engin) bana bak, bu kadar ekmeği kim yiyecek? Ordu mu besliyorsun?

— Ordu besliyorum ya!. Anam, babam, köroğlu, ben, altı tane de bebe.

— (Engin) Oh!. Oh!. maşallah. bu kadar nüfusa para mı yeter, ekmek mi, hemşerim. Senin için zor.

— Eee!.. Allah rızıklarını verir dedik. Gerçi veriyor da, amma gel bir de bana sor. Ayın başını getireceğiz diye canımız çıkıyor. Biraz köyden bulgurumuz, unumuz gelmese halimiz hepten duman.

— (Tolga) Sen de bu kadar çocuğu peydahlamasaydın!.

— Eee!.. Köylük yerde nüfus lâzım. Tarlaya, bahçeye kimi gönderecen!.

— (Tolga) Burası senin köyün değil ki.

— Bunu sen şimdiki kafanla söylüyon. Baban kimbilir neci. Doktor mu? Avukat mı, mühendis mi. Yarıcı Hüsmen aganın oğlu ol bakalım böyle konuşabiliyon mu?

— (Engin Tolga'ya) Adam haklı. Bu bir yetişme meselesi.

— Sizin tuzunuz guru da. Babanız veriyö, siz yiyorsunuz. Ben bugüne kadar babamdan beş para almadım. Bayramdan bayrama üç beş kuruş verirdi. Çocukluğumuz, gençliğimiz tarlalarda geçti. Köye traktörler gelmeye başlayınca bizimkilere de şehrin yolu gözüktü. Millet garnını köyde doyur saydı neye şehre gelecekti. Sonra kadınların köylük yerlerde işi ağır. Şehre deyinde kızı kızını balıklama atılıyor. Ne de olsa, tarlaylan, toprağlan uğraşmak, şehirde iş görmekten daha ağır. Onun için bizim garı bile bu kadar çileye şehir diye katlanıyor. Bir daha köye adımını atmaz.

— (Engin) Ne yapalım üstat, bu da bizim yetişmemiz. Bize bakın diye babamızın yakasına yapışmıyoruz ya. Bizim de tarlamız olsa gider çalışırdık.

— Haa!.. Çalışırdınız. Herhalde aha şunun gibi (diyerek walkman dinleyenini gösterir).

— (Tolga) Ne olmuş ona!.

— Ne bileyim, sıtması tutmuş gibi titriyor. O gulağındaki şeyler ne, telsiz mi? Birkaç kişide daha gördüm.

— (Kendisiyle ilgili konuşulduğunu anlayınca, walkman dinleyen kulaklığını çıkarır). Ne o hemşerim, bir şey mi diyordun?

— Hiç canım, şu gulağındakileri merak ettim de, arkadaşlara sordum.

- Al bak, dinle (Kulaklığı koruma görevlisinin kulağına götürüp, dinletir).
- Bu basbayağı teypmiş bel. Ben de başka bir şey sandım dı. Ne diyorsunuz buna?
- (Walkman takan genç) Walkman.
- Gâvurca ha!.. zaten her tarafımız bu gâvurca lâflarla doldu. Adamın dili bile dönmüyor. Şuna gulak teybi desenez olmaz mı yani.
- (Walkman takan) Olur ama, radyo gibi, televizyon gibi, bunların adlarını da yapanlar koyuyor. Tıpkı çocuğunun adını kendinin koyduğu gibi. Biz yapsaydık, o vakit adını da biz koyardık. Aynı şiş kebab, döner, ekmek gibi.
- Doğru sen de haklısın. Bizim gullanacağımız birşey değil, nasıl olsa. Adını da bellemek gerekmez.
- (Tolga) İyi hoş da sen bu saatte Bankanı bırakmış eve gidiyorsun. Ya gelip, bankayı sen yokken soyarlarsa.
- Soyamazlar. Eskişehir'de bugüne kadar banka soyulmadı ki, bundan sonra soyulsun.
- (Engin) Peki sen niye koruyorsun?
- Bankanın ayak işlerini yapıyorum. Sonra İstanbul varken, adam enayimi, gelip Eskişehir'de banka soysun. Nereye kaçacak? İstanbul, Ankara yollarını polis tuttum, herif kapana girer. İstanbul'da, Ankara'da bankayı soyup, kalabalığa karışıp gidiyorlar. Eskişehir'de nereye karışacak? He-men yakalanır.
- (Engin) Ulan Tolga, desene senin şu şehrinde banka bile soyulamıyor.
- Eee!. Oğlum burada haydutlar barınamaz. Öyle pislikleri senin İstanbul kaldırır.
- (Engin) Şimdi yine başlamayalım.
- (Koruma Görevlisi) Durun kavga etmeyin. Sonra sizi ayırmam. (Walkman takana dönerek) Sen galiba epeydir bu duraktasın, şu bankta yatan adam ne kadardır burada uyuyor?
- (Walkman takan) Ne bileyim ben geldiğimde uyuyordu.
- Allah Allah!.. Ulan bu herif burada sızar kalırsa, gece soğuktan donar. Gel şunu kaldıralım. Hem şu yaşlılar ayakta durmaktan yorulmuşlardır, onları buraya oturturuz.

7— (Koruma Görevlisi orta yaşlı ve hanıma seslenerek)

- Bey amca, yenge ben şu adamı gençlerle banktan kaldırayım. Siz epeydir ayaktasınız galiba, gelip oturun da biraz dinlenin.
- (Orta yaşlı bey, hanımıyla geriye dönerler) Sağol, herhalde otobüs biraz sonra gelir. Eğer daha da gecikirse, çaresiz buradan biz de Köprübaşıma kadar yürürüz.

- Olsun canım. Hem burası yatılacak yer değil ki. Herif sızacak başka yer bluamamış.
- (Orta yaşlı Bey ve Hanımı geri dönüp, olanları izlerken, Koruma Görevlisi elindeki ekmek torbalarını durakta merakla kendisine bakan kıza uzatarak)

Bacım sen şu benim torbalara mukayyet ol. Ben bizim garibanı kaldırmaya çalışayım.
- (Bu sefer Walkmenini elinde tutan gence yönelerek)

Gei bakahım gulak teypli arkadaş, yardım et de şu adamı doğrultalım.
- (İkisi birlikte horlaması kesilmiş, kesik kesik soluk alan 30-35 yaş arası gösteren banktaki kişiye yönelirler. Onlar bunu yaparken Tolga ve Engin de kendilerini ilgiyle izlemektedirler).
- (Koruma Görevlisi, yatan adamı omuzlarından sarsarak)

Heyy!.. Hemşerim kalk uyan!. Burada yatamazsın, kalk!..
- (Adam önce anlamsız homurdanma sesleri çıkarıp).

Bırakın be!. Rahat bırakın beni!.
- (Koruma Görevlisi), Kalk aslanım, kalk!. Burada yatılmaz!.
- (Adam homurtulu ve kelimeleri yayarak)

Yatarım, yatarım!. Keyfimin kâhyası mısınız!. Yoksa dayı mısınız!.
- (Koruma Görevlisi) Yok yeğenim yok!. Dayı, mayı değilim. Ne var ki burada yatarsan, akşama mevta olursun, hadi kalk yiğidim, kalk güzelim!..
- (Walkmenci gence alçak sesle)

Hadi delikanlı şunu otutturalım. Sonra sen bir yanına, ben bir yanına oturalım da açılana kadar, sağa sola devrilmesin. (yüksek sesle) Hadi!. Hoop!..
- (yatan adamı anlaşılmayan homurdanışlarıyla oturturlar, kendileri de iki yanına oturur).
- (Tolga Engin'e) Bak senin kamuoyu uyanacak galiba- (Engin) Uyanacak, uyanacak ama biz pek görmeyeceğiz.
- (Koruma Görevlisi) Görürsünüz, görürsünüz Allahtan ümit kesilmez.
- (Engin) Doğru zaten, biz her işimizi Allaha gördürürüz. Bu iş de ona kaldı.
- (Başını zor dik tutan adamın, ikisi de oturdukları yerde ceketi filân düzeltip, düğmelerini iliklerken, adam yarı uykulu olarak ve peşpeşe tekrarlayarak, bir Eskişehir türküsünü yüksek sesle mırıldılı olarak söyler)

ET KOYDUM TENCEREYE!..
ET KOYDUM TENCEREYE!..
YÄR GELDİ PENCEREYE!..
YÄR GELDİ PENCEREYE!..

- (Adam sürekli bu iki dizeyi tekrarlarlarken, Koruma Görevlisi) Beyzadenin kafası bayağı kıyakmış. Ulan tirit, eti kim bulmuş da tencereye koymuş.
- (Gençlere bakarak). Size tuhaf gelecek ama, şimdi şu herifin durumuna özendim haa!.. Ohh!. Çek gafayı, devril yat. Sat anasını dünyanın. (Gençler daha fazla, diğerleri de az güllüşürler. Adam türküyü tekrarlamaktadır).
- (Koruma Görevlisi, sert bir sesle) Hemşerim!. Bırak şu tencereyi, pencereyi de nereye gidecen bana bir deyiver.
- (Adam yayvan, yayvan) Cennete dayı!. Cennet!..
- Doğru yeğenim, doğru!. Bıraksak sabaha galmaz, oralara varırsın ya!. Neyse şimdi bizi almadan gitme!. Önce bir ayağa kalkalım. (Adam tekrar türküyü mırıldanır).
- (Walkmenciye) Tut şunu goltuklarımın altından, bir ayağa kaldıralım, bakalım neydecek!..
- Haydi, Hoop!.. (Adam ayağa kalkar, ancak biraz sallanarak durduktan sonra otururlar).
- (Koruma Görevlisi) Böyle olmayacak, biraz beklemek lâzım. Daha açılmadı. Şu eti tencerede biraz gaynatsın bakalım.
- (Orta yaşlılara bakarak) gusura bakmayın, bunu kaldırıp, sizi oturtcaktım ama; garibanın daha pek hali yok.
- (Orta yaşlı bey) Yok canım, hiç önemi yok. (Sağa doğru bakarak) Ha!. işte otobüs de geliyor. Ama sen ne yapacaksın?
- (Koruma Görevlisi) Ben şimdi bunu bırakamam. Biraz açılısın, Köprübaşına kadar götürür orada birine bırakırım. Size güle güle.
- (Tolga, Engin'e) hadi bizde otobüse koşalım.
- (Orta yaşlılar, Engin, Tolga tek tek taşlara basarak, sahneden salona geçerken; koruma görevlisi wolkmenciye) Yokse seni de yolundan bıraktık mı?
- (Wolkmenci) yok ben otobüse binmeyeceğim, 9 numarayı bekliyorum.
- İyi o zaman. Bir de sana mani olmayalım. Sen de talibe misin?
- Evet!.
- Nerede?
- Üniversitede.

- Çok iyi. Feleğin gözü kör olsun. Köylük yer. Mektep yok, Medrese yok. Sonra açıldı. Biz de dışardan, zar-zor, ilk mektep şahadetnamesi aldık da şu işe gapılandık işte. Şimdi de yuvarlanıp gidiyoruz.
- İstersen yine okumaya devam edebilirsin. Hatta ilerde Açıköğretime bile girip, yükseğini de yaparsın.
- Amaan!.. Yiğenim bu saatten sonra, nerede, nasıl okuyacan!. Bir sürü nüfus elimize bakıyor!. Artık bizden geçmişti, ama bak bebeleri okutacam. Hadi biz geldik gidiyoruz. Amma bundan sonra bu memlekette öyle ham gafayla yaşanmaz. Adam un ufak olur vallaha..
- (Onlar bu konuşmaları yaparken, adam türküyü kesmiş, anlamsız, anlamsız bir koruma görevlisine, bir de yanındaki gence bakmaktadır. Bu durum koruma görevlisinin dikkatini çeker). Biraz ayıldın mı hemşerim haa!.
- (Adam, şaşkın şaşkın) Nerdeyiz şimdi?
- (Koruma Görevlisi) Nerde olucan; Eskişehir'de çamurun ortasındasın.
- Niye çamur olmuş!.
- Niye olacak, tarlalık yere şehir kurarsan böyle olur. Kursalardı aha şu tepelere, ne çamur kalırdı, ne pislik.
- (Genç) Buranın Belediyesi'de pek çalışmıyor galiba?
- (Koruma Görevlisi) Amaan!. Yeğenim Belediye ne halt etsin, hangi biriyle uğraşsın. Gırk yılın işi bir yılda mı düzelecek. Sonra para pul da yok. Olsa ne yazar. İş baştan bozuk. Bizim aklımız bilirsin hep sonradan gelir. Geldiğinde de iş işten geçmiş olur. Bu gafayla bizim derdimiz bitmez yeğenim.
- (Sarhoş adam) Hadi çamura gidelim.
- Ne o cennetten vazgeçtin galiba!. Hadi neyse galk gidelim. Çamur bizimle beraber gelir, sen hiç meraklanma!.
- (Genç bakarak) Sana zahmet, şunun koluna gir. Biraz adım attıraım. Sen sonra dön. Ben bunu Köprübaşına kadar götürüyüm. Hem açılır, hem bakıyım, kimmiş, neymiş, kimin nesiymiş onuda öğrenir, bir hale yola koyarım.
- (İkisi birden koltuk altlarından tutup, ayağa kaldırırlarken, Koruma Görevlisi) Haydi Hoop!.. Taamamm!..
- (kıza dönerek) bacı kusura bakma, sana da zahmet verdik. Şu ekmeğe torbalarımı elime tutuşturuver. (Kız torbaları verir). Sağol!.
- (Gençle beraber adamı yürütürlerken, adam bu sefer biraz daha düzgün türküyü söylemeye başlar. Koruma görevlisi gence) Tamam, biz tence-reye eti koyup, kaynatmaya başladık yiğenim. Sağol, sen durağa dön. Bakarsın otobüsün gelir. Hadi kal sağlıcakla..
- (Genç arkalarından bakarken) Güle güle!.

8— (Genç geri döner ve biraz yorulmuş olarak kendini banka bırakır. Anlamsız olarak sağa sola baktıktan sonra; otobüsün gelip gelmediğini merak edencesine ileriye gidip gelen kıza bakarak..)

— Sizde mi 9'a bakıyorsunuz.

— Evet.

— Nedense bu durağa seyrek otobüs geliyor. (Kızın elindeki kitapları göstererek) sizin de galiba vize sınavımız vardı?

Öyle ayakta kalmayın. Dilerseniz böyle oturun. (Yanında yer gösterir kız çekinerek sıkılgan oturur).

— Hangi fakültesiniz?

— İşletme. Ya siz?

— Açıköğretimin Örgün bölümü, Sinema-televizyondayım.

— Keşke ben de öyle bir yere girseydim.

— Neden, memnun değil misiniz?

— İki yıldır okuyorum, ama pek ısınmadım. Aslında ben tıba girmek istiyordum ama, babam ticaret yapıyor. Bana yardım edersin diye buraya yöneltti.

— Ne güzel, iş bulma sorunuz yok. Babanızın işinde çalışırsınız.

— Orası öyle de ben babamın yaptığı işi sevmiyorum.

— Peki tıbbi nereden biliyordunuz? Bilerek mi istiyordunuz?

— İle bilerek mi istemek gerekir? İnsan bilmeden sevemez mi?

— O biraz zor. Çünkü benim birkaç arkadaşım da sizin gibi tıbbi istediler. kazandılar da. Ancak ilk yıl kadavrayı gördüklerinde pişman oldular. Daha ilk yılın sonunda vazgeçip ayrılanlar oldu. Yani diyeceğim kolay değil. Sadece sevmek yetmiyor.

— Peki siz isteyerek mi sinema televizyona girdiniz? Bir bakıma öyle. Ben Ankara'dan geldim. Sinema ve televizyona çok merakım vardı. İstedğim gibi de oldu. Biraz Eskişehir'e alışana kadar sıkıntı çektim. Burada akrabalarımızın yanında kalıyorum.

— Bari Eskişehir'e ve okul'a alışabildiniz mi?

— Bu yıl üçüncü yılım. Ankara ne de olsa Başkent. Havası burası gibi olsa da, kent olarak havası epeyce farklı. Ama sorun etmiyorum. Buradan zaten üç saat. G gerektiğinde sabah gidip, akşam dönüyorum.

— Aslında ben de Eskişehir dışında okumak isterdim. Değişik bir çevre tanıyım diye. Ancak annem, babam istemediler. Gözlerinin önünde olmalıymışım.

- Pek de haksız sayılmazlar. İnsanın evinden uzak nerede olursa olsun okumasının birtakım sorunları var. Yurttan kalsan ayrı dert. Birleşip birkaç kişi ev tutsan o ayrı dert. Gerçi belki evden uzak okumanın biraz özgürlüğü var ama. Bu da maddi, manevi insana bayağı pahalıya mal oluyor.
- Siz pek memnun değilsiniz galiba.
- Doğrusunu söylemek gerekirse, eğer şu sinema-televizyon işini sevmeseydim, artık fazla ince eleyip sık dokumaz, Ankara'daki okullardan birine girmeye çalışırdım. İnsan bazı şeyleri önemini, rahatlığını onları kaybetmeyince anlayamıyor. Kolay değil bir akrabanın yanında sığıntı gibi yaşamak. Gerçi durumları elverişli, ama ne de olsa insanın kendi ailesi başka.
- Orası öyle. Yine de insan değişik şeyleri arzu ediyor.
- Bu otobüs geçicecek galiba. Dilerseniz birlikte Köprübaşına kadar yürüyelim. Oradan gitmesi kolay, ne dersiniz?
- Peki gidelim. (İkisi duraktan ayrırlarken, iki jet uçağının gürültüsüyle perde kapanır).

KÖPRÜBAŞI - 1990

2. PERDE

SAHNE: Bir orta sınıf tüccar evinin misafir odası. Odada seyirciye karşı bir kanepeler. Kanepenin iki yan başında iki koltuk. Ortada bir sehpa vardır. Koltukta evin kayınvalidesi, kanepede biri orta yaşta yakın, diğeri ondan genç iki kadın, sol baştaki koltukta orta yaşta bir kadın oturmakta elinde arasıra konuşma aralarında ördüğü bir örgü bulunmakta, yunak yerde, naylon torba içinde durmaktadır. Sağ baştaki koltukla kanepeler arasında bir koltuk sandalye, boş olarak durmakta buraya evin hanımı, mutfaktan gelip, gittikçe oturmaktadır. Hepsi seyirci tarafına konuşmuş bir video-TV setinden, video filmi seyretmektedirler.

KONUMLAR:

- 9— (Ayrı koltukta oturan, bir yandan örgüsünü örerken, bir yandan videoyu da izleyen SUNA hanım, mutfakta çay hazırlamakta olan evin hanımı NEVİN'e seslenir).
- Nevinciğim, videoyu açtın, kayboldun ayol; nerelerdesin?
- (Nevin Hanım mutfaktan yüksek sesle) Suna abla burada çay koyuyorum, kusura bakmayın, biraz sonra gelirim.
- (Kanepede oturan grubun en genç olan GÜLPERİ, videoda filme bakarken) Aman şu erkeklerin çapkınlığı. Koskoca evli baskı adamın yaptığı işe bak. Gül gibi karısını bırakıp, bir ahlaksızın peşine takılıyor.

- (Bu söz üzerine bütün kadınlar videoya biraz daha dikkatli bakarken; kanapede GÜLPERİ'nin yanında oturan OYA) Eee!.. kızım ne de olsa sen daha yeni evli sayılırsın, bizim gibi onbeş yılı devir, bu filmleri daha rahat seyrederdin, öyle değil mi Suna abla!..
- (SUNA) Öyle, öyle!.. Oyacığım hele benim gibi 25'i geçersen, artık evliya gibi oturursun.
- (Emine hanım filmi izlerken birden bire) Bak şu namussuz kaltağa, elin adamını baştan çıkarıp, yuvasını yıkacak.
- (GÜLPERİ) Aaa!.. Emine teyze kadının ne kabahati var. Adam yolunu şaşırmış. Evli adam. Ne düşünüyor yalnız yaşayan kadının peşine.
- (EMİNE) Kızım, kızım!.. Siz okumuşsunuz ama dünyadan haberiniz yok. Hayvanda bile dişi kuyruk sallamadan erkek peşinden gitmez. Baksana nasıl adama cilve yapıyor.
- (GÜLPERİ) İyi, demek ki her cilve yapmanın peşine düşülecek. Çok iyi. O zaman ben de her göz kırpana davet mi çıkaracağım. Hele benim kocam yapsein, bak birgün duruyor muyum. Aldığımla iki pırtı eşyama çeker giderim.
- (EMİNE) Canım kızım, güzel evladım, kadın için evinden kaçmak marifet değil. Yuvarı dişi kuş yapar. Eğer bütün kadınlar senin kafanda olsaydı, memlekette bir tek baca tütmezdi. Kaçtın gittin diyelim. Kocanın canına minnet. Seni evini dağıttığınla kalırsın. Koca hemen yenisini getirir. Ama sen bir yenisini hemen bulamazsın bir kere artık adın, boşanmışa çıkar. Sonra kaçacağın, nereye gidecen. Doğru ananın evine. Otele değil ya. Oteller erkekler içindir. Orada bir kadın fazla kalamaz. Gece mazallah kapısını kırar girerler. Ananın evinde de edemezsin. Hiçbir kadın kızının eve dönmesini istemez. Ananın da babanın da suratı ekşir. Hele baban, artık namus davasına, sana yapmadığını komaz. Biz çok gördük. böylelerini de onun için söylüyorum. Nene gerek, kocanı elinde tut, kimseye kaptırma, benden sana teyze nasihatı.
- (GÜLPERİ) Vallahi, ben bu kadar geniş düşünemem. Oya yoksa sen de mi böyle diyorsun?
- (OYA) Ne bileyim. Emine teyzenin yaşında değilim ki. Belki o yaşa gelince hepimiz öyle düşüneceğiz. Ben bu durumda ne senin gibi, ne de Emine teyze gibi düşünüyorum. Sonra bugüne kadar böyle bir sorunum da olmadı. Belki bizimki de birtakım haltlar karıştırıyordur ama, ortada birşey görünmediği için durup dururken de niye mazara çıkarayım. İşte yuvarlanıp gidiyoruz.
- (Bu sırada elinde pasta tepsiyle Nevin içeri girip, tepsiyi orta sehpa üzerine, koyup, aradaki boş koltuk sandalyeye otururken); işte pastanız hazır. Biraz sonra çayları da getiririm. Ne oynuyor videoda?
- (SUNA) Sen daha önce seyretmedin mi?
- (NEVİN) Yok canım!. Salim dün akşam getirdi. Türkân'ın filmi galiba.

- (SUNA) Aman kızım, nereden de koydun. Seninkiler deminden beri birbirlerine girdiler. Gülperi filmdeki adamın çapkınlığına pek sinirlendi.
- (GÜLPERİ) Öyle deme, Suna abla, sinirlenmeyecek gibi değil ki.
- (NEVİN) Eee! Kızım erkekler kibar tabiriyle poligamik yaratılmış, yaparlarmış. Çok karılık var ama, çok erkeklik yok. Onlar yaptı mı çapkınlık, biz yaptık mı fahişelik.
- (EMİNE) Tabi ya. erkeğin elinin ayası, kadının yüzünün karası.
- (NEVİN) Bak sevgili teyzeciğin nasıl oğlundan yana çıkıyor!
- (EMİNE) Tabi oğlumdan yana çıkarım. O evimizin direği. O olmazsa ne yaparız.
- (NEVİN) Öylee. O olmazsa ne yaparız. Ama gelin olmazsa da olur, yenisi gelir. Belki daha iyi olur değil mi anacığım?
- (SUNA) Amma uzattınız be yahu!.. Gülperi, neden çıkardım bu lâfları sen şimdi. Şurada bir film seyredelim dedik. Burnumuzdan getiriyorsunuz.
- (GÜLPERİ) Bir şey yapmadım ki Suna Abla filmdeki adamın yaptığına kızdım.
- (SUNA) Kızım o film. Ne olsun istiyordun? Hangi namuslu, dürüst adamın hayatı filme konu olur ve kim bunu seyreder? Bir zaman millet DALLAS diyor, başka şey demiyordu. O dizi oynarken, sokaklarda insan kalmıyordu. Niye? CEYAR denen ahlâk düşkünü bir herifin yaptıklarını seyredelim diye. Bu işler biraz karışık. Onun için fazla kurcalayıp, rahatınızı bozmayın.
- (OYA) Şimdi hakikaten çok doğru konuştun. Suna abla. Ama Gülperi'yi de fazla haksız bulmuyorum. Bu erkek kısmına fazla güven olmaz. Dikkat etmek lâzım.
- (SUNA) Oyacığım, güven olmadan kimsenin yanında kalınmaz. Hem güvenme hem de bir insana yaşamayı sürdür. Bu bence olacak şey değil. Benim Yunus abinizle bunca yıllık beraberliğimizde böyle şeylerin bir gün bile sözü edilmemiştir. Her zaman evine, çoluğuna çocuğuna düşkün olmuştur. Film ile romanla niye ağzımızın tadını bozuyorsunuz!. Yapmayın Allahışkına!.
- (EMİNE) Hay ağzını öpüyüm Suna!. Ben de bunu söylemeye çalıştım.
- (NEVİN) Neyse canım bırakın bu lâfları artık. Dünya kurulu bu böyle gelip, gidiyor. Biz mi değiştireceğiz. Boşverin. Çay gelmeden birer sigara tellendirir miydiniz?
- (GÜLPERİ) Yabancı sigaran varsa içerim. Artık yerli sigaraları içemez olduk. Çok ağır geliyor.
- (NEVİN sigaralığı önce OYA'ya, sonra SUNA'ya doğru uzatarak) sizler de afır mıydınız?

- (OYA) Madem biraz sonra çay içeceğiz almayayım.
- (SUNA) Aman Nevinciğim şimdi odanın havasını bozmayalım. Gülperi içsin yeter. Biraz sonra şehrin kaloriferlerini huzlandırırılar, sokaklar dumandan geçilmez. Eve gidene kadar, beş altı paket sigara içmiş gibi oluruz.
- (NEVİN) Doğru Suna abla. Anne sen sigara içer miydin?
- (EMİNE) Yok kızım sağol. İçsem bile gâvur sigaralarından birşey anlamıyorum. Ne biçim sigaralarsa içmesem de kendi kendine yanıp bitiyor.
- (NEVİN) Eee. Adamlar akıllı. Onun için bizim sigara paketleri yanılmadan, onların iki paketi bir anda bitiyor. Ayrıca millet gösterişe de meraklı. Yerli sigaranın ne de olsa havası yok.
- (GÜLPERİ) Nevinciğim galiba sen bana bu sigarayı içirmeyeceksin.
- (NEVİN) Aaa!.. Yok hayatım, o nasıl söz. Ben genelde söylüyorum. Tabi, canın neyi isterse onu içersin. Alınmana gerek yok.
- (OYA) Şimdi de sigaradan başlamayın Allahaşkına. Suna abla kirli havadan bahsetti ya; hakikaten ne olacak bu kirli hava çocuklar? Kapı pencere açamaz olduk. Balkona çıkamıyoruz. Çamaşır asamıyoruz, leş gibi is, pas olup, kokuyor.
- (SUNA) Kızım, Eskişehir çanak gibi yerleşmiş. Eski Eskişehir sadece Odunpazarıymış. Bizim YUNUS'un anlattığına göre, demiryolu geçeceği zaman, o zaman ki yaşlılar arabacı, faytoncu üç beş kuruş kazansın diye, istasyonu aşağıya kurdurmuşlar. Bizim millet de istasyona meraklıdır. Şehir oraya doğru kaymış ve ovaya yayılmış Ankara da böyle. Bunlar hep çanak şehirler. Bacalardan çıkan toz, duman çıkacak yer bulamadığı için şehrin üzerine çöküyor. Dikkat edin Eskişehir'de hava Yıldıztepe ile Tepebaşı arasında şehrin üzerine çöker, bir türlü de kalkmaz. Eğer şehri ovaya çekmeyip, tepelere doğru yaysalarmış, hem bu kadar hava kirliliği olmaz, hem de kanalizasyon derdi şehrin başına bela olmazmış herhalde.
- (GÜLPERİ) Çok doğru Suna abla. Ben Eskişehirli olmadığım için bunları bilmiyorum. Ama şu kanalizasyon hakikaten büyük dert. Nedir bu sokakların, caddelerin çamuru. Doğru dürüst elbise giyemez olduk. Bir sokağa çıkıyoruz, her tarafımız batıyor.
- (EMİNE hanım bir yandan videodan TV'yi izlerken, gözünü ayırmadan..) Ah! Kızım ah!.. Bu şehir eskiden böyle miydi. Yabancılar geldiler de, Türkiye'nin en temiz şehri diye Eskişehir'i gösterdiler. Her taraf asfalt, tertemiz bir şehirdi. Emekliler yerleşmek için gefirdi. Şimdiki gibi kaçacak yer aramazlardı. Tabii siz bilmezsiniz, belki biraz Suna hatırlar. Bütün evlerde sıcak su akardı. Ayrıca öğle saatlerinde yine evlere kalabak suyu verilirdi. Şimdiki gibi sucu geldi mi, gitti mi diye pencere, kapı koşturup durmazdınız.
- (SUNA) Doğru Emine teyze. Ben bunların son zamanlarına yetiştim. Babam Tayyare Fabrikasına tayinle gelmişti. Çocuktum ama hatırlıyorum.

- (OYA) Amaan!.. Suna abla ,şimdi temiz şehir mi kaldı Allahaşkına. Bizim Bursa da bir zamanlar ne güzel şehirdi. Herkes Yeşil Bursa der başka birşey demezdi. Şimdi ne yeşillik kaldı, ne dağ havası. Dediğin doğru hakikaten, yayıldılar ovaya, inşaat, inşaat. Bağlar bahçeler ağaçlar telef olup gitti. Bir de üstüne otomobil sanayini getirdiler. Şimdi Bursa da tozdan dumandan geçilmiyor.
- (GÜLPERİ) Vallahi ben Orhan'a hep söylüyorum. Bırak şu devlet işini gel İzmir'e gidelim. Babamlarla ortak çalışırsın diyorum. Yok daha tecrübesizmiş; yok mecburî hizmeti varmış; yan çizip duruyor. Ama ne yaparsa yapsın, ben eninde sonunda İzmir'e götürürüm onu.
- (OYA) Vallahi götürür müsün, götürürsün kızım sen. Bu İzmirililer az değil.
- (GÜLPERİ) Öyle deme Oyacığım. Bursalıların da az methini işitmedik. Siz de yaman kadınlarsınız.
- (NEVIN) Ha! Şimdi bir İzmir, Bursa kavgası eksikti. Hadi biz Bursayla kavga etsek yerî var. Değil mi Oyacığım, şurada iki saat mesafedesiniz.
- (SUNA) Aman Nevin, onu hiç hatırlatma. Şimdi yılını hatırlamıyorum. Eskişehirspor Bursaya maça gitmişti. Orada kavga mı çıkmış ne. Haber buraya geldiğinde, halk çılgına döndü. Yolları kestiler. Bursa arabalarını bırakmadılar. Ne kadar Bursa kebabçısı, havlucu dükkânı varsa camî çerçevesi aşağıya indi. Halkın çılgınlığıyla polis, asker başedemedi. İşin tuhafı yıllarca Bursayla ticareti kestiler. Neyse sonra duruldular. Şimdi Allaha şükür, böyle düşmanlıkları kalmadı.
- (NEVIN) Hiç kalır mı Suna ablacığım, bak ben Oyacığımı ne kadar severim (der ve Oya'nın yanaklarından öper).
- (OYA) Aaa!. Ne demek, ben de Nevinciğimi gözümünden gözüme vermem. Başından kalsın, sporu da sporcusu da.
- (NEVIN) Öyle yal. Bize ne. Bir zaman bizim Salim deli gibi Eskişehirspor tutkunuydu. Artık hafta sonu da yüzünü göremezdik. Takımın her maçına gider. Hangi şehirdelerse, Salim orada. Neyse, şimdi kızıyor. gitmiyor da biz de hafta sonu koca yüzü görüyoruz.
- (SUNA) öyle demc, Nevin, bir zamanlar hakikaten Eskişehir'de herkes spor hastasıydı. Yunus abin de hiç bir maçını kaçırmaz, eğer takım galip gelirse bir hafta iyi geçirdi. Yenildi mi artık suratından düşen bir parça. Adam yemeden içmeden kesilirdi.
- (GÜLPERİ) Aman bir zamanlar bizim İzmir'de de çok hastası vardı bu işin. Gerçi şimdi de var ama, ben babamlardan biliyorum, eski meraklıları kalmadı. Biraz da bu televizyondan oldu galiba. Televizyon böyle merakları zamanla öldürdü gibi.
- (OYA) Ama yine de var canım. Baksana İstanbul'da birbirlerini kırıp geçiriyorlar.
- (GÜLPERİ) Orası İstanbul Oyacığım. Buralara benzemez.

- (SUNA) Nevinciğim biz burada lâfa daldık. Senin çayın kaynaya kaynaya suyu kalmadı galiba.
- (NEVİN, birden telâşlanarak) Ayy!. Suna abla iyi ki hatırlattın. gidip şuna bakayım.
- (Tam bu sırada EMİNE hanım elini, yüzüne kapatarak, bağırırçasına..) Aman bu ne çocuklar, rezalet, rezalet!
- (Kadınların hepsi, ekrana doğru dikkat kesilirler, önce hayretle ağızlarını açıp, sonra OYA kahkaha ile gülmeye başlar ve NEVİN'e seslenir) Nevin yetiş, filmin arasında miki çıktı.
- (NEVİN hızla içeri girer, hayretle elini ağzına götürür, gidip sinirli sinirli videoyu kapatırken..) Ee! Salim ben sana akşam gösteririm. Nereden filmin arasına bu alâkasız açık seçik sahneleri sokmuşlar. Salim de gidip bunu alıyor. Evde çoluk mu var, çocuk mu var hiç düşünce yok, bu adamda.
- (EMİNE) Kızım ne bilsin. Bilerek alır mı.
- (NEVİN) Aman anne! Hemen oğlunu arkalanma. Ben onun ne mal olduğunu bilirim. Akşam gelsin, bak ne yapacağız.
- (Diğer üç kadın gülerlerken SUNA) Nevinciğim o kadar sinirlenme. Bunda fazla kızacak birşey yok. Gerçekten belki de bilmiyordur.
- (NEVİN) Bilmez olur mu, domuz gibi bilir ama, neyse hadi.
- (OYA) Aman Nevinciğim, bize bakıp, herkesi böyle sanma. Geçen bir arkadaşın gününe gittim. Bu hiçbir şey. Bayağı o açık video filmlerinden almışlar. Almanca bir arkadaşları getirmiş. Ben fazla seyredemedim. Hatta ayrılırken, bir de beni geri kafalılıkla suçladılar.
- (GÜLPERİ) Siz böyle diyorsunuz. o çanak anten hikayesi var ya, çoğu gece geç saatlerde yabancı televizyonlardan seks filmi seyredelim diye onları apartmanların tepesine koyduruyorlarmış.
- (SUNA) Kızım, insanımız artık bu televizyon işine sardırıldı. Çanağını da koyar, tabağını da. Artık yasakla, masakla bunların önüne geçilmez. Başka bakımdan bilmem ama, bu yönden Batıyla iyi yarışıyoruz.
- (EMİNE) Hee! Vallaha Sunacığım. Herkes yapar, benim Salimim yapınca kabahat olur. Ne olmuş yani. Hem erkektir. O kadar da bunaltmaya gelmez.
- (NEVİN) Aman iyi! Gece otur, oğlunla beraber seyret.
- (EMİNE) Neyse, ben şimdi zaten ikindiye geciktirdim. Biraz da rehaveri çöktü şu meretten (televizyonu gösterir). Ben kalkıyorum.
- (SUNA) Olur mu, Emine Teyze, beraber çay içecektik.
- (EMİNE) Aman yok Sunacığım!. Sonra yine içeriz, namaz vakti kaçacak. (Ayağa kalkıp, giderken NEVİN'e bakarak) Bu kız da biraz gecikti. Her zaman SEVGİ bu saatte gelirdi. Ne oldu acaba?

- (NEVİN biraz sinirli) Gelir herhalde ne bileyim. Eskişehir'de ncreyc gi-decek. Biraz sonra gelir.
- (OYA) Allah kabul etsin Emine teyze.
- (Emine) sağol kızım (der ve odadan çıkar).

10— (EMİNE Odadan çıktıktan sonra)

- (NEVİN) Tuh!. Yine çayı unuttuk. Şimdi getiriyorum. (der o da çıkar).
- (OYA) Nevin de kadına fazla çatıyor, ha!. ne dersin Suna Abla.
- (SUNA) Eeel. Kızım gelin-kaynana nerede geçinmiş ki, burada geçinsin-ler. Yine bunlar iyi idare ediyorlar.
- (GÜLPERİ) Yok, vallahi ben dünyada çekemem. Hangi dünyada yaşıyo-ruz. Yeter işte oğullarını çekiyoruz. Bir de işimiz yok annelerini.
- (SUNA) Başına geldi mi öyle bir çekersin ki Gülpericiğim. Senin annen, annen de, kocanın değil mi. O da onu yetiştirmiş.
- (GÜLPERİ) Yetiştirmişse, yetiştirmiş. O zaman ne diye oğullarını evlen-diriyorlar. Beraber otursunlar.
- (OYA) Tuzu kuruda olanın hali nasıl belli oluyor, değil mi Suna abla.
- (SUNA) Öyle. Başa gelmeyince anlaşılmaz. Tabi, Gülperi de haklı, bir evde iki kadının olması hoş bir şey değil. Bazan insan kendi annesini bile çekemiyor, ama hayat böyle, ne yaparsınız.
- (NEVİN içeriye elinde çay tepsisi ile girerken) Nihayet çaylar geldi.
- (Çaylar ve şekerler alınırken; OYA) Nevinciğim, mutfaktayken biraz seni çekıştirdik.
- (NEVİN gülererek) Ne oldu, hayrola.
- (OYA) Biraz Emine teyzeyle fazla yükleniyorsun gibi geldi bize..
- (NEVİN, sinirli bir gülümsemeyle) Canım o da bize yükleniyor. Herşey karşılıklı olur. Burada kızı da var. Orada iki gün zor kalıyor. Doğru bize. Kaldı ki hizmette kusur ettiğimiz yok hani.
- (OYA) Nevinciğim bunlar yaşlı insanlar. Bugün varlar yarın yoklar. Be-nim de başımda var biliyorsun. Ne o damadından memnun değil mi yok-sa? Hep bizde kalıyor diyorsun da.
- (NEVİN) Aslında iyi adam, biz çok severiz. Bir saygısızlığı yok. Ama ka-yınvalidem ben oğlumun yanına yakışırım diyor. Desin yine birşey dedi-ğim yok da, kardeşim herşeye karışıyor. Seninki gibi köşesinde otursa vallahi başımın üzerinde yeri var; Oyacığim.
- (GÜLPERİ) Aman yaşlının da çenesi düşüğü çekilmez hakikaten.
- (SUNA) Kızlar yapmayın, hepimiz yaşlanacağız. Nevinciğim sen de ka-yınvalide olacaksın öyle deme.

- (NEVİN) Yok Suna abla, ben böyle yapmam. Ne gideceğim, otururum evimde.
- (SUNA) O hiç belli olmaz. Allah o günleri göstermesin. Her kadına oğlunu el kızına teslim etmez biraz zor gelir. Neyse boşverin, sahi senin tatlı oğlun nerede, okuldan gelmedi mi?
- (NEVİN) Bu zamana okul kalır mı Suna abla. Halasına gitti. Oğluyla pek iyi anlaşılıyorlar. Bir de ben okuldan gelince koleje hazırlık testlerinin başına oturtuyorum, biraz da ondan kaçıyor. Orada bol bol oyun var çünkü. Yarın da cumartesi, bu akşam orada kalır, gelmez.
- (GÜLPERİ) Nevin sen de oğlunu zorlama. Bunlar çocuk. Oyun da lâzım. Hep çalış çalış ne olacak yani. Ben sözde İzmir’de eczacılığı bitirdim. Ne oldu, evde oturuyor, koca bekliyoruz.
- (NEVİN) Canım bir lisan öğrensin istiyorum. Artık yabancı dil bilmedin mi tahsil bir işe yaramıyor. Bizim zamanımız gibi değil.
- (GÜLPERİ) Haklısın da, yine de fazla çocuğu sıkıştırma. Biraz çocukluğunu yaşasın. Bugünler geri gelmez, acısı sonra başka şekilde çıkar.
- (NEVİN) Anahk işte. Kız için de uğraştım ama, kazanamadı. Şimdi pişman ama. Faydası yok artık.
- (SUNA) Nevin, Sevgi yok mu?
- NEVİN) Bu saate kalmaz gelirdi ama. Vize sınavları mı ne varmış, harıl harıl çalışıp duruyor.
- (SUNA bir yandan pastasını yerken) Ne yapsın, insan çocuklara da acıyor vallahi. İşleri zor.
- (OYA) Öyle vallahi Suna abla. (O da pastasını yerken) Nevinciğim pastan çok güzel olmuş, nasıl yaptın?
- (NEVİN) Çok kolay. Beş yumurtayı önce beş orta boy bardak veya büyük fincan şekerle iyice karıştırıp, sonra aynı beş ölçü un ve biraz da kabartma tozuyla karıştırıp, ya pasta tenceresiyle fırına ya da düdüklü tencereyle kısık ateşe koyuyorsun. Fırına korsan kırkbeş dakika, düdüklü tencereye korsan bir saat ateşte tutuyorsun. Sonra üzerine kremasını istediğin biçimde katıyorsun.
- (OYA) Bu kadar mı?
- (NEVİN) Evet bu kadar.
- (GÜLPERİ) Dünyada inanmam. Bunun mutlaka bir püf noktası vardır. Nevinciğim ne kadar yemek, pasta tarifi almışsam ancak üçüncü defa yaptığımda birşeye benzemiştir. İlk ikisinde kesin ya ateşten geç ya da erken inmiş yenilmemiş; pastaysa garanti yakmışımdır.
- (NEVİN) Ayol yalan mı söylüyorum. Yaptığım gibi anlattım işte. Sen de bir tuhafsin Gülperi. Püf noktası, müf noktası hepsi bu işte.

- (GÜLPERİ) Hayatım ben seni şimdi suçlamıyorum. Bir yerde genelde ve kendi tecrübemi söylüyorum. Siz becerikli kadınlarsınız. Belki sizde olmayordur.
- (OYA) Olmaz olur mu canım. (NEVİN'e bakarak). O kadar haksız değil. Biz de tarif üzerine yemek yapmaya kalkıp, az tencere yakmamışızdır. Ya ölçülerde, ya da ocakta, kalma zamanlarında ayar ekseri tutmuyor. Birkaç kere yemeği döktükten sonra kendine göre artık yapıyorsun. Her kadının eli farklı. Mesela her kadının yemeği yenmez. Herşeyini doğru yapar, ama lezzetli olmaz, değil mi Suna abla..
- (SUNA) Doğru tabii kızım. Ev kadınlığının da bir racunu var. Gülperi eczacı çıkmış. Belki annesine fazla yardım etme fırsatı çıkmamış. Onun yerine ders çalışmıştır. Şimdi ev kadınlığına alışıyor. Nevin alınmasın; hiçbir kadından alınan yemek ya da pasta tarifini hemen ilk yaptığınızda tutturamazsınız. Zaten biz kadınlar da tarif ettiğimiz yemek ya da pastanın bir kerede başkasınca yapılmasını pek içimize sindiremeyiz. Ben şimdi böyle bir şey olursa, bizim eve çağırıyor, birlikte benim malzemem ve bizim mutlağın alet, edavatına göre yaptırıyorum. O vakit yapılan da yeniyor. Sen de bir defada öğreniyorsun. Ancak tarifi aldığın kadını eve çağırmayacak gibiyisen, o vakit biraz zarara girmeyi göze alacaksın.
- (NEVİN) Abla, Sen de maşallah herşeyin altını üstünü iyi biliyorsun. Ben de başkasından bunu öğrendim. Ama dediğiniz doğru gibi. İlk yaptığımda hiç güzel olmanıştı. Kayınvalideme bayağı alay konusu olmuştu.
- (GÜLPERİ) Bak dediğime geldiniz.
- (OYA) Kız sen de anneni biraz yanına al. Böyle tarifleri alır, birlikte yaparsınız. Ne de olsa tecrübeli kadın.
- (GÜLPERİ) Aman Allah korusun!. Ben annemle bildim bileli hiç anlaşmamam. Genç kızken de, hep üzerime gelirdi. Sevgili babacığım, bir tane dir. O olmazsa, birbirimizi paralardık.
- (OYA) Desene, Nevin'in kayınvalidesi cennetlik.
- (GÜLPERİ) Hem de nasıl. Sözde annem, ama benim okumamı çok kıskandı. Eğer okulu bitiremeseydim, belki üzülür görünecekti ama, için için de sevinecekti. Bir tek bana böyle. Diğer iki kardeşime çok iyi davranıyor.
- (NEVİN) Şimdi tek taraflı konuşma, sen de kimbilir neler yapıyorsun; Allah bilir.
- (GÜLPERİ) Canım'ne yapacağım, sadece benimle ilgili konularda bana uygun davranmasını istiyorum. O inadına tersini yapıyor. Sözelimi birlikte biryere gideceğiz; benim giyimimin tam tersine, sanki yoksul gibi giyiniyor. Beni çileden çıkarır. Ne zevk alıyorsa.
- (NEVİN) Bak gördün mü!. Uyuşma da, didişme de karşılıklı olur. Bak Oya annesiyle ne güzel günler geçirir. Eğer öteki kızına İstanbul'a gitmeseydi de bir tanışsaydın bayılırdın. Hani arada Oya olduğu için değil, ben Nimet hanım teyzeyi kendi annem gibi severim. O bakımdan Oyacığım şanslıdır. Sadece babacığım biraz erken kaybetti.

- (OYA) Babam nur içinde yatsın. Çok iyi insandı. Annem gerçekten dünya tatlısı. Daha yeni gitti, şimdiden özledim. Tevfik de çok sever, kendi annesinden o kadar hazzetmez, anneme bayılır. Gören ana-oğul sanır.
- (SUNA Bir yandan pastasını yiyip, çayını içerken) Çocuklar, boşverin bu lâfları. Anne de olsa, baba da olsa, hepsi insan. Hepsinin kendine göre iyi, kötü huyları var. Bizim yok mu sanki. Benim rahmetli babam otoriter bir adamdı. Yanında oturup, iki çift söz söyleyemezdik. Belki de asker olduğundan ileri geliyor. Zavallı anneciğim az çekmedi. Ama hayat işte. İkisi de rahmetli oldu. Keşke hayatta olsalardı görüşseydik. Ne olursa olsun, anne annedir, baba da baba. Sağken kıymetlerini bilmek lâzım. İnsan sonra öyle arıyor ki. Onun için Gülpericiğim yine de anneciğimle iyi geçinmeye çalış. Sonra sen tahsillisin, daha hoşgörülü olmalısın. Muhakkak hayatı annenin gördüğü gibi görmüyorsun, daha değişik bakıyorsun. Ancak bu bir yetiştirme meselesi. Muhakkak annen senin yetişme şartlarında büyümedi. Sen ondan daha şanslı oldun. Öyle değil mi?
- (GÜLPERİ) Orası öyle de, yine de insan bazı şeyleri kabullenemiyor.
- (SUNA) Sana daha çok gayret düşüyor gibime geliyor.
- (OYA Gülperiye bakarak, o da çayla pastasını yerken) Peki İzmir'e gitmiyor musun?
- (GÜLPERİ) Ayol gitmez olur muyum. Fırsat buldukça kaçıyorum. Sizler de olmazsanız, bu şehirde sıkıntıdan patlarım.
- (OYA) Niye ayol, nesi varmış şehrimizin?
- (GÜLPERİ) Tabi, hepimizin çoluk çocukları var. İyi ev kadınısınız. Akrabalarınız da burada. Böyle güzel pastalar yaptıktan sonra. (Pastasından yer ve çayını içer).
- (NEVİN) Eskişehir'in sıkıcı olduğu doğru. Alışana kadar zor gelir. Yalnız alıştıktan sonra da ayrılamazsınız ha!. Onu da söyleyeyim.
- (SUNA, Gülperiye bakarak) Bence Eskişehir'den ayrılmadan burada ilk çocuğunu doğurur. Hazır şimdi işin de yok. Hem sıkılmazsın, hem de şu çocuk işini bayağı bir hale yola koyarsın.
- (GÜLPERİ) Yok Suna abla, Allah yazdıysa bozsun. Hemen bu yaşta çoluğa çocuğa karışmak istemiyorum. Zaten Orhan da şimdi istemiyor. Biraz bizim beyzade mühendislikte tecrübe kazansın, babam İzmir'de onu bir tanıdığının fabrikasına ortak olarak aldırma istiyor. Bana da bir eczane açmaya çalışacak. Şimdi bunların arasına bir de çocuk sıkıştırdık mı, işin tadı-tuzu kalmaz.
- (SUNA) Ooo!. Senin hesapların karışık. Seni öyle Fidanlıkla, Regülatörle kocan oyalayamaz. Bence o zaman buralarda fazla vakit kaybetmeyin.
- (NEVİN) Bırakın şimdi Fidanlığı, Regülatörü. Oynamayan gelin yerim dar demiş; yer açmışlar bu sefer de benim dar demir. Eskişehir'le geçinmeye gönlü olmayana Eskişehir ne yapsın. Kimseyi tutan yok. İsteyen istediği yere gider. (Gülperiye bakarak) değil mi Gülpericiğim!..

- (GÜLPERİ) Ne o Nevinciğim, güzel şehrinize taş attık diye canım sıkıldı galiba, yoksa alındın mı?
  - (NEVİN, Gülperi'ye bakarak) Ayol ne alınacağım. Yalan mı söylüyorsun. Sıkılıyorsan sıkılıyorsundur. Ne yapalım yani değil mi. Suna abla.
  - (SUNA) Bırakın şu Eskişehir'in yakasını da, evin hanımı şu çayları tazelese hayırlı bir iş yapmış olur değil mi Nevinciğim!..
  - (NEVİN) Hay Allah! İâfa daldık unuttuk. Bizden de ev sahibi olacak. Misafir hatırlatıyor; çayın bittiğini. (GÜLEREK Gülperi'ye bakıp) Hep şu Gülperi'nin yüzünden. (Ayağa kalkarak), Şimdi çayları getirirken size bir sürpriz ikramım var, bakalım beğenecek misiniz? (Gülperi'ye bakarak) Belki Gülpericiğim beğenmez ama neyse.
  - (GÜLPERİ) Nevin benimle uğraşıp durma. Bak sana yardıma geliyorum. (O da ayağa kalkar).
  - (NEVİN) Hemen alınma canım. Şurada tatlı tatlı zaman geçiriyoruz. Sen otur, rahatsız olma.
  - (GÜLPERİ) Canım rahatsızlığı mı olur. Korkma, ben senin kaynanan değilim. Şurada en küçüğünüz benim. Biraz gelinlik yapalım.
  - (NEVİN) Garanti benim mutfağımı merak ettin kafir. Kadınlar birbirlerinin mutfaklarıyla yatak odalarını görmeye pek meraklıdır. İstersen gelmişken orayı da gör.
  - (Hepsi gülerken GÜLPERİ) Kadın beni çıldırtma. Mutfağın, yatak odan senin olsun. Sen yalnız başa banyoyu göster yeter.
  - (Hepsi gülerken NEVİN) Haa!. O başka. Ne de olsa İzmirli. Meğer banyoda işi varmış, araya gelinlik melinlik sıkıştıyor. Az değilsin. Buldun bizim gibi saf Eskişehirilileri (Gülerek birlikte çıkarlarken) Banyodaki beyaz havlu misafire aittir onu kullan. (Onlar çıkarken, SUNA tekrar örgüsünü eline alır).
-
- 11— (Suna örgüsünü örerken, Oya sehpanın altındaki magazin türündeki gazete ve dergilerden birkaçını kucığına alıp, göz atmaya başlar).
- (OYA) Suna abla şu gazetelerde de iç açıcı bir şey yok. Pahalılık, cinayetler, terör, çevre kirliliği, parti kavgaları bıktık vallahi.
  - (SUNA gözünü örgüsünden ayırmadan) Oyacığım ben kendimi bildim bileli hep böyle. Rahmetli babam da aynı şeylerden şikâyet ederdi, biz de ediyoruz. İşin kötüsü bizim çocuklar da edecekler.
  - (OYA bir yandan gazetelere göz atarken) Desene bir ohh!.. diyemeyeceğiz.
  - (SUNA) Nereden diyeceksin!.. Dünya almış başını gidiyor. İnsanlarda bir hırs, bir doyumsuzluk. Kimse elindekiyle yetinmiyor. Birileri parasını harcayacak yer bulamıyor, birileri yarı aç, yarı tok gün geçiriyor. Hele bizim gibi sabit, ya da dar gelirlilerin durumu çok daha zor. Allah'tan önceden başımızı sokacak bir ev edinip, çocukları evden uçurduk da, Yunus ağabeyin kazandığı ile idare ediyoruz. Yoksa şimdiki gibi olsaydı, ne evlenebilir ne de çoluk çocuk sahibi olabilirdik.

- (OYA) Çok doğru Suna abla. Hamdolsun bizim durumuz yine iyi. Böyle olduğu halde Tevfik zaman zaman piyasaya kızıyor. Sattığımız malı yerine koyamıyoruz, durmadan fiyat artışı oluyor diye söyleniyor.
- (SUNA) O vakit siz de stokçuluğa gidip, fiyat arttıkça elinizdeki mala zam koyup satacaksınız. Ama tabii bu da sermaye ister.
- (OYA) Hem sermaye ister hem de zam koyduğum mala alıcı ister. Eskişehir ne de olsa işçi, memur şehri. Zam koyduğum mala da alıcı çıkmıyor. Elinde kalıyor.
- (SUNA) Vallaha, Oyacığımı bu zamanda işçilik de, memurluk da, esnaflık da zor. Ancak yine de ticarete köşeyi dönenler oluyor. Vuran vuruyor ama nasıl yapıyorlar bilemiyoruz?
- (OYA) Ne bileyim, bizim Tevfik'de Nevin'in kocası Salim de biliyorsun babalarının, dedelerinin işini yapıyorlar. Yoksa şimdi iş kurmaya kalksalar, kazandıkları banka faizini ödemeye yetmezdi. Müşterileri piyasaları belli olduğu için geçinip gidiyoruz işte.
- (SUNA) Kızım zaten bu zamanda artık, tek kişinin kazancıyla geçim sağlamak neredee!.. İyi kötü benim de emekli maaşım olmasa, iki kişi olduğumuz halde Yunus'un kazancıyla zorlanırdık.
- (OYA) Keşke abla benim de bir işim olsaydı da senin gibi erken emekli olup, el adamının eline bakmasaydım. Gerçi kendi yok Allahı var, Tevfik çok iyi bir insandır. Zaman zaman Sivrihisarlılığı tutup, parayı sıkısa da evi bunaltmaz. Ne kadar istesem çoğu kere kesmeden verir. Ama bu para istemek yok mu, her yıl daha ağırına gidiyor. Sonra biliyorsun, makineler çıkmalı ev kadınlığı da öldü gibi. Çamaşır makineye, ortalık elektrik süpürgesine, bulaşık da şimdi makineye gidiyor, çocuklar erken yaşta yuvaya veriliyor. Sabahları kahvaltı, öğle yemeğine bizimkiler esnaf olduğu halde pek gelmiyor. Çarşıda yiyorlar. Memur, işçi çalıştıkları yerde. Bir tek akşamdan akşama bir yemek yapıyor. Emine teyzenin zamanında ev kadınlığı gerçekten işmiş. Şimdi ev kadınları işsizlikten bunalmaya girip, sıkıntıdan kurtulmak için her gün kendini ya çarşıya ya da gün gezmelerine atıyor.
- (SUNA) Oyacığımı yapmak istersen evde aslında yapacak çok iş vardır. Hergün cam silsen başedemezsin. Ama seni anlıyorum. İsteğe bağlı iş yapmak çoğu kere zor gelir insana.
- (OYA) Amaan!.. Suna abla, biz temizliğe de kadın getiriyoruz. Annem okumamı istedi. Onun için elimi soğuk sudan sıcak suya batırmadım. Rahmetli babam, kız kısmını okutup ne yapacaksın, bir an önce evlendirip evini yurdunu bilsin. derdi. Aslında iyi de okuyordum. Nevin gibi ben de liseden sonra okuyamadık. Kısmetimiz çıktı diye evlendirdiler. Yoksa ben de GÜLPERİ gibi okuyup, eczacı, doktor filân çıkmak isterdim. Kızı takdir ediyorum, nasıl hayatını yönlendiriyor. Biz koca cline bakıyoruz, o kocasını kendi hayatına çekme planı kuruyor.

- (SUNA) Herkesin yetişme şartı farklı Oyacığım. Zaten bir kadın ya baba-dan ya kocadan şanslı olacak. Çoğu kadının ikisinden de şanslı oluyor. Kimisinin birinden oluyor, birinden olmuyor. GÜLPERİ, maşallah ikisinden de şanslı galiba.
- (Tam bu sırada elinde börek tepsisiyle GÜLPERİ içeriye girer) Ne o şimdi de beni mi çekiştiriyorsunuz?
Bakan size ne getirdim? Nevin de çayları getiriyor. (Tepsiyi sehpa-yaya bırakır, Tepside ayrıca pasta tabakları ve çatallar vardır).
- (Hemen ardından çay tepsisiyle NEVİN içeri girer. Sehpada tepsisini koyacak yer arar gibi yaparken) Artık pasta almayacaksınız Gülperi pasta ve tabaklarımı bir zahmet mutfağa götürsün.
- (SUNA) Aa!.. Tabi, afaabilirsiniz. Değil mi Oyacığım.
- (OYA) Hemen kaldıralım. Ben de yardım edeyim.
- (GÜLPERİ) Yoo!.. Bugün gelinlik görevi bana ait, büyük hanımlar. Nevinciğim sen de otur. Servisi ben yapacağım. (Pastayı ve boş tabakları hızla toplar. Çay tepsisindeki çayları tek tek sehpa-yaya bırakıp boşalan tepsiye boş pasta tabaklarını koyar ve pasta tabağını da diğer eline alarak mutfağa gider).
- (GÜLPERİ bunları yaparken, NEVİN) İşte size sürprizim buydu. Meşhur çiğ böreğimiz veya özhalığımızın şır böreği.
- (OYA) Kız ne zaman yaptın bunu?
- (SUNA Örgüsünü elinden bırakarak) Hakikaten, kaşgöz arasında nasıl hallettin Nevinciğim?
- (NEVİN) Ayol, ben halletmedim. Sabahleyin Necmiye temizliğe gelmişti, ona yaptırdım, fırının sıcaklığında duruyordu.
- (OYA) kız sen az yaman değilsin. Necmiye bana da geliyor ama hiç böyle bir marifeti olduğunu söylemedi.
- (NEVİN) Eee!.. Kızım söyleyene değil, söyletene bak.
- (Bu sırada içeriye GÜLPERİ girer) Hanımlar servise başlıyorum, şimdilik tabaklarınıza birer tane koyuyorum. Arzu edene ikinciyi de takdim edeceğiz değil mi Nevinciğim.
- (NEVİN) Aaa!.. Ne demek!. Sözü mü olur!. İkinciyi de alın, üçüncüyü de. Sizin için yaptırdım.
- (NEVİN konuşurken, SUNA kucakındaki örgüsünü yerdeki naylon torbaya, OYA'da gazete ve dergileri sehpanın altına koyar ve ellerine sehpadan çayları alarak, karıştırmaya başlarlar. GÜLPERİ'de tabaklara birer börek koyup, koltuk aralarındaki küçük sehpa-ların üzerine koyar).
- (GÜLPERİ çayını alıp, koltuğuna oturduktan sonra) Eee!. Şimdi söyleyin bakalım beni niye çekiştiriyordunuz?

- (NEVİN telâşla) kim seni çekiştiriyor kız!..
- (SUNA ve OYA gülerken, GÜLPERİ) İşte bu sevimli hanımlar!
- (SUNA bir yandan gültüp, bir yandan çayını yudumlarırken) Canım, Oyayla seni methediyorduk. Bu arada hem babadan hem de kocadan şanslı olduğunı söylüyorduk ki, sen içeri girdin.
- (GÜLPERİ) Haal.. Orası öyle. Erkeklerden şansım iyidir de, pek kadınlarla aram yoktur, başta annem olmak üzere.
- (OYA) Niye kızım, bak bizimle de aran iyi, ne güzel dostluk yapıyoruz.
- (GÜLPERİ) Oyacığım, söz meclisten dışarı derler. Siz başkasınız.
- (NEVİN bir yandan böreğini yiyip, çayını içerken) Yahu, özel ikramda bulunuyoruz, hiç orahl olduğunuz yok. İyi mi olmuş, kötü mü olmuş. Varsa Gülperi, yoksa Gülperi.
- (SUNA ağzında börek varken) Kusura bakma Nevinciğim, gerçekten çok makbula geçti. Epeydir yediğim yoktu, özlemişim bayağı.
- (OYA) Eee!.. Necmiye senin alacağını olsun. Nevin ne güzel yapmış kâfir. Hiç de böyle şeyleri biliyormuş gibi durmaz.
- (GÜLPERİ) Yahu, şu Necmiye'yi ayda bir de bana yollayın ne olur!.. Hem ortalığı temizletir, hem de börek yaptırır, sizi davet ederim.
- (NEVİN) Gönderelim ama, bizim verdiğimizden fazla para verip, piyasaı yükseltme. Yani hovardalık etmemen şartıyla.
- (GÜLPERİ) Suna abla görüyor musun esnaf karılarını. Üç kuruşları gi-decek diye ödleri kopuyor.
- (SUNA) Eee!. Kızım onlar koca parası yiyor. Akşam adamlara hesap verecekler. Baksana daha şimdiden eczane sahibi olup, esnafılık yapmayı planlıyorsun.
- (GÜLPERİ) Canım ben de şimdi koca parası yıyorum. (Gülerek) Suna abla bunlar biraz tıktığı galiba ne dersin!..
- (SUNA sessiz gülerken; OYA atılır) Kızım neremiz tıktığı. Kocalarımızın ailesi Sivrihisarlı diye, ille tıktığı mı olacağız!.. Onu bunu bırak da sen yokken, asıl Suna ablaya şu bitmiş ev kadınlığımızla, koca parası yemenin gururuma fena halde dokunduğunu söylüyordum. Öyle değil mi Nevinciğim?
- (NEVİN) Sen mi, ben mi. Bazan öyle utanıyorum ki Salimden. Sonra bizim ki Tefvik ağabey gibi fazla anlayışlı da değildir. Arasına patavatsızlığı vardır. Geçen gün annesini bana karşı arkalanırken; demez mi «anandan bir hamur açmasını bile öğrenmemişsin». Nasıl gücüme gitti anlatamam. Çocuklar da büyüyünce kimbilir belki de bizleri eski deyişle evde kaşık düşmanı görüyorlardır haal!.. Oya, ne dersin!..
- (OYA) Galiba öyle Nevinciğim. Bilmiyorum ki ne yapsak (Burada ağlamaklı bir ses çıkararak, çantasından acele çıkardığı bir kağıt mendille, burnunu siler).

- (GÜLPERİ) Aaa!.. Şunlara bak. Kızım ne oluyorsunuz. Şu güzelim böreği boğazımıza dizmeyin şimdi. Kırk yılın başı bir evinize geldik. Pişman ettirmeyin.
- (SUNA) Kızlar kendinize gelin. Eğer gerçekten bu duruma üzülüyorsanız elbet bir çaresine bakılır.
- (NEVİN) Ne çaresi olacak Suna abla. Bunca yıldan sonra, ne yapılabilir ki!.
- (GÜLPERİ) Ne yapılmaz ki. Bak size bir akıl. İkiniz de lise mezunusunuz değil mi?
- (NEVIN-OYA ikisi birden) Evet!..
- (GÜLPERİ) Öyleyse ne duruyorsunuz, bugünden tezi yok AÇIKÖGRETIME hazırlanın. Tabii haberiniz varsa.
- (NEVİN) Olmaz olurmu, bizim Anadolu Üniversitesinin. Allahın günü televizyonda dersleri var. Bizi ilgilendirmiyor diye hiç bugüne kadar seyretmedik, değil mi Oyal..
- (OYA) Doğru, hiç ilgimizi çekmedi.
- (GÜLPERİ) Tabi işinize yarayacağı için ilginizi çekmez. Ama süprüntü Brezilya, Meksika dizilerini kaçırmazsınız değil mi?
- (NEVİN-gülerek) Aaa!.. kızım zoruna bak. Tabi kaçırmayız. Bak akşama Marianna var. Oyayla bayılırız.
- (OYA da başıyla tasdik eder ve güler)
- (GÜLPERİ) Suna abla şunlara bak. Demin ağlıyorlardı. Şimdi de oturup gülüyorlar. Ne dersin bunlara.
- (SUNA) Eeel.. Kızım, kadın kısmının ne yapacağı belli olmaz. Şurada ağlar, şurada güler. Ama şaka bir tarafa verdiğin akıl iyi.
- (NEVİN, OYA'ya bakarak) Ne dersin, bu deli kızın aklına uyalım mı?
- (OYA) Vallahi bilmem ki. Bu yaştan sonra, bizim kafalar ders, mers alır mı dersin?
- (GÜLPERİ) Niye almayacakmış. Öğrenmenin yaşı mı olur!.. Yeter ki niyet edin.
- (NEVİN) Peki, diyelim ki aklına uyduk, sınavına girdik. Açıköğretime yazıldık. Ne olacak bitirince? Devlet bize aylık mı bağlayacak?
- (OYA) İyi söyledin gerçekten. Ne olacak sahi bitirsek?
- (GÜLPERİ) İnsanı çıldırtmayın Allah aşkına. Yahu kültürün, bilginin insana zararı mı dokunur!.. Bakın çocuk büyütüyorsunuz, saksıda çiçek yetiştirmiyorsunuz. Yaşları büyüdükçe onlarla hangi kültür seviyesiyle anlaşacaksınız!.. Onlar diyecek bayram haftası, siz diyeceksiniz mangal haftası. Ondan sonra hergün kavga. Sonra babalarına şikâyet. Onlar da anlamadan dinlemeden çocukların üzerine yürüyecekler. Siz de böyle mutlu yuvanızda rahat rahat oturacaksınız değil mi?

- (SUNA) Gülperi çok doğru söylüyorsun.
- (NEVİN) Doğru gerçekten, biz Sevgi ile Allahın günü birbirimize giriyoruz.
- (OYA) Benim oğlumla bir sorunum yok. O bir yana, dünya bir yana. Kız daha küçük. Büyüyünce ne yaparız bilmem.
- (NEVİN) İyi güzel de Gülpericiğim; sadece bunun için okumayı, bilmem ki biraz şey, yani lüks gibime geliyor.
- (OYA) Her boyayı boyadık, fıstıkî yeşil kaldı.
- (GÜLPERİ) Durun daha sözümü bitirmedim. Biraz önce koca eline bakıyoruz diye ağlıyordunuz. Hiç kocalarınızın işine girmeyi, örneğin bir dükkân da siz açmayı düşünmediniz mi?
- (NEVİN) Düşünmez olur muyuz, hatta Oyayla birlikte, yapacaktık, ancak bizim beyefendiler, sizin aklınız ticarete ermez, sermayeyi sonra ke-diye yüklersiniz, oturun oturduğunuz yerde dediler.
- (GÜLPERİ) İşte şimdi kendi ağzınızla düştinüz. Açıköğretimin şimdiki dersleri neyle ilgili, ticaretle-iş idaresiyle değil mi? Ben eczane açacağım için izliyorum ve çok yararlanıyorum. Kocalarınızın tahsili sizden ileri değil. Babadan, dededen kalma usullerde ticaret yapıyorlar. Siz modern kafayla yapar, onları geçersiniz bile.
- (OYA) Bilmem ki yapabilir miyiz? Bu yaştan sonra.
- (SUNA) Niye yaşınızda ne varmış!.. Eğer daha önce Akademiyi bitirmemiş olsaydım, Vallahi ben bile hemen giredim. Açıköğretim asıl sizin gibiler için yararlı. Evinde oturduğun yerde. Üstelik Anadolu Üniversitesi de burnunuzun dibinde. Ayrıca Sevgi de bu tahsili Üniversitenin İdari Bilimler Fakültesinde yapıyor. Daha ne olsun Kızlar!.. Siz yapmazsanız ayıp.
- (GÜLPERİ) Siz daha uyuyun. Elâlem kuş uçmaz kervan geçmez yerlerden bu öğretime giriyor. Siz de burada suyun başında, ağlaşıp duruyorsunuz. Siz onu bunu bırakın da, bu iş olunca bana ne yapacaksınız bakalım. Hatta Suna ablayla birlikte hakkımızı isteriz.
- (NEVİN) Dur kız, bizi şaşkına çevirdin. Bu iş olursa, dile bizden ne dilersen, değil mi Oya.
- (OYA) Ayol lâfı mı olur. O nasıl söz.
- (GÜLPERİ) Yalnız öyle çiğ börek mi, şır börek mi, Tatar böreği mi her neyse, böyle ucuza kapatamazsınız.
- (SUNA) Korkma Gülperi, bonkör kızlardı. Biz ne istesek yaparlar.
- (GÜLPERİ) Öyleyse bir üvertür yapsınlar. Demin ağlayarak bizi üzdüler. Şimdi şöyle bir Eskişehir oyun havasıyla iki şıktrdatımlar da güzelim.
- (OYA) Ayol Nevin, bu kız delirmiş, ne oynayacağız şimdi.

- (GÜLPERİ) Niye, Eskişehirinizde toz kondurmuyorsunuz. Öyle kuru-kuru-ya Eskişehirli olunmaz. Haydi bakalım gösterin marifetinizi.
- (NEVİN) Kalk Oya iş başa düştü. Şu «Kayfeciler, kayfede pişiriri» oynayalım da, görsün İzmirli haspam Eskişehir neymiş. Ama alacağım olsun kız, bir gün biz de seni bir yerde nasıl olsa kıştırırız.
- (Oyayla ikisi ayağa kalkarlar, Eskişehir oyun havasını hep birlikte söyleyerek oynamaya başlarlar. Biraz sonra Oya, Suna'ya işaret ederek onlar da kalkar ve oyuna katılırlar).

PERDE KAPANIR

(Kapanırken yine Jet Uçaklarının sesi gelir).

KÖPRÜBAŞI - 1990

3. PERDE

SAHNE: Bir Otobüs durağı. Durakta bir banko. Bankoda iki kolunu ve bacaklarını iyice açarak oturmuş bir çöpçü bulunmaktadır. Süpürgesini durağa dayamıştır. Durağın çevresinde yine çamurlu ortamı gösteren düzenlemeler vardır. Sabahın erken saatleridir. Çöpçü oldukça yüksek bir sesle «Erzurum dağları kar ile boran» uzun havasını söylemektedir. Çöpçü orta yaşa yakın bir yaşadadır. Üstünde eski bir çöpçü elbisesi, kafasında kasket yana kaymış bir vaziyette durmaktadır.

KONUMLAR:

- 12— (Durağa palto veya gocuk giymiş, elli-altmış yaşları arasında, ayağında çizmeler olan kravatlı bir bey gelir. Kendisi Organize Sanayi Bölgesinde bir fabrikanın Personel Müdürlüğünü yapmaktadır. Daha önce uzun süre kamu sektöründe çalışmıştır. Doğma, büyüme Eskişehirlidir. Adı YUNUS'tur).
- (YUNUS, durağa seyircilerin arasından, salondan gelir. O gelince çöpçü uzun havayı keser ve yanına oturması için toparlanır) Buyur bey, böyle otur.
- (YUNUS) Keyfini bozmasaydın (der ve çöpçünün yanına oturur. Otururken bel ağrısı çeken insanın sesiyle, buruşuk yüz ifadesi gösterir).
- Keyif mi kalmış bey. Koptuk geldik memleketimizden buralara, sürünüp, duruyoruz işte.
- Memleket neresiydi?
- Erzurum.
- İçinden mi?
- Yok, Horasandan.
- Buralara nasıl geldiniz?

- Bizim kayınço burada Belediyede çalışıyor. Bana da bir iş ayarlamış geldik. Bizim oralarda artık geçinemez olduk. Çoluk, çocuk nüfusumuz da fazla. Bir zamanlar toprağımızın ağasıydık. Şimdi buraların çöpçüsü olduk. Nasıl gücüne gidiyo, bilemen bey.
- Ee! Peki şimdi geçinebiliyor musunuz?
- Yok, bey nerde geçineceğiz. Benimle beraber sekiz nüfusuz. Aldığım para hangimize yetecek. Bu şehirde küçük esnafılık da para getirmiyor.
- Peki ne yapacaksınız?
- Heeç, ne yapacağız, bir an evvel İstanbul'a kapağı atmaya çalışacağız. Bizim oradan hemşeriler var, bir gecekondu, bi de gapicilik bulduk mu üst tarafı kolay. Salacam çoluğu -çoçuğu esnaflığa. Su satsalar bize yeter. İstanbul ne de olsa. Nüfus galabalık. Bu şehirde denedik ama, pek birşey bırakmadı. Bahara gadar dayanırsak, ondan sonra mevlâ kerim.
- Tanrı yardımcınız olsun.
- Sağol. Ben şimdi müsadenle garşı caddeye gidiyim. Şuraya bir soluklanayım diye oturdum. Aslında bizden çöpçü möpçü de olmaz ya. Neyse, belediyede şimdilik sebepleniyoruz zaten. Sonra nereyi süpürcez, her taraf çamur. İşte maksat vazife yapıyor görünmek. Şimdi bakarsın bizim başefendi gelir, beni burda görmesin; gal sağlıcaklan.
- Gütle, gütle. Günün hayırlı geçsin.
- (Çöpçü süpürgesini alır, ağır adımlarla, sahneden seyircilerin arasına iner ve gider).

13— (Çöpçü gittikten sonra YUNUS cebinden çıkardığı mendili ağzına tutarken; kendi kendine, «Ne pis hava yahu. Neredeyse gaz maskesi takacağız» der. O sırada salondan sahneye 25-30 yaşları arasında iki kişi aralarında tartışa tartışa gelmektedirler. Pantolon paçalarını çamur olmasın diye sıvamışlar, ayakkabılarına da mes lastiği geçirmişlerdir).

- (Tartışmada biri diğerine) Nasıl akşam Konak'ta iyiydik değil mi? Okeyde ne biçim süpürdük ama.
- (Diğeri) O kadar öğünme oğlum. Biz de evvelsi akşam Ziya'nın kahvede perişan ettik, ne yani?
- (Öteki) Fakat akşamki felâketti.
- Ne biçim taş geliyordu, hayret birşey.
- (İkisi sahneye çıktıklarında, ağızını mendille kapatan YUNUS'a) Ooo! Yunus abi merhaba.
- (Yunus, yanında onlara yer açıp, mendili eline alarak) Merhaba, günaydın çocuklar.
- (İki kişiden adı AHMET olan) Ne o abi, rahatsız mısın? Geçmiş olsun.

- (YUNUS) Rahatsızlığı var mı Ahmetciğim; havanın halini görmüyor musun?
- (Adı NİHAT olan) Doğru abi, hakikaten ne olacak böyle boğulacağız vallahi.
- (YUNUS) Millet üşümeyim derken; galiba havasızlıktan boğulup, ölmeyi tercih edeceğe benzer.
- (AHMET Bir yandan YUNUS'un çizmelerine bakarken) Abi bakıyorum çizmeleri çekmişsin.
- (YUNUS) Ne yapayım be kardeşim, çamuru görmüyor musun? Ayakkabıları fabrikada bırakıyorum, oraya gidince büroda değiştiriyorum.
- (AHMET ayağındaki mes lastiği göstererek) Biz de bu lastikleri servis girişinde çıkarıyoruz. Yoksa ortalık batacak. Paçaları da sıvıyoruz. Gidene kadar pantolon çamur olmuyor nisbeten.
- (Durağa kulisten perişan kılıklı, koltuğuna bir ekmeğe sıkıştırmış, ekmeği koparıp koparıp yiyecek bir deli gelir. Başına, omuzlarına anlamsız hareketler yaptırmaktadır. Doğru YUNUS'a gider ve elini açarak, yüksek sesle «Para!...» der).
- (NİHAT) Bu da kim yahu. Sabah sabah dilenmeyi rüyasında mı görmüş.
- (AHMET) Buna «İbo» diyorlar. Bunun asıl merakı bando idare etmek. Çoğu zaman Cuma günleri Orduevinin önüne gelir. Orada bayrak merasimi yapılırken; bandoyu kendince idare eder.
- (YUNUS Cebinden para çıkarıp deliye verir, O da yine garip hareketler ve sesler çıkararak sahneden salona iner ve gider).
- (NİHAT) Canım deliyse deli. Gitsin bandosunu idare etsin. Sabah sabah dilenmeyi nereden çıkarmış.
- (YUNUS- gülercek) Nihatçıgım sen galiba dilenciligin yasalarını bilmiyorsun, bak sana özetleyeyim. Bir gün hamaunda yaşlı bir dilenci, diğer genç dilenciye şunu öğütliyormuş;
 «Nerede olursa olsun, kim olursa olsun, ne olursa olsun dileneceksin». Bunun üzerine genç dilenci elini açmış. Yaşlı dilenci «Burada mı?» demiş. Genç dilenci «Nerede olursa olsun» demiş. Yaşlı dilenci «Benden de mi» demiş. Genç dilenci «Kim olursa olsun» demiş. Yaşlı dilenci «Peki ne vereceğim?» demiş. Genç dilenci «Ne verirsen ver» demiş. Yaşlı dilenci bu kez «Aferin, dediklerimi iyi öğrenmişsin» demiş.
- (Hepsi birlikte gülerken, AHMET) Yunus abi, ne âlem adamsın. Sabah sabah hiç güleceğimiz yoktu. Nereden de çıkardın şimdi dilencilığın yasalarını.
- (NİHAT) Ama çok doğru. Gerçekten de böyle yapıyor dilencilik.
- (YUNUS) Orası öyle de. Aslında bu adam pek dilenci sayılmaz. Bunu bilinçli yapmıyor. Bunlar mecnun adamlar. Ne yapacakları belli olmaz.

- (NİHAT) Ben pek eski Eskişehir'i bilmem, ama söylediklerine göre, Eskişehir'in pek delisi eksik olmamış.
- (YUNUS) Ooo!.. Ne demek!.. Meselâ bir tane tayyareci vardı. Yolda kollarını açar, uçak sesi çıkararak giderdi. Onu kim görse, uçakların Eskişehir'de önemli bir yeri olduğunu anlardı. Hava Kuvvetlerinin merkezi Eskişehir'dir. Eskiden Hava Harp Okulu da Eskişehir'deydi. Eee!.. Tayyare Fabrikası da burada. Türkü bile yakmışlar «benim yarım teyyarenin yıldızı» diye.
- (AHMET, Nihat'a bakarak) Eskişehir'de oturan uçak sesine de alışacak. Eskiden Yıldıztepe'ye lojmanlar yapılmadan, Hava Kuvvetlerinde alarm verilince, personeli kaldırmak için Jet uçakları bazan gece geç saatlerde veya sabah çok erken alçaktan uçuş yaparlardı. İlk kez bunu yaşayanlar korkuyla yataklarından fırlardı. Hatta bir defasında eniştemler bize misafir gelmişlerdi. Adam birden korkuyla yatağından kalkmış, bizi uyardırdı, «kalkın galiba ihtilâl var» dedi. Babam da kendisine gülererek; böyle bir şey olursa, buna en geç inananların Eskişehirdekilerin olacağını söyleyip, yatağına göndermişti.
- (YUNUS) Doğru. Böyle komik şeyler Eskişehir'de olur. Ne bilsin adamcağız askerlerin alarm tatbikatı yaptığını.
- (NİHAT) Ama İstanbul'da, Ankara'da uçaklar alçaktan uçuş yapacaklarsa radyodan filân halkı uyarıyorlar.
- (AHMET) Oğlum oralarda uyarmak zorundasın, halk harp filân çıktığını zanneder. Onlar Eskişehir'dekiler gibi şerbetli değil.
- (YUNUS) Bakın bizim tayyareci nasıl bizi konuşturdu gördünüz mü? Şimdi eski deliler bile kalmadı. Siz herhalde bunların meşhurlarından «Makaracı Abidini» biliyorsunuzdur.
- (NİHAT) Onu son zamanlarında ben bile tanıdım.
- (AHMET hemen ayağa kalkarak, makaracı Abidinin taklidini yapar. Yunus ve Nihat gülerler) Nasıl becerbildim mi Yunus abi?
- (YUNUS) iyi iyi. Bayağı iyi kapmışsın. Beni Abidinin en çok güldüren tarafı, bayramlarda protokolün arasına karışmasıydı. Merasim geçidi var. Bakarsın Abidin birden kalabalığın arasından sıyrılıp, protokolün arasına girer. Anı yaptığı için polisler de birşey yapamazlar. Biraz sonra makarasını çıkarır ve Ahmet'in yaptığı hareketleri yapar. Eğer Vali, Paşa şehre yeni gelmişlerse tabii aralarında Abidini görtünce çok şaşırırlar. Ancak Belediye Başkanı durumu bildiği için merasim bitene kadar Abidini orada idare ederdi. Tabii görenlerde gülmekten hal kalmazdı. Ama sonra Vali de, Paşa da Abidine alışlırdı.
- (NİHAT) Peki, polisler birşey yapamazlar mıydı?
- (YUNUS) Ne yaparlardı!.. Adam protokolün içinde. Hele bir üzerine git, orayı birbirine katar. Çünkü en büyük merakıydı Abidinin. Ancak sonraları Abidin için özel tedbir alıp, yanaştırmadılar.

- (AHMET) Ben de onun bir hikayesini duydum. Bir gün istasyonda elinde makarası bekleme salonunda uyuyormuş. Anlatıldığına göre gidip makarasını clinden sessizce alıp, beklemeye başlamışlar. Kendilerince kimbilir Abidin makarasını görmeyince ne yapar, istasyonun altını üstüne getirir, biz de seyrederez demişler. Abidin'in de o gün uyuyacağı tutmuş. Üç saat filan uyanmamış. Bunlar da sabırla beklemişler. Neden sonra uyanmış, bakmış elinde makara yok. Gayet sakin elini cebine sokmuş, bir makara çıkarmış tekrar kanepeye yatmış. Bunlar da tabii hava almışlar. Kısacası Abidin deli ama, onlardan daha akıllı çıkmış.
- (Hepsi birden gülerken YUNUS) Eee!.. Bunlar boş deliler değil. Çok akıllıyı ceplerinden çıkarırlar. Sonra sanırım sizin bilemeyeceğiniz bir «Hıdır» vardı.
- (AHMET-NİHAT) Yok onu bilmiyoruz.
- (YUNUS) Hıdır bizim bürokrasinin imza ve damga merakıyla kafayı bozmuştu. Elinde bir defter, devlet dairelerini, PTT'yi bazı dükkanları dolaşır, orada kendince yetkili gördüğü kişilere defterinin sayfalarını imzalatıp, damgalatırdı. Bunu da gayet ciddi yapardı. Ciddi olmayanları terslerdi.
- (AHMET) Adam haklı abi. Bizim bürokrasi de insanın kafasını üşütmeceği gibi değil ki. Gerçekten bizde damgadan, mühürden, imzadan geçilmez.
- (NİHAT) Hakikaten yahu, nedir milletin çektiği bu evrak çilci. Sadece vatandaş olsa, memurlar da dairelerde aynı çileyi hem yaratıyor hem yaşıyor.
- (YUNUS) Aslında bunun nedeni basit. İster devlet vatandaş, ister devletin kendi iç yapısında olsun, bürokratik ilişkilerin güvensizlik temeline dayanması. Evrakın, damganın, imzanın çokluğu bu güvensizliğin belirtisidir. Akademide okurken sevk ve idare hocamız, Türkiye'yi başta ATATÜRK olmak üzere bir yerlere getiren insanlar, idarede sorumluluk almaktan korkmayan, yanındakilere güvenen, onlara yetkisini, verip sorumluluğunu kendi üzerinde tutan büyük şahsiyetlerdir derdi. Gerçekten bu böyle. Ben de yıllarca şeffik yaptım. Bizim insanımız kendisine güvenildiği takdirde çok iyi iş çıkarıyor. Eğer güvenmezsen, yolu yokuşa sürüyor. Belki bir bakıma o da haklı. Böyle karmaşık bir bürokraside iş yapan sorumlu oluyor, iş yapmayana kimse birşey sormuyor. Eğer mutlaka iş yapılacaksa evrakların altı imza yerleriyle doluyor. O vakit bir hata çıktığında, kimseyi doğrudan sorumlu tutamıyorsun. Çünkü işin içine, o kadar çok imza sahibi giriyor ki, hatayı kimin yaptığı da belli olmuyor. Tabii bu dolambaçlı bürokrasinin bir yararı olmuyor da değil. İşsizliği yüksek olan ülkede, bir yumurtayı kırk kişiye taşıtarak, onların da kurumdan sebebelenmesini sağlıyorsun. Görünürde bir sürü adam çalışıyor gibi oluyor, ancak aslında bir kişi yapıyor, diğerleri işi uzatıp, engellemek gibi bir görevi yerine getiriyorlar. Böyle olunca da vatandaş Hıdır aklını yitirip; başlıyor clindeki defteri imza ve damgalarla doldurtmaya.

- (AHMET) Bizim vatandaş da buna alışmış ki, devlet dairesinde işi çabuk biterse pek buna akli kesmiyor. O da güvensizlik duyuyor.
- (YUNUS) Herşey karşılıklı, güven de güvensizlik de; sevgi de, sevgisizlik de.
- (NİHAT) Bu deli muhabbeti sabah sabah iyi gitti Ahmet, ha ne dersin?
- (AHMET) Oğlum memlekette akılluların pek konuşulacak hali yok. Ne varsa yine delilerde var.
- (NİHAT) Ben en son trafikçi kadını biliyorum. Trafığın en tehlikeli yerlerinde ve polis olmadıği zamanlarda birkaç kere trafiği idare ettiğini gördüm. Vallahi polislere taş çıkartır. Deli olduğu için herkesin ödü koyuyor, istediğini yapıyorlardı.
- (YUNUS) Ben de onu birkaç kere gördüm. Hatta bir defasında Atatürk Lisesi önünde sabahleyin erken trafik karışmıştı. Nereden çıktıysa çıktı, herkesi hizaya soktu. Yaman kadındı. Sonra öldü galiba, görünmüyor artık.
- (AHMET) Bizim trafik işini zaten akıllı adam yürütemez. Bir defasında Ankara'da arabayla gidiyorduk. Cebeci kavşağında önümüzdeki odun yüklü kamyonun yükü çözüldü. Bütün odunlar kavşağa dağıldı. O sırada kavşakta trafik polisi vardı. Baktı işin içinden çıkamayacak, ilk gelen minibüsü durdurup, kaçtı gitti. İşte o sırada arabalardan inenlerin «tutun polisi kaçırmayın» diye bağırdıklarını ve yakalamak için koştuklarını gördüm. Sinirden hepimizi gülme tutmuştu.
- (NİHAT) Eee!.. Sonra ne yaptınız?
- (AHMET) Hiç ne yapacağız. Bütün arabadakiler inip, odunları kavşaktan toplayıp; bu arada kamyon şöförüne de bol bol «methiyeler» yağdırıp, kendi yolunu kendimiz açtık. Biz açtık, sonra trafik ekipleri geldiler. Bizler de onlarla ilgilendik, geldikleri için teşekkür ettik. Onlarda «birşey değil, vazifemiz» dediler.
- (YUNUS) Sizin şanssızlığın bizim deli trafikçi kadına değil, akıllı devlet memuru trafikçimize rastlamamız. Eğer deliler olmayıp, akıllılara kalsak vay halimize. Bu memlekette delirmeyen adamdan iş çıkmaz. Çünkü akıllı adam suya sabuna dokunmaz, sıkıştı mı kaçar. Onun için boşuna dememişler yiğitliğin biri vurmaksa, dokuzu kaçmaktır diye. Çamura biraz da bundan kızıyoruz. Kolay kaçamıyoruz diye.
- (AHMET) Doğru söylüyorsun abi. Hakikaten bu çamurda nerede koşacaksın, zor yürütürsün. Akli olan evden çıkmaz. Bizimki de delilik işte. Oysa al bir rapor yat aşağı gitsin.
- (YUNUS) İnsan herhalde deliliğe de alışıyor, ha! Ne dersiniz çocuklar.
- (NİHAT) Ne diyelim abi; doğru söze ne denir.
- (AHMET) Allah delilerimizi eksik etmesin. Onlar olmasa ne yaparız. Konuşacak láf bile bulamayız. Vallaha. Baksana bizim mahalli gazete neyi haber yapmış. (Cebinden çıkardığı mahalli gazeteyi göstererek yüksek sesle okur). «Bekçi, komşusuyla bastığı karısını beylik tabancasıyla öldürdü». Hadi gelin de konuşun bakalım. Bu da şehrin gazetesi. sözüm ona. Ya İstanbul, Ankara haberlerini verirler, ya da bu tür şeyleri.

- (YUNUS) Onlar da akıllı Ahmetçğim. Bizim gibi çamura bulaşmamak için tedbirli hareket ediyorlar. Bu işlere karışıp, başlarını belâyâ mı soksunlar. Bekçiyi yaz yazabildiğin kadar. Ama çamuru yazmaya kalktın mı, «fincancı katırlarım» ürkütürsün. Çamura batarsın ve de çıkamazsın.
- (AHMET) Desene bunda da bir deli bekleyeceğiz.

14— (Durağa kulisten eli bastonlu, beyaz sakallı, başı kasketli yaşlı bir adam gelir. YUNUS'a bakarak..)

- Beğefendi otobüs geçti mi acaba?
Köprübaşına gedecektim de.
- (YUNUS) Ben durağa geldiğimde kimse yoktu. Herhalde biraz önce geçmiş. Buraya zaten seyrek gelir. Eğer bekleyecekseniz buyurun oturun.
- (YUNUS ayağa kalkmak için davranırken; AHMET atılır) Yok abi, senin kalkman ayıp olur; biz varken. Kalk Nihat sen de, amca bey rahat otursun. Böyle buyur amca.
- (Yaşlı adam) Çocuklar rahatınızı bozmayadınız. (AHMET ile NİHAT yerlerini yaşlı adama bırakırken) Sağ olun, Allah razı olsun. Şimdi böyle gençler kalmadı. (YUNUS'a bakarak) Geçen gün otobüste elim de dolu. Biri kalkıp ta yer vermedi. Sonra halime sizin gibi bir beğefendi acıdı da, taa geriden gelip, yerine oturttu. Bu yeni nesil çok saygısız. Hani benim torunlarım, var, onları da beğenmiyorum. Ne bileyim, bizim zamanımızda nerede bir büyük görsük hemen kalkardık. Gençliğimde çok yaşlının pazar nevalesini evlerine kadar götürmüşümdür. Ne zamanlara kaldık beğefendi.
- (AHMET) Eecl.. Amca artık «modern» olduk, «modern»!.. Yani senin anlayacağın, iyice alafrangalaştık.
- (Yaşlı adam) Böyle alafranganlık yerin dibine batsın. Bize insanlık lazım.
- (NİHAT) Doğru hakikaten yahu!.. Şimdiki genç takımında hiç iş yok. Biz bunlardan biraz daha iyiydik gibime geliyor. Değil yaşhya, birbirlerine karşı da birtuhatlar. Geçen parkta gördüm, bir erkek yanındaki kız arkadaşına tekme atarak şakalaşıyordu. Ne bileyim biz bu kdr değildik. Kızlara karşı daha saygılıydık.
- (AHMET) İyi hoş da, şimdi kızlar da bir âlem. Geçen ben de bir kıızı, arkadaşına «ulan salak»!.. diye bağırırken gördüm. Ve bunlar üniversite öğrencisi.
- (YUNUS) Siz şimdi bunları söyleyince, benim yıllar önce Akademideki bir sınavda yaşadığım olay aklıma geldi. Allah rahmet etsin bir İdare Hukuku hocamız vardı. İstanbul'dan gelirdi. Adamın elbisesinde değil leke, bir toz görmezdin. Pabuçları pırıl pırıl. Gravatını bir gün kaymış görmedik. Derste kürsüye oturduğunda, ceketinin kol ağzlarından çıkan gömlek, kollarının payları bile birbirine eşit olurdu. Yani adam kısacası giyinişiyile, oturuşuyla, kalkışıyla bir zerafet örneği idi. O zamanlar şimdiki gibi test, mest diye uyduruk sınavlar yoktu. Birçok sınavımız söz-

lüydü. Hocayı şimdi olduğu gibi ekranlardan, anfilerin tepesinden değil, karşında gözünün içine bakarken görürdüm. İşte bu hocamız da sözlü sınav yapanlardandı. Sınava onar kişi alır, iki kişiyi karşısında imtihan ederken, diğerleri kolçaklı sandalyelerde dinlerdi. Benim girdiğim grupta, bir kız bir erkek iki arkadaşımızı listeden karşısına aldı, sorularını verdi. Biz de dinliyoruz. Biraz sonra, «önce kim başlamak ister» dedi. Erkek arkadaşımız birden atılarak, «ben başlamak istiyorum» dedi. Dedi ama hocanın yüzü birden gerildi. Biz birşey diyecek sandık, fakat o biraz sert «buyurun başlayın» dedi. Dinledi, sonra kız arkadaşımıza geçti, onu da dinledi. Sınavları bitince, «buyurun çıkabilirsiniz» dedi. Ancak erkek arkadaşımız kalktığı anda; bakın bugünkü gibi hatırlıyorum «bir dakika genç arkadaşım» dedi ve devam etti, «hatırında olsun, bir yerde bayanlarla birlikte bulunduğunuzda, bilin ki ilk tercih hakkı daima onlara aittir. İmtihan başında, kim başlayacak dediğimde, ben sizden acaba bayan arkadaş başlamak ister mi diye bir nezaket bekledim. Ancak göstermediniz. Bir daha aynı hatayı tekrarlamayınız. Şimdi çıkabilirsiniz» dedi ve sanki o an hepimizin utançtan kanımız dondu. Bak yıllar oldu, halâ unutamıyorum ve gerçekten nerede kadınlarla bir arada bulunsam, hemen hocanın bu dediklerini hatırlarım.

- (AHMET) Şimdi öyle hocalar da kalmadı abi. Daha doğrusu, artık adam yetiştiremiyoruz. Herşeyin asgarisiyle idare ediyoruz. Şu şehrin haline baksana. Caddesi yok, sokağı var. Tüccarı yok, esnafı var. Cemekeanı var, vitrini yok. Lokantası yok kebapçısı var. Porsuğu var suyu yok. Herhalde sizin gençliğinizde böyle değildi.
- (YUNUS) Böyle olur mu hiç. Bir kere bütün caddeleri asfalttı, şimdiki gibi yollar köstebek yuvasına dönmemişti. Orduevi Porsuk Oteliydi. Gangam oteli vardı. Her ikisinin güzel lokanta ve kahvaltı salonları vardı. Ayrıca şehirde Saray, Yedigün Lokantaları vardı. Ve bunlar gerçekten lokantaydı, şimdiler gibi meyhane değildi. Sinemalara ailece gidebilirdin. Hatta Yeni ve Kılıçoğlu Sinemalarının özellikle Perşembe günleri akşam 7 matinelere bir ale sineması gibiydi. Birçok genç, orada aileleriyle birlikte tanıştırdı. Sinema sonrası, birlikte akşam yemeğine bu lokantalara gidilirdi. Porsuk şimdiki gibi hergün fabrika artıklarıyla değişik renkte değil, suyun doğal, temiz, nehir rengiyle akardı. Üzerinde sandallar, hep binerdik. Yalaman adasında yazlık çay bahçeleri, sinemalar dolup dolup taşardı. Devlet tiyatrosu zaman zaman Şeker Fabrikası salonunda oyun gösterirdi. Bu şehirde başlı başına olay olurdu. Sonra şimdi üniversitede hoca ya da yönetici olan kuşak, kan satarak hem de Ticaret Odasının toplantı salonunda Oda Tiyatrosunu açtılar. Sonra bu tiyatroyu Eskişehir Belediyesine aktardılar. Tam tutmuştu, ne olduysa oldu, siyasiler bir yolunu bulup, kapatular. O gün bu gündür şehir tiyatrosuz, sinemasız, lokantasız, caddesiz, Porsuksuz. Düşünüyor musunuz o zaman Eskişehir Lisesinin yani Atatürk Lisesinin Radyosu vardı, şehre hergün muntazam radyo yayınları yapardı. Şimdi şehirde Belediyenin hoparlörü bile yok.
- (NİHAT) Şimdi artık çanak antenlerimiz var abi.

- (AHMET) Doğru artık gâvurların çanağını yalayacağız. Ayağımız çamurda belinize kadar, havaya bakıp uydu yayınlarıyla günümüzü gün edeceğiz. Oysa ne hoştu, bizim zamanımızda Sizin Sinema vardı, o biçim filmler oynatırdı. Ancak yasak olduğu için araya başka filmlerden kesilmiş sahneler sokuşturularak durum idare edilirdi. Meselâ bir savaş filminin adıyla film oynatılır. Gerçekten film savaş sahneleriyle başlar, bakarsın birden top, tüfek, tank görüntüleri geçerken ansızın yatak odası sahneleri başlar, sonra tekrar savaş filmine dönüş yapar. Yani seks filmiyle, savaş filmini beraber seyrederdin. Ancak asıl film birşeye benzemediği için, biz karşı kahvede oyuna oturur; alengirli sahnelerde hemen içeri dalar ayakta seyrederek sonra tekrar dönerdik. Bu filmlerin öyle uzman seyircileri vardı ki; aşağı-yukarı her gün gittikleri için «kıyak» sahneleri dakikası dakikasına bilirlerdi. Biz onlardan öğrenirdik.
- (YUNUS gülererek) Biz bu kültürle pek temas etmedik. O vakitler ben Şeker'de çalışırdım. Mesaiden çıkar. Yürüye yürüye Bağlar caddesinde, Akademiye gece derslerine yetişirdik.
- (Yaşlı Adam) Şimdikiler bir durak ötesine otobüsle, dolmuşla gidiyorlar.
- (YUNUS-yine gülererek) Eee!.. sizler, bizler eski toprağız. Biz belki yaşlıyız ama, içimiz şimdikilerden genç. Bunlar anarşinin çocukları. Kaygısız, umutsuz, heyecansız, gelecekte beklenmesi olmayan nesil. (Yaşlıya biraz daha dikkatli bakarak ve işaret parmağını göstererek) Bak sen otobüste yer vermediklerinden şikâyet ediyorsun. Oysa ben onları yerinden kaldırmadığım gibi, kendi yerimi bile teklif ediyorum. Çocuklar yorgun. Sen, ben iyi kötü yaşadık, unumuzu elyeyip, eleğimizi astık. Bunlar başıboş bir topluma gözlerini açtılar. Aile şaşkın, okullar okul olmaktan çıkmış, devlet cemiyet hayatından neredeyse çekilmiş, herkes başının çaresine baksın diyor. Herşey paraya bağlanmış. Paran yoksa, arkan yoksa yandın. Böyle bir hayatta gencin yolda yürüyecek mecâli mi kalır. Biz belki daha yoksul bir Türkiye'de yetiştik, ama ruhen çok zengindik. Hâlâ da onunla idare ediyoruz. Şimdi ülke görünüşte daha varlıklı, ancak ruhlar yoksullaştı.
- (Yaşlı Adam) Çok doğru söylüyorsun. Ne olacak bu gidişin sonu. Allah encâmımızı hayretsin.
- (AHMET) Boş ver amca. Bu dünya böyle gelmiş, böyle gider. Bunlar senin, benim düzeltteceğimiz şeyler değil.
- (Yaşlı Adam) Orası öyle de, insanın ne de olsa yine canı sıkılıyor. Yoksa bizden ne olacak artık. Azraile bir can borcumuz kalmış o kadar.
- (NİHAT) Amca iyi hoş da, sabahın köründe niye böyle yollara düştün. Akli olan bu havada burnunu sokağa çıkarmaz. Hem soğuk, hem pis. Yolların hali ortada.
- (Yaşlı adam) Ah oğul, onu hiç sorma. Aslında geç kaldım, sabah namazını camide kılabilseydim böyle olmazdı. Erkenden gidip, bankanın önünde kuyruğa girdim.

- (NİHAT) Ne kuyruğu amca?
- (Yaşlı Adam) Ne olacak emekli maaşı kuyruğu. Ben işçi emeklisiyim. Er-kenden gidip kuyruğa girmezsen yandın, akşama kadar verdikleri üç beş kuruşu da alamazsın.
- (NİHAT) Peki amca sıcağı var, soğuğu var. Bildiğim kadarıyla çoğunuz yaşlısınız. Sağlığınız her zaman iyi olmayabilir. Orada saatlerce bekler-ken rahatsızlanmıyor musunuz?
- (Yaşlı Adam) Hem de nasıl!.. Baygınlık geçirenler, kalp krizi geçirenler, neler neler. Geçen sefer birkaç kişi fenalaştı da, yoldan geçen bir iki hayır sahibi arabasıyla hastaneye götürdü.
- (NİHAT) Ambulans filan çağırmadılar mı?
- (Yaşlı Adam) Ne ambulansı evlâdım!.. Ambulansı kim bulmuşta biz kay- betmişiz.
- (YUNUS) Nihatçığım bizim kamu yönetiminiz yani devletimiz sağlığına düşkündür. Halkımızdan çok önce uykuya geçer, onlardan çok sonra uyanır. Ayrıca rehabet saatleri vardır. Birden uykuya geçer de, hemen uyanınca yataktan kalkmaz, sabah keyfi vardır. Sonra öğle yemeklerini hiç ihmal etmez. Yemek sonrası hemen işe koyulmaz. Çoğu kere öğleyin güzellik uykusuna yatar. Çayını, kahvesini, sigarasını içmeden işine bak- maz. Kısacası biz neyse devlet de o. Onu da bizler çalıştırıyoruz. Ancak tabi bu böyle olmamalı. Devlet aslında bir hizmet kurumudur. Gecesi, gündüzü, uykusu, yemeği lilan yoktur. Fakat biz zayıf yönetim anlayışı- mızla, onu da kendimiz gibi yaşatıyoruz. Bak bu konuda beğenmediğimiz kazlar bizden ileri. Bilmem gözlemek fırsatımız oldu mu, kaz ailesinde diğerleri uyur biri devamlı ayakta. Onun için gece, kazların olduğu eve hırsız filan, kolay giremez; kıyameti koparırlar. Bütün mahalle ayağa kalkar. Kısacası, hakaret edeceğimize biraz kazları örnek alabilirsek, bu vatandaşlarımız çile çekmezler.
- (NİHAT) Ama nasıl olur abi. Bu kadar basit bir işe neden çare bulamaz- lar. Bizim kayınço Amerika'daydı, çocuk oradayken annesi öldü. Babası veraset davası için buradan vekâletname örneği gönderdi; orada konsoloslukta yaptırısın diye. Konsolosluk ne yapsa beğenirsin, bu Türkçe vekâletnameyi önce Amerikan makamlarına tasdik ettirip, sonra da ken- dileri onların tasdikine dayanarak, demin anlattığınız Hıdır vari bir dam- ga, imzayla sözüm ona işi halletmişler.
- (AHMET) Allah Allah!.. Türkçe vekâletnameden Amerikalılar ne anlar yahu!
- (NİHAT) Bırak vekâletnamenin Türkçesini, birkere Türkçe değil, Osman- lıca. Değil Amerikalı, ben bile anlamam. Adamlar bizim kayınçoya Üni- versite'de okuduğu için güvenmişler de onun açıklamasını dinleyip, «biz de anlamadık ama, madem istiyorsunuz, işinizi yapalım» demişler. Hatta bu işleri kayınço orada vilayet sekreterliğinde hallederken; kadının biri gelmiş, resmen «ben evlenmek istiyorum» demiş. Bir form vermişler.

Kadın onu doldurmuş. Sonra «evli olmadığımıza yemin edermisin» demişler. O da «ederim» demiş. Formu tasdik edip, «al, ister belediye, ister kilisede, nerede istersen git evlen» demişler. Bizim kayınço şaşkınlıktan dona kalmış. Dalhası var, çocuk döndüğünde eşi orada çalıştığı için bir yıl sonra Amerikan Maliye Bakanlığı adreslerine vergi iade çeki göndermiş. Çocuk bunu Eskişehir Merkez Bankasında Türk parasına çevirememiş. O zaman da meşhur yetmiş sente muhtaç olduğumuz yıllardı. Ankara'ya gitmeniz gerekir demişler. Sonra buradaki bir arkadaşı çeki bozmuş ve onu Amerika'da banka hesabı varmış, oraya zarfa koyup göndermiş.

- (YUNUS) Bu nasıl çekmiş böyle?
- (NİHAT) Anlattığıma göre, Amerika'nın Maliye Bakanlığı çekleri her yerde para yerine geçermiş. Kim gerektiğinde bozamaz, para isterse ağır hapis cezası bile varmış. Onun için dağın başındaki benzinciden, şehirdeki bakkala kadar herkes kabul etmek zorundaymış.
- (YUNUS) Ne güzel!. İşte bizimkiler de şu emeklilerimize aylıklarını postayla, böyle bir çekle gönderseler, bankalar da kurulur, bu insanlar da.
- (AHMET) Abi, biz böyle basit işlerle kafayı yormayız. İşimiz çok şimdi. Enflasyonu düşürceğiz, otoyollar yapacağız, turizmi canlandıracağız, ihracaatı arttıracacağız; öbür taraftan ahret işlerini de yoluna koyacağız. Bu kadar işin arasında emeklilerin kolay maaş alma işini kim düşünür. Bizim devlet böyle basit işlerle kafasını yormaz.
- (NİHAT) Öyle deme biri düşünmüş. Galiba İzmit'te bir banka müdürü, bankaya gelemeyecek durumdaki yaşlıların aylıklarının özel kurye ile evlerine gönderiyormuş.
- (Yaşlı Adam) Kimse o müdür, Allah razı olsun. Bak şimdi bir arkadaşın vekâletnamesini çıkarttıracağız, uğraşıp duruyoruz. Kendisi yatalak, kârısı ondan beter. Bu gün onların maaş işiyle de uğraşacağım. Yoksa aç kalacak insanlar.
- (AHMET) Yakınları yok mu?
- (Yaşlı Adam) Var ama yok. Sözde çocuk da yetiştirmişler ama, herbiri bir tarafa dağılmış. Hepsi kendi derdinde. Anayı babayı kim düşünecek.
- (NİHAT) Huzur evine filan girseler.
- (Yaşlı Adam) Hangi parayla evladım. Bundan sonra parasız hava bile soluyamayacağız. Param olsa, bu saatlerde yollara düşer miydim? Çok kötü günlere kaldık, çok.
- (NİHAT - Elinde tutup, rule yaptığı gazeteye kızgın vurarak) Asıl bunları yazmaları gerekir ama, nerede. Onlar da herkes gibi uykuda. Ama tabi, emeklileri bırakıp, beğcünün karısını takip etmeyi beceriyorlar.
- (AHMET) O iş önemli oğlum. Ona dokunma. Onun yüzünden hükümetler bile devriliyor. Emekli maaşından kimseye bir zarar gelmez.

- (Yaşlı Adam) Kusura bakmayın ben gecikiyorum. Ben şuradan bir Atatürk caddesine çıkayım. Oradan bir yolunu bulur Köprübaşına giderim. Sağolun, beni dinlediniz. Allah razı olsun.
- (AHMET) Lafı mı olur amca. Aslında seni bizim servisle bırakırdık. Fakat gecikti.
- (NİHAT) Yaa!.. Çok iyi olurdu.
- (Yaşlı Adam) Bunu düşünmeniz bile yeter. Bana mücade.
- (YUNUS) Mücade senin. Tanrı yardımcın olsun.
- (Yaşlı Adam, «sağol» der ve sahneden ağır adımlarla inerek, salondan çıkar).
- (NİHAT - Yaşlı Adamın arkasından bakarken) Memlekete bak be!.. Üniversiteleri, bakanlıkları, vilayeti, belediyesi, bankası, mankası bir tarafta, şu adamların çilesi de bu tarafta. Bir sürü yetkili ortada soruna çözüm yok.
- (YUNUS) Sana yine bizim sevk ve idare Hocasından nakil. «Çocuklar» derdi; bu memleketin asıl sorunu, 1) Bilgililerin ilgisizliği, 2) İlgililerin bilgisizliği, 3) Yetkililerin hem bilgisizliği, hem ilgisizliğidir.
- (AHMET) Helâl olsun adama, çok doğru söylemiş vallahi.
- (YUNUS) Çocuklar ayakta kaldınız, otursaydınız.
- (AHMET) Yok abi, oturmayalım. Zaten servis de gecikti. Ne olduysa!..
- (NİHAT) Ne olacak arabamın mazotu donmuştur.
- (YUNUS) Olabilir. Bizimki de gelmeyebilir.
- (AHMET - Saatine bakarak) Ooo!.. Bayağı vakit geçmiş. Nihat biz yavaş yavaş yola koyulsak iyi olacak.
- (NİHAT) Doğru fena olmaz.
- (AHMET) Yunus abi izinle biz ayrılalım. Akşama Konağa çıkacağız. Gelişen memnun kalır, sohbetle orada devam ederiz.
- (YUNUS) İzin sizin. Eğer erkenden Televizyon uykusuna yatmazsam gelmeye çalışırım.
- (AHMET) Haa!.. Abi şimdi hatırladım. Dün akşam kahvede Elektrik idaresinde çalışan arkadaş söyledi. Gece elektriklerin Eskişehir'de kesilme durumu olacakmış. Kesintiye İstanbul, Ankara girmediği için saatlerini televizyondan, radyodan veremiyorlarmış. Onun için hazırlıklı olun.
- (YUNUS) Doğru, memlekette sanki başka şehir ve halk yok. Söylediğin için sağol. Şimdi nereden gideceksiniz.
- (NİHAT) Atatürk'e çıkar, oradan bir vasıta buluruz.
- (YUNUS) ATATÜRK'e sadece sıkıştığımızda ve merasimlerde çıkmayıp, her zaman gitssek, sorunlarımızı çözeriz ama, yapamıyoruz işte.

— (AHMET -Gülerek) Abi, giderayak yine çivini koydun. Haydi bize eyvalah. Size de iyi çalışmalar.

— (YUNUS) Size de, güle güle.

(Ahmet ve Nihat, Yunus'a elleriyle de veda işareti yapıp, çamura girmemek için ayaklarını aça aça yürüyerek, aralarında da çamura ve soğuğa söylenerek, sahneden, salona inip, hızlı adımlarla dışarıya çıkarlar).

15— (Durakta yalnız kalan YUNUS, bir ara cebinden çıkardığı kâğıt mendille burnunu tutarak, bir yandan söylenir «Bir de bu koku çıktı yahu. Bir yandan çamur, bir yandan duman, bir de bu koku. Allah!.. Allah!.. ne olacak bu şehrin hali yahu». Biraz sonra kulisten, kot pantolonlu, gocuklu, çizmeli ve büyükçe çantasıyla SEVGİ gelir).

— (SEVGİ) Ooo! Yunus amca siz burada mıydınız? Çoktandır sizi gördüğüm yoktu.

— (YUNUS - Ayağa kalkar, SEVGİ'nin elini sıkarak ve yanında bankoda yer gösterirken..) Günaydın (Bu sözcüğü uzatarak söyler)!.. Sevgiciğim, gel böyle yanuma otur. (Birlikte otururlar) Eee! Sevgi, hangi rüzgâr, daha doğrusu duman, çamur, koku seni buraya attı, ha!

— (SEVGİ - Bir yandan o da mendiliyle burnunu tutarken..) Bir arkadaşım buraya gelecekte, onunla birlikte buradan Köprübaşına gideceğiz. Yalnız son günlerde bir de bu koku çıktı. Yunus amca, bu neyin nesi Allahaşkına!..

— (YUNUS) Vallahi Sevgiciğim, daha yaşadıkça neler göreceğiz. Duyduğumuza göre Şeker'den geliyormuş.

— (SEVGİ) Yakında batacağız galiba Yunus amca ha!. Ne dersin?..

— (YUNUS - gülerek) Eee!.. Durum onu gösteriyor. Her neyse, evdekiler nasıl, babam ne yapıyor? Çoktandır göremiyorum. Gerçi geçen Suna teyzen sizdeymiş ama sen yokmuşsun. Ne var ne yok? Okul nasıl gidiyor?

— (SEVGİ) Nasıl olsun Yunus amca, işte bildiğiniz gibiyiz. Okulda vizeler sürüyor. Yalnız, son günlerde evin durumu karışık.

— (YUNUS - telâşlı olarak) Ne oldu, hayrola. Önemli bir şey mi var?

— (SEVGİ) Suna teyze size söylemedi mi? Geçen bize geldiklerinde annemle Oya teyze Açıköğretime girmeye karar vermişler. Tabi babam hemen karşı çıktı. Bu yaştan sonra ne lüzum var diye.

— (YUNUS - gülerek) Eee!. Ne de olsa Sivrisarlı, biraz da para gidecek boş yere diye endişelenmiştir.

— (SEVGİ - Gülümseyerek) Babam bu. Hiç belli olmaz. Ancak dediğiniz doğru olabilir. Çünkü eğer elinden para çıkacaksa, genellikle tüm isteklere karşı çıkıyor. Ama sürekli diretirsek, sonra yumuşayıp, dediğimizi yapıyor. Eğer annem dayatırsa ki bayağı kararlı görüyor, bu işi kotarıp gibime geliyor.

- (YUNUS) Kotarsın da. Kim bu aklı vermişse kutlamak gerekir. Bugün artık kıt kafayla da kıt parayla da hayat dönmüyor. Biz Suna teyzenle Akademiye tanıştık. O zamanlar ikimiz de çalışıyorduk. Sıfırdan ev kurdük. Kimseden beş kuruş almadık. Zaten ikimiz de memur çocuğuyduk. Çalıştık, çabaladık, bu arada iki de çocuk yetiştirdik. Teyzen emekli oldu. Yakında torunu olacak ona hazırlanıyor. Ben de gidip kahvede pineklemeyi bilirim. Emekli oldum, bak yine çalışıyorum. Hiç de şikâyetçi değilim. Bizim zamanımızda yine ev kadınlığı bir uğraştı, bir bakıma meslekti. Şimdi artık bunun çağı geçti. Makineler çıktı. Çocuklar ana okuluna gidiyor. Belki ilk evlilik yıllarında ev kadınlığı ve annelik hoş görülebilir ama, bir süre sonra bunun tadı kaçar. Artık bu zamanda kadının evinde oturup, akşam saat kaçta geleceğini bile bilmediği kocasını beklemesi devri kapanmıştır. Zaman asalak hayatları kabul etmiyor. Herkesin kendine göre bir yaşamı olacak. Bunun kültürünü de, kazanımını da sağlayacak. Hem kendini kurtaracak, hem de yanındakileri destekleyecek. Hele sizin kuşağın durumu çok daha kritik. Çok iyi yetişmeniz lazım. Artık kimseden fayda yok. Kendi ayaklarınız üzerinde durmasını bileceksiniz.
- (SEVGİ) İyi güzel söylüyorsun da Yunus amca, aslında gerçekçi olmak gerekirse siz bizden daha şanslı bir kuşakmışsınız. Gerçi görünüşte refah bakımından biz daha avantajlı görünüyoruz. Ama görüyorum da, siz çok daha güçlü aile ve okul ortamlarında yetişmişsiniz. Biz bu ortamlardan sadece bilgi alıyoruz. Onu da nasıl kullanacağımızı bilmediğimizden, bir süre sonra unutup gidiyoruz. Asıl almamız gereken şey kişilik, onu da ne yazık ki verecek kimse yok.
- (YUNUS) Sen de güzel söylüyorsun. Şu bilinci ortaya koyma bile büyük kazanç. Matematikte bile problemi iyi anlarsan, yarıyarıya çözümlü elde etmiş olursun. Doğru bizim yetişme zamanında nüfus bu kadar artmamış, köyler bu kadar boşalmamıştı. Devletin gücü halkına yetiyordu. Şimdi yetmiyor. Artık devlet hizmetleri hep parayla sağlanıyor. Paran yoksa yandın. Bütün dünyada ölçü para olmaya başladı. Baksana bu yüzden koskoca Sovyetler Birliği dağılıyor. Demirperde yıkıldı. Doğu Avrupa Batıya kayıyor. Dünya başka bir yaşayış biçimine giriyor. Bunun da altında, rekabet, yarış, başarı ve para yatıyor. Bunu herhalde yıllar önce görmüş olacak ki Eskişehir Lisesinde şimdi ATATÜRK Lisesi biliyorsun, Allah rahmet etsin edebiyat hocamız, kendisi aynı zamanda şair ve yazardı bir gün bize yazdığı şiirini okudu. Eğer aklımda yanlış kalmadıysa, bir yerinde şöyle diyordu:

Vatan, namus;
Devlet, ulus;
Dostluk, Sevgi;
Aşktır para;
Dünyamız Cennet Oldu
Faziletsiz insanlara.

Bizim gibi yıllar yılı paradan uzak kalmış, insanlık değerlerini hep önde tutmuş Osmanlı İmparatorluğu denilen, devlet dili bile Türkçe olmayan

İmparatorluktan öline yoksulluk, acı, borç, savasta başka birşey kal-
mamış herşeyi, devletten beklemiş bir toplumda, hayatınıza para birden
birc girip, bizi tutsak almca; kültürümüzde fazilete bağlı birçok değeri
kaybettik. Hocamızın isyanı haklıydı. Büyük adamdı. ATATÜRK'den baş-
ka birşey demezdi. Lisenin adının da ATATÜRK olması için çok uğraştı.
Sonra başka liseye verirler bu adı diye telaşlandı. Sonunda başardı. Hat-
ta marşını bile yazdı. Nerde şimdi böyle hocalar.

- (SEVGİ) Bak ne güzel benim dediğimi doğruluyorsunuz Yunus amca. İşler bir yerde rayından çıkmış ama, bunu kimse ne görüyor, ne de çare arıyor.
- (YUNUS) Bunlar tabi senin benim gücümü aşar yavrucugum. Nihayet biz kendi halinde yaşayan sade vatandaşlarız. Aklınız ers e bile gücümüz yetmez. Ama en azından elimizden geldiği kadar kendi hayatımıza çeki düzen verebiliriz. Benim de sana vereceğim öğüt bu yolludur. Başka ne olabilir ki.
- (SEVGİ) Vallahi bilemeyeceğim. Herşey bize öyle karışık geliyor ki. Hani falcıların meşhur lafları vardır, doluya koyuyorsun almıyor, boşa koyuyorsun dolmuyor, hepimiz bu durumdayız. Kimse ne okuduğunu, ne istediğini, ne yapacağını bilmiyor. Siz tabi böyle bir gençlik dönemi yaşamadığımız için bizim sorunlarımızı kusura bakmayın anlayamıyorsunuz. Bu sorunlar düz mantıkla çözülecek gibi değil. Mesele iş bulmak, evlenmek, çoluk çocuğa karışmak da değil. Asıl sorun hayata ağırlık koymak, yürüğe oturmak. Yaşamdan birşeyler alıp vermek. Biz ne aldığımızı, ne verdiğimizizi, veya ne alacağımızı, ne vereceğimizi biliyoruz. Kimse bize bu konuda yardımcı olamıyor.
- (YUNUS)Desene adaşım Koca Yunus boşuna dememiş, bunca varlık variken, gitmez gönül darlığı.
- (SEVGİ) Çok iyi söylemiş, aynen böyle. Şimdi herkes kendi başının derdine düşmüş. Çocuklarını okutmak istiyorlar, onlar da okuyor. Sonra ne oluyor? Hiç. Sifra sıfır ekde var sıfır. Bizi kimse hayata yönlendiremiyor. İki bitir, ortaya gel. Ortayı bitir liseye gel. Liseyi bitir. Üniversitenin önüne yığıl. Önüne bir tercih listesi koyuyorlar içinde herşey var. İster eczacı ol, ister öğretmen. Bizim gibi hayat başarısını sadece sınıf geçip, not almak sananlar, daha doğrusu böyle yetiştirilenler, şaşkına dönüyor. Bizim apartmanda bir kız var eczacı burada bitirdi. İş filan da bulamadı. Annesiyle evde oturuyor. Hergün o kapı, şu kapı dolaşıyorlar. Birkaç yere başvurmuş, onlar da bize yüksek tahsilli yaramaz, lise mezunu olsan düşünürdük demişler. Şimdi fakültesinden lise diplomasını almaya çalışıyor. Ama sanmıyorum sizin zamanınızda bir eczacı okulu bitirince diplomasını annesine armağan edip, onun hayatına girsin. Herkes liseyi bitirip, üniversiteye girince tüm bu sorunların çözüleceğini sanıyor. Girince aslında üniversitenin değil, lisenin devam ettiğini görüyor. Sizin anlayacağınız üniversiteye giren pişman girmeyen pişman. İzmir'in ünlü pişmaniyesine döndük Önce camın çeker yersin, sonra da ağzın dilin kurur, su diye yanarsın.

- (YUNUS - ikisi birlikte gülerken) Güleriz ağlanacak halimize derler çok doğru. Peki bu sorunlarını annene, babana hiç açmadın mı?
- (SEVGİ) Açsan ne olacak Yunus amca. Anlamazlar ki. Onlara göre çocuğun karnı tok, sırtı kalınsa sorunu yok demektir. Ruh açlığı diye birşey bilmiyorlar ki. Akşam bizde apartman yönetimi toplantısı vardı. Üç, beş yüz lira için birbirlerine girdiler.
- (YUNUS) Ne oldu hayrola?
- (SEVGİ) Hiç ne olacak, 12 numarada oturanlar, bu memlekette yaşamaz diye yurt dışına gittiler. Adamın babası emekli albay, karısıyla onların dairesine geldiler. İstanbul'da yapamamışlar. Adamcağız tutturdu su parası niye ortak oluyor, herkes nüfusu başına ödesin diye. Bizimkiler de şaşırıldılar. Çünkü bizde tek apartman girişinde su saati var. Bütün daireler, kalorifer hepsi aynı saatten su harcıyor. Sonra dairelere pay ediliyor. Albay da diyor ki, benim çocuğum çocuğum yok, bir kart kocayız, mecbur muyuz sizin harcadığınız suyun parasını ödemeye.
- (YUNUS - gülerken) Adam haklı. Öyle ya niye ödesin. Saatlerin ayrılması gerekir.
- (SEVGİ - gülerken) Tamam ayrılın da bu iş çok paraya mal olacak. Bizim esnaf takımının tepesi atıyor, şimdi bir sürü parayı sokağa atmanın ne alemi var diyorlar.
- (YUNUS) Peki o vakit, benden size aktı. Albaydan su parası almayın. Ne olacak, size daha ucuza mal olur.
- (SEVGİ) Doğru söylediniz. Bunu kimse düşünmedi. Bizim tıktıklılara söyleyim bakalım ne diyecekler.
- (YUNUS) Kızım bizde «ağalık» her zaman geçerlidir. Meselâ bizim apartmanın ağası benim. Birisi böyle ufak hesap yaptığı zaman, ben hemen ağalığımı ortaya koyar, «tamam sen ödeme, ben senin yerine öderim» deyince akan sular durur. Başlar bu sefer «para mühim değil, canım» demeye. Anladığım kadarıyla sizin apartmanın «ağası» yok.
- (SEVGİ) Nasıl olur amca. Adı YUNUS olan hiç kimse yok ki.
- (YUNUS - güler, eliyle Sevginin omuzuna vurur) Ne o sabah sabah yine bana birşey ismarlatacaksın galiba.
- (SEVGİ) Tath diliniz yeter de artar bile YUNUS amca.
(Bu sırada kulisten kulağında walkman taktığı olarak EMRE gelir. Ancak sessizce durağın arkasına geçerek, iki eliyle SEVGİ'nin gözlerini kapar. SEVGİ önce irkilir. Sonra yüzünde gülümseme belirir. Bu sırada YUNUS biraz şaşkın olarak bakmaktadır).
- (SEVGİ) Ooo!. Emre hoşgeldin. Bırak şakayı da gel yanımıza otur.
(EMRE ellerini SEVGİ'nin gözlerinden çeker ve gelir yanına oturur. Otururken walkmanın kulaklıklarını çıkarır, boynuna indirir).

- (SEVGİ) Yunus amca tanıştayım Emre. (EMRE hemen yerinden biraz doğrularak YUNUS'un elini sıkar).
- (YUNUS) Memnun oldum. Adaş da sayılız. Öyle değil mi Sevgi?
- (SEVGİ) Ne güzel bir raslantı oldu. Bir yanımda siz Yunus amcam, bir yanımda Emre, ortada da ben Sevgi. Yakında ermişlerin arasına katılırsam hiç şaşmam.
- (YUNUS) Dur acele etme! Bu genç yaşta ne işin var ermişlerin arasında. Bence Emrelerin yanında olman çok daha iyi. Değil mi Emre?
- (EMRE) Öyle efendim. Ancak Sevgi yaşama karşı biraz karamsar. Oysa adına uygun yaşasa çok daha iyi edecek.
- (YUNUS) Doğru. Biraz önce bana da bu durumu yansıttı. Gerçi söylediklerinde çok gerçek payı var ama; yine de birşeyler yapılabilir sanıyorum.
- (EMRE) Tabii yapılabilir. Dünyanın sonu gelmedi ya. İnsanın bir dış bir de iç gerçeği veya dünyası var. Dışarda koşullar çok olumsuz olabilir, ancak iç dünyasıyla bunlara karşı çıkabilir. Kendine yeni bir yaşam yaratabilir. Sizin de çok iyi bileceğiniz gibi bunun ustası da ikimizin adını taşıdığı YUNUS EMRE, herkese, tüm dünyaya öğütlediği hayat iksiri de aramızda oturan SEVGİ. (SEVGİ'ye bakarak) Öyle değil mi?
- (SEVGİ) Öyle öyle de aması var işte.
- (YUNUS) Aması dediğin bana söylediklerin mi?
- (SEVGİ) Onlar da var, başkaları da. Sözelimi aile ilişkilerimizden hoşnut değilim. Sevmediğim bir öğrenimi sürdürüyorum. Yaşadığım bu kenti sevmiyorum. Daha söyleyeyim mi?
- (YUNUS) Dur, şimdi. Biraz yavaş gel. Benim de bu dünyada sevmediğim çok şey var. Sana biraz önce bir kısmından söz ettim, sen de hak verdin. Her kuşak yaşadığı hayattan şikâyetçi olmuştur. Ben de babamdan hayatın problemlerini hep dinledim. Ancak böyle ağlayarak, sızlayarak bir yere varamayız sonra sık sık tökezleriz, yürüyecek halimiz kalmaz. Hayata hep sevmediklerimiz değil, biraz da sevdiklerimiz yönünden bakmamız gerekmez mi? Ben bir bakıma bunu becerdiğim için bu yaşa kadar geldim. Yoksa şimdi ya öbür tarafta, ya meyhane köşelerinde alkolik olup gitmiştim.
- (SEVGİ) İnsanın sevdiklerinden hayata bakması güçlü bir iradeyi gerektirir. Ben de öyle bir irade yok ki. Tasalarım, kaygılarım, üzüntülerim hep öne geçiyor. Bir türlü onları alt edemiyorum.
- (YUNUS) Yavrucuğum kimse anasından güçlü bir iradeyle doğmaz. İrade olayların içinden geçildikçe güçlenir. Bunun da yolu, duygularına değil, düşünceye öncelik vermektir. Akıl ruhun kılavuzudur diye bir söz vardır, çok beğenirim. Hayatta daima akla kılavuzluk görevini vereceksin. Duygular arkadan gelir ve kuzu kuzu ona boyun eğer.
- (SEVGİ) İyi güzel de, bu karmaşık ruh halimden bir türlü akıl yoluna çıkamıyorum.

- (YUNUS) İstersen çok da iyi çıkarsın. Şu anda yaşama şartların bakımından yüzlerce, binlerce hatta dünyayı göz önüne alırsan milyonlarca insandan çok daha iyi durumdasın. En azından bunu kabul ediyorsun değil mi?
- (SEVGİ) Ediyorum tabii. Etmezsem bu nankörlük olur.
- (YUNUS) Tamam işte. Akla çıkışın bir yolunu buldun. Önce hayatta durumu senden çok daha kötü olanları düşünüp, bir bakıma haline şükredip; arkaya bakmayıp, sürekli önüne bakarak yoluna devam edeceksin. Dünyada herkes yolcu; kim kalcı ki. Ne diyor koca Aşık Veysel;

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Kısacası hepimiz şu dünyada yolcu veya başka anlamıyla misafiriz. Misafir de gittiği yerde umduğunu değil, bulduğunu yer. Sen de şimdi elindekilerle yetin, bunlardan yararlanarak, Emre'nin de dediği gibi iç dünyanı güçlendirerek hayat yolunda yolculuğunu herşeye rağmen adına uygun olarak sürdür.

- (SEVGİ) Tam Yunusca konuşuyorsun amca. Size gerçekten YUNUS adı çok yakışıyor. Kim koymuşsa iyi düşünmüş. Haa, bu arada Emre'yi unuttum. O da genç olmasına rağmen sizin gibi hep düşünüyor.
- (EMRE) Düşünmek zorundayız Sevgi. Başka türlü yürütemeyiz bu yaşamı. Sözelimi sen işeyi bitirdiğinde tıbbi istiyormuşun, olmamış işletme öğrenimine girmişsin. Aslında tıbbi isteyip te sonra bundan nefret edenlerin durumu sana ilk karşılaşmamızda anlatmıştım. Benim de aklımda önce Sinema-Televizyon yoktu. Ankara'da elektrik-elektronik öğrenimi yapmak istedin. Olmadı, kalktı, ailemin karşı koymasına aldırmayıp, Eskişehir'e geldin. Bak iyi kötü sen ailenin yanındasın, ben akrabaların yanında sığıntı gibi yaşıyorum ama aldırıyorum. İnsanın bazı şeylere ulaşması için birtakım sıkıntılara katlanması gerekiyor.
- (YUNUS - Sevgi'ye bakarak) Bak Yunus'lar ikilendi. Sadece adı isabetli konulan ben değilmişim. Emre'nin de adını çok iyi koymuşlar.
- (SEVGİ) Vallahi bu sıcağa kar da buz da dayanmaz. Bir Yunus çıkmış, asırfardır benim adıyla dünyayı sarsıyor. İki Yunus'un arasında kalan zavallı Sevgi ne yapabilir ki...?
- (YUNUS) Yapacağı, taşığı ada ihanet etmeyip, gereğini yerine getirmek. Bak biz Emreyle nasıl adımızın hakkını veriyorsak, sen de vereceksin. Başka çıkar yolu yok. İnsanın yapacağı ilk iş önce, adının insanı olmak. Bunu öncelikle başardıktan sonra, başka adların yollarına da girebilir. Sen ne dersin Emre?
- (EMRE) Çok doğru söylediniz. Dünyada herkes önce adının insanı olsaydı, bu kadar sancılı bir yaşam yaratmazlardı. Ama olsun, bu başaramayanların sorunu. Başarı da başarısızlık d sahiplerini ilgilendirir. Birgün Başaramayan da elbet başarılı. Şimdi Sevgi'nin yapacağı gibi, (SEVGİ'ye bakarak) değil mi?

- (SEVGİ) Bakalım göreceğiz. Önce şu kentin tabii çamurunu, kirli, kokulu havasını yeneceğiz.
- (EMRE) Kusura bakma ama, bugün gelişen, büyüyen bütün kentlerin aynı sorunları var. İstanbul'un, Ankara'nın, İzmir'in havası, suyu, yolları çok mu temiz, Eskişehir'e bu kadar haksızlık etmemek gerekir.
- (YUNUS) Doğru gerçekten. Biz de Eskişehir'i çok hırpalıyoruz. Ama şu da var ki, derici bile sevdiği deriyi yere vurmuş. O kadar söylüyor, söyleniyoruz da ne yapıyoruz. Bir yere gittiğimiz de yok, oturuyoruz işte.
- (SEVGİ) Öyle demeyin, şehirden gidenler de çok.
- (YUNUS) Camı gidenlerin başka hesapları vardır. Emre'nin dediği gibi çamur, pislik üç büyük şehirde de var. Keşke çok giden olsa da, biz de az nüfusu, temiz yollu, temiz havalı, şirin kent olsak. Ama ne de o günler. Değil Türkiye'nin dünyada sıralamaya giren en büyük üniversite Eskişehir'de, devletin büyük sanayi yatırımları Eskişehir'de, hava savunma gücü Eskişehir'de, bunlardan çok ayrı olarak Yunus Eskişehir'de, Nasrettin Hoca Eskişehir'de, Seyit Battal Gazi Eskişehir'de, Lületaş Eskişehir'de, Gordiyon Yazılı Kayalar da Eskişehir'de. ATATÜRK'ün sözüyle, Türkiye'nin «mâkûs» tarihinin yenildiği İnönü savaşları da burada kazanılmış. Futbolda İstanbul'da üç büyük kulübün saltanatını da devirip, Anadolu kulüplerine nefes aldırın ilk takım da yine Eskişehirspor olmuş. Daha anlatayım mı? Haydi son bir tane daha, Anadolu'nun ortasında tüm yolların köprübaşı Eskişehir. (Bu sırada kulisten telaşla şoför kıyafetli bir genç YUNUS'a gelir).
- Abi, kusura bakma servis gecikti. Arabanın gece mazotu donmuş, çalıştıramadık. Ben bir arkadaşın minibüsünü aldım. Caddeye bıraktım. Orada binenler var. Hemen gidelim de mesaiye fazla gecikmeyelim.
- (YUNUS) Olur, hemen gidelim. (Hepsi ayağa kalkarlar. Yunus, Sevgi ve Emre'ye bakarak) Eee! Benden bu kadar çocuklar. Artık üst tarafını siz kendi aranızda daha iyi konuşursunuz. (Sevgi'ye bakarak) Artık içimizde ki kara bulutları kovduk değil mi?
- (SEVGİ) Kovduk kovduk Yunus amca. Sağol. (Yunus'la el sıkışırlar ve Yunus Sevgi'nin yanaklarından öper).
- (EMRE) Efendim sizi tanıdığımıza çok memnun oldum. Adınız zaten sizi sevmem için yeterli neden. Size iyi çalışmalar. (Yunus'la el sıkışırlar, Yunus onun da yanagından öper).
- (YUNUS) Umarım Koca Yunus da bizim bu buluşmamızdan memnun kalmıştır. Ne mutlu bizlere ki SEVGİ'nin yanında sevgiyle buluştuk. Hoşça kalın, ikinize de başarılar.
- (EMRE, SEVGİ) Güle güle siz de hoşça kalın!.. (Yunus ve şoför hızlı adımlarla sahneden salona iner ve giderler).
- (EMRE - onların arkasından) Ne değerli insanlarımız var bak Sevgi. İyi ki şu insanla beni karşılaştırdın.

- (SEVGİ) Ben birşey yapmadık ki, tesadüf işte.
- (EMRE) Tesadüf diye birşey yok Sevgiciğim. Bunların hepsi planlı. Yeter ki sen ne yaptığının ve yapacağının bilincinde ol yeter. Üst tarafını bu «tesadüfler» halleder.
- (SEVGİ) Umarım öyle olur.
- (EMRE) Kesin olur. Bak şimdi herhalde durağa geldiğin gibi değilsin. İç dünyanın sanırım şimdi daha aydınlıktır. (Bunu söylerken elini SEVGİ'nin omuzuna koyar).
- (SEVGİ - Koluyla EMRE'nin beline sarılır) Şimdi çok daha iyiyim. Geldiğin için çok teşekkürler.
- (EMRE) Şimdi bak ne yapalım, otobüsü boşver, şuradan ATATÜRK'e oradan Taşbaşından Köprübaşına gideriz. Oradan nasıl olsa üniversiteye bir vasıta buluruz.
- (SEVGİ) Boşver, çarşıdan geçmeyelim. Var mısın buradan ATATÜRK'e oradan da yürüyerek üniversiteye gideyim. İstersen, minibüse de bineriz.
- (EMRE) Doğru ya, ben nereden çıkardım şimdi Köprübaşına gitmeyi. İlk seferden aklıma takılmış herhalde. Eee!. Ne de olsa Eskişehirlisin, biz düşünene kadar, sen buluyorsun.
- (SEVGİ) Tabii Eskişehirliyim. İyi de buralıyım, bak en azından seni tanıdım. Yunus arcam var. Ailem de iyi insanlar. Ayrıca şimdi okulumu da çok seviyorum.
- (EMRE) Kulaklarıma inanayım mı, yoksa yine walkmeni takayım mı?
- (SEVGİ) Artık ben varken walkmen filan yok. Çıkar bakayım şunu boy-nundan. Ben yokken kulağın gürlütüden bununla korursun.
- (EMRE) Artık sen hep benim yanımda olacaksın. Onun için seni sürekli dinleyeceğim, walkmeni Ankara'da kullanacağım. (Bunu söyledikten sonra, walkmeni kopyundan çıkarıp, eline alır).
- (SEVGİ) Haydi o vakit ne duruyoruz. Eskişehir'e bu kadar naz yeter. Haydi ATATÜRK'ten doğru üniversiteye.
- (EMRE) Haydi, ATA'nın yolundan bilim yoluna! Yaşamımızın yeni KÖP-RÜBAŞINA... (Böyle söyledikten sonra el ele tutuşup, sıçraya sıçraya sahneden salona inerler. Onlar sahneden çıkarken, sahneye Eskişehir'in HALKALI ŞEKER oyununu oynayan ekip girer. Onlar oyundan kısa bir bölüm oynar çıkarken, Köprübaşı-1990'ın tüm oyuncularını durağın önünde toplanarak, seyircileri alkışlarlar. Onlar bunu yaparken, Halkalı Şekeri oynayanlar tekrar sahneye döner, onlar sahneye girerken, duraktakiler sahnenin önüne gelip, el ele tutuşur, arkalarında oynayan oyuncuların önünde halkı bir daha alkışlarlar. Bu sırada salonda bir grup ES-ES-Kİ-Kİ der. Perde kapanır).

**KÖPRÜBAŞI - 1990
OYUN SORMACASI**

- 1— ADINIZ-SOYADINIZ : .....
- 2— MESLEĞİNİZ : .....
- 3— ESKİŞEHİR'DEKİ OTURMA ADRESİNİZ : .....
- 4— ESKİŞEHİR'DE OTURMA SÜRENİZ VE YAŞAMINIZDA KENTTE GÖRDÜĞÜNÜZ EN İLGİNÇ OLAYLAR VE YILLARI : .....
- 5— ESKİŞEHİR'DEKİ YAŞAM SÜRESİNCE KENTTE İZLEDİĞİNİZ BAŞLICA OLUMLU VE OLUMSUZ GELİŞMELER : .....
- 6— ESKİŞEHİR YAŞAMINDA ÖZLEMİNİ ÇEKTİĞİNİZ KÜLTÜREL GELİŞMELER : .....
- 7— KÖPRÜBAŞI-1990 OYUNUNDA EN BEĞENDİĞİNİZ KONUMLAR : .....

8— KÖPRÜBAŞI-1990 OYUNUNDA SİZE TERS GELEN, BEĞENMEDİĞİ-
NİZ KONUMLAR : .....

.....

.....

.....

.....

9— KÖPRÜBAŞI-1990 OYUNUNA SIZCE EKLENMESİ GEREKEN OLAY-
LAR VE DURUMLAR : .....

.....

.....

.....

10— GENEL OLARAK OYUN HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNİZ VE GE-
LECEKTEKİ YENİ DÜZENLEMELER İÇİN ÖNERİLERİNİZ :.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tarih ...../...../.....

İMZA